ESPOO

Espoon kaupunki
Kivenlahden rakennetun ympäristön inventointi

Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 2019

Kivenlahden rakennetun ympäristön inventointi

Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 2019

Päivämäärä	19.8.2019
Tilaaja	Espoon kaupunki
Ohjausryhmä	Espoon kaupunki / Mervi Hokkanen, Lauri Kolttola, Marie Nyman, Paula Kangasperko Espoon kaupunginmuseo / Jyri Vilja
Laatija	Ramboll / Niina Ahlfors, Eveliina Könttä, Elise Lohman, Tiina Heikkilä, Yrjö Rossi, Eevaliisa Härö ja Elsa Kangaspunta
Taitto	Ramboll / Sampo Ahonen
Kannen kuva	Espoon kaupunki
Suoritusajankohta	Työ on suoritettu ajalla helmikuu – elokuu 2019

Sisältö

1. Johdanto 7
1.1 Selvityksen lähtökohdat 7
1.2 Menetelmät 9

2. Historia 11
2.1 Maankäytön historiaa 11
2.2 Aluerakenteen kehittyminen ja yleiskaavoitus 16

3. Rakennetun ympäristön ominaispiirteet 33
3.1 Rakennettu ympäristö osana maisemakuvaa 33
3.2 Liikennejärjestelyt 37
3.3 Viheralueet ja kasvillisuus 38
3.4 Kalusteet, valaisimet ja pintarakenteet 40
3.5 Pihat 42
3.6 Alueen suunnittelijat 46

4. Kohteiden ja alueiden kuvaus ja arviointi 53
4.1 Arvioinnin kuvaus 53
4.2 Yleiset alueet 53
4.3 Rakennusryhmät ja rakennukset 61

5. Yhteenveto 127
5.1 Alkuperäisten suunnittelutavoitteiden toteutuminen 127
5.2 Alueen identiteettiä kuvaavat alueet ja kohteet 128

6. Lähteet 131

Liite 1.
Asuntosäätiön toimitusjohtajan (evp) Anja Mäkeläisen haastattelu 133
Liite 2.
Sisustusarkkitehti Pirkko Södermanin haastattelu 137

1. Johdanto

1.1 SELVITYKSEN LÄHTÖKOHDAT

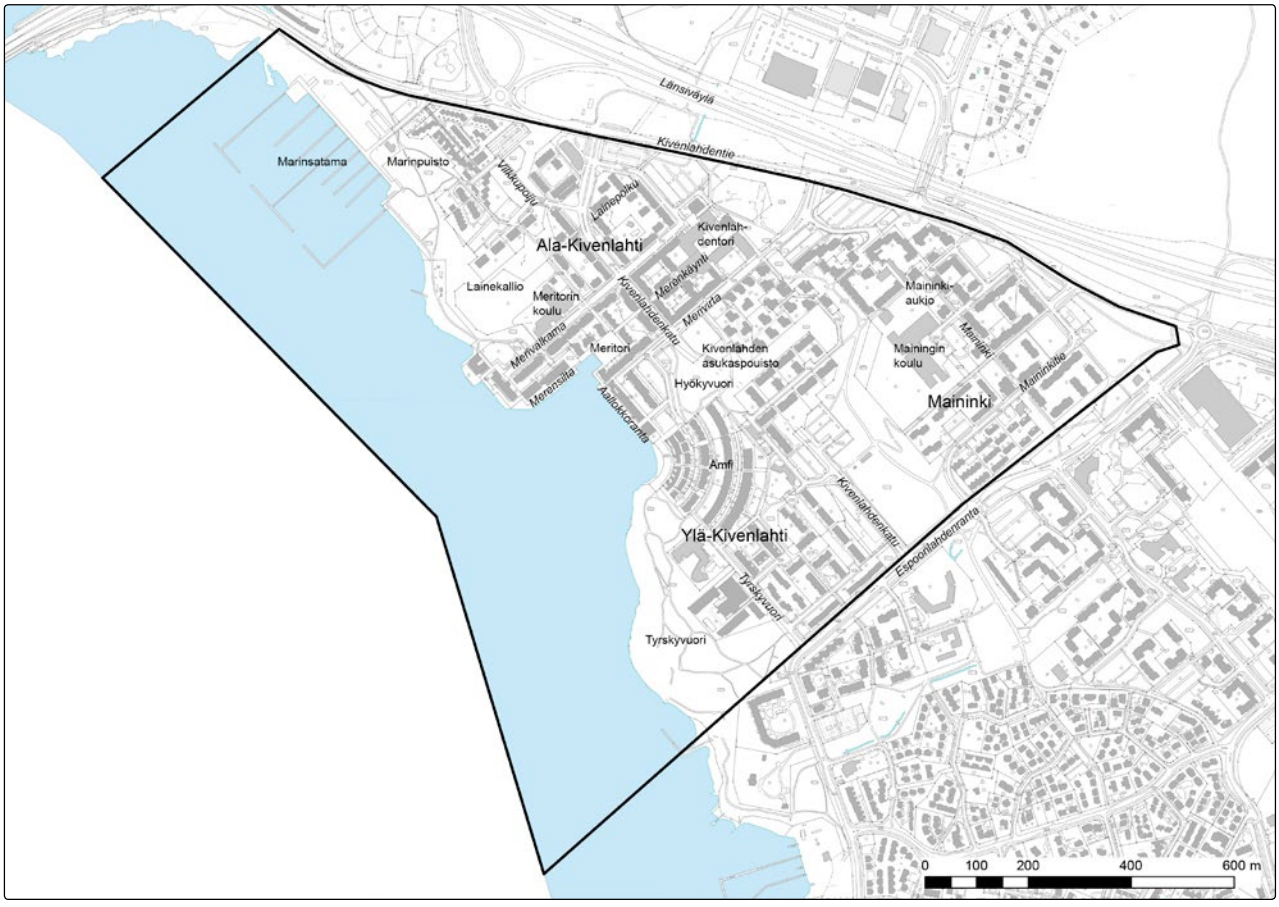
Kivenlahti on syntynyt aluerakentamiseen tähtäävän Lounaisrannikkosopimuksen (1966) myötä. Rakentaminen entiselle Stensvikin kartanoalueelle käynnistyi 1970-luvun alussa ja alue sai nykyisen muotonsa pääpiirteissään viimeistään 1990-luvun lopussa. Vaikka alue on toteutunut pitkän ajanjakson aikana ja alueen ensimmäisiin asemakaavoihin on tehty useita muutoksia, alueen alkuperäiset suunnitteluperiaatteet ovat edelleen nähtävissä.

Osa Kivenlahdesta on Espoon eteläosien yleiskaavassa osoitettu kaupunkikuvallisesti merkittäväksi alueeksi: *"Kaupunkimaisema, jonka rakennus- ja kulttuurihistoriallisia arvoja sekä kaupunkikuvaa on suojeltava. Suojelu ei koske yksittäisiä rakennuksia, vaan kohdistuu alueen ominaispiirteiden vaalimiseen. Alueiden kehittämisen tulee tapahtua niiden omista lähtökohdista käsin ja alueen erityisarvojen sanelemin ehdoin. Alueen suunnittelussa ja rakentamisessa tulee asettaa erityinen paino alueiden ominaisluonteen säilymiseen."* Alue pääosin käsittää Merivalkaman ja Merivirran väliin jäävät korttelit sekä Amfin.

Kivenlahden ja Kiviruukin alueille tavoitellaan vuoteen 2050 mennessä yhteensä noin 12 000 – 15 000 uutta asukasta ja työpaikkaa. Osa asuin- ja työpaikkarakentamispaineesta sijoittuu Kivenlahden rakennetun ympäristön inventoinnin selvitysalueelle. Kivenlahden keskeiselle alueelle on tehty vuoden 2016 lopulla valmistunut Kivenlahden täydennysrakentamisen tarkastelu. Sen perusteella tarkastellulle Kivenlahden keskeiselle alueelle täydennysrakentamisen myötä on mahdollista sijoittua noin 1 300 uutta asukasta. Täydennysrakentamisen tarkastelun yhteydessä todettiin, että kaupunkikuvallisesti merkittävästä alueesta tulee saada enemmän tietoa suunnittelu tueksi.

Kivenlahden rakennetun ympäristön inventointi on laadittu alueen kaavoituksen sekä täydennys- ja korjausrakentamisen tueksi. Selvityksen tavoitteena on tunnistaa alueen arvokkaat aluekokonaisuudet ja niiden ominaispiirteet sekä alueen historialliset arvot. Rakenteellisesti selvitysaluetta rajaavat pohjoisessa Kivenlahdentie, idässä/etelässä Espoonlahdenranta ja lännessä/etelässä Kivenlahden vesistö. Alue on myös pääpiirteissään sama, kuin alueen ensimmäisen asemakaavan kattava alue. Nämä piirteet ovat yhdessä vaikuttaneet siihen, että tämän selvityksen mukaisesta alueesta on muodostunut yhtenäinen ja helposti hahmotettava kokonaisuus.

Kivenlahden Amfi-talot (Espoon kaupunginmuseo)

Nimistökartta ja selvitysalueen rajaus.

1.2 MENETELMÄT

Kivenlahden historian ja rakentumisen pääasiallisina lähteinä ovat olleet historiakirjallisuus, ensimmäiset asemakaavat sekä vanhat kartat ja valokuvat. Tärkeimpiä arkistolähteitä ovat olleet Espoon rakennusvalvontaviraston arkisto, joista ovat peräisin eriaikaiset rakennuspiirustukset. Espoon kaupunginmuseon arkistoista on löytynyt vanhoja karttoja ja esitteitä sekä huomattava määrä vanhoja valokuvia. Asuntosäätiön aineistoja ei pystytty kattavasti käymään läpi tähän työhön, koska kaupunginmuseolle luovutettu aineisto on vielä suurelta osin järjestelemättä ja luetteloimatta. Maastokatselmuksia alueelle on suoritettu 23.-24.4.2019 ja 3.8.2019. Maastokatselmusten aikana rakennukset ja niiden ympäristö dokumentoitiin valokuvaamalla ja tekemällä kirjallisia muistiinpanoja. Tarkka lähdeluettelo on tämän selvityksen kohdassa 6. Lähteet.

Inventoinnissa on arvioitu alueen ensimmäisen asemakaavan toteutuneisuutta sekä rakennetun ympäristön arvoja. Inventoinnissa kukin rakennus käytiin yksitellen läpi. Alueen kulttuurihistorialliset arvot olivat edustavimmin esillä laajemmissa kokonaisuuksissa, vaikka alueelta löytyi myös yksittäisiä rakennustaiteellisia kohteita. Arvot on esitetty kappaleessa 5.2 Alueen identiteettiä kuvaavat alueet ja kohteet. Kohteiden ja alueiden arvotus perustuu laissa rakennusperinnön suojelemisesta (§ 8, 4.6.2010/498) esitettyihin arvoihin: harvinaisuus, tyypillisyys, edustavuus, alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus, historiallinen kerroksisuus. Lisäksi tarkasteltiin rakennustaiteellisia ja kaupunkikuvallisia arvoja. Rakennustaiteellinen merkitys muodostuu siitä, että kohde/alue edustaa ansiokkaasti aikakautensa rakentamista, tiettyä arkkitehtonista tyyliä tai rakennustapaa. Arkkitehtonisen laadun lisäksi suunnittelijan tunnettuus, kohteen innovatiivisuus ja kaupunkirakennustaiteellinen laatu sisältyvät kriteeriin. Kaupunkikuvallinen merkitys taas siitä, että kohde/alue on kaupunkikuvallisesti tärkeä, luonteenomainen tai hallitseva osa kokonaisuutta.

Inventointia varten haastateltiin Anja Mäkeläistä ja Pirkko Södermania, jotka ovat olleet mukana tai seuranneet tiiviisti Kivenlahden suunnittelua ja rakentamista. Haastattelut ovat tämän raportin liitteinä kokonaisuudessaan ja niitä on lainattu osin kohdekuvauksiin.

Inventoinnin tuloksena on tämä raportti valokuva-aineistoineen sekä Espoon kaupunginmuseon Kauko-järjestelmään tallennetut alue- ja kohdekortit.

Selvityksen on tilannut Espoon kaupunkisuunnittelukeskus. Selvityksen on laatinut konsulttina Ramboll Finland Oy. Työryhmään ovat kuuluneet arkkitehdit Niina Ahlfors, Eveliina Könttä ja Yrjö Rossi, maisema-arkkitehdit Elise Lohman ja Eevaliisa Härö, insinööri (AMK) Tiina Heikkilä sekä arkkitehti yo Elsa Kangaspunta. Työtä valvoneeseen ohjausryhmään ovat kuuluneet Espoon kaupunkisuunnittelukeskus sekä Espoon kaupunginmuseo. Kaupunkisuunnittelukeskuksesta ovat osallistuneet aluearkkitehti Mervi Hokkanen, arkkitehti Lauri Kolttola, maisema-arkkitehti Marie Nyman, arkkitehti Paula Kangasperko. Kaupunginmuseolta on osallistunut intendentti Jyri Vilja.

Aloituskokous pidettiin 22.2.2019. Työn edistymistä esiteltiin ohjausryhmälle kokouksissa 27.3.2019, 22.5.2019 ja 12.6.2019.

Ote Espoon pitäjänkartasta vuodelta 1843. Kartassa Suuri Rantatie näkyy punaisella. (Kansalliskirjasto)

2. Historia

2.1 MAANKÄYTÖN HISTORIAA

Stensvik-niminen kylä mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1540 maakirjassa. Tuolloin kylässä oli viisi taloa. Vuonna 1571 taloja oli enää kolme: Tyskas, Antas ja Heus. Vuonna 1641 kylä merkittiin Espoon kartanon omistajan Kustaa Hornin ostorälssiin, jolloin taloista tuli rälssitaloja. Tyskas ja Heus palautettiin kruunulle 1695 ja talot merkittiin kruununtiloiksi. Antas jäi Espoon kartanon yhteyteen.[1] Vanha Stensvikin kylätontti sijaitsi Ala-Kivenlahdessa Kivenlahdenkadun, Meripoijun ja Merivalkaman tienoilla. Alueella on nykyisin runsaasti kerrostaloja. Kylätontti on suurelta osin tuhoutunut uudemman rakentamisen myötä, mutta kerrostalojen keskellä kallioisella mäellä ja sen etelärinteellä on voinut säilyä vanhoja asutuskerroksia puutalojen ympäristössä.[2]

Espoon asutus käsitti 1860-luvulla yleensä vain metsien ja peltojen keskellä olevia maalaiskyliä. Vauraat kartanot tai yksinäistalot alustalaismökkeineen muodostivat toisinaan yksinäänkin kylän. Suurimmat kylät 1800-luvun lopulla olivat Nuuksio, Gammelgård ja Bemböle lähellä Espoon keskusta ja Suurta Rantatietä.[3]

Espoon maantieverkosto oli maamme autonomian ajan loppuun asti harva ja huonokuntoinen. Merkittävin Espoon halki kulkevista teistä oli lounaasta koilliseen Kirkkonummelta Helsingin pitäjään johtava Suuri Rantatie.[4] Stensvikistä lähtivät kylätiet pohjoiseen kohti Suurta Rantatietä ja etelään kohti Sökön kartanoa.

Espoon saaristoon ja rannikolle alkoi jo 1870-luvulta lähtien syntyä kesähuvila-asutusta, joka vuosien mittaan jatkuvasti kasvoi. Mahdollisuudet tämän asutuksen ripeälle kasvulle loi näihin aikoihin syntynyt Helsingistä Espoon saariston lomitse Espoonlahden pohjukkaan suuntautunut höyrylaivaliikenne.[5] Yhtenä pysäkkinä oli myös Stensvik, jonka höyrylaivalaituri sijaitsi nykyisen uimarannan alueella.[6]

Selvitysalueelle sijoittuu yksi kiinteä muinaisjäännös (punainen piste) sekä yksi irtolöytö (oranssi piste).

2.1.1 Muinaisjäännökset

Kivenlahden inventointialueella on yksi kiinteä muinaisjäännös: Stensvikin keskiaikainen kylätontti. Kivenlahdenkadun, Meripoijun ja Merivalkaman tienoilla ja kerrostalojen "sisäpihalla" sijaitseva kylätontti on osittain rakennettu ja päällystetty asfaltilla, mutta on mahdollista, että rakentamattomissa osissa paikalla on säilynyt pienialaisesti keskiaikaista kulttuurikerrosta.[7]

Lisäksi Merensillan alueelta on löydetty irtolöytönä yksinkertainen reikäkirves Espoonlahden rannalla ojaa kaivettaessa. Löytöpaikasta ei ole tarkempia tietoja, mutta kirves lienee löytynyt Stensvikin kartanosta lounaaseen olevasta niemestä.[8]

1 Vuorinen: Espoonlahti – Merellinen kaupunginosa, s. 10
2 Museovirasto: Muinaisjäännösrekisteri, Stensvik
3 Lahti: Espoo maalaispitäjästä suurkauppalaksi, s. 13-15
4 Lahti: Espoo maalaispitäjästä suurkauppalaksi, s. 72
5 Lahti: Espoo maalaispitäjästä suurkauppalaksi, s. 90
6 KAUKO
7 Muinaisjäännösrekisteri
8 Muinaisjäännösrekisteri

2.1.2 Stensvikin kartano ja tiilitehdas

Tiilenvalmistus on Espoon historiassa ainoa teollisuudenhaara, jolla on suurempaa merkitystä ennen 1910-lukua. Espoossa tiiliruukeilla oli kaksi kukoistuskautta: Suomenlinnan rakennustyöt 1700-luvun jälkipuoliskolla ja Helsingin voimakas kasvu 1880-1910.[9]

Jo vuonna 1861 aloitti toimintansa Stensvikin tiilitehdas, joka oli yksi merkittävimpiä kotimaisia Helsingin rakennustyömaille tiiliä tuottavia yrityksiä. Tehtaan perusti Stensvikin kylässä olevien Tyskasin ja Anttasin tilojen omistaja kauppias Tschetschulin Tyskasin tilan maille, josta matka Stensvikin laivalaiturille ei ollut pitkä. Vuonna 1889 tehdas muutettiin osakeyhtiöksi ja toimitusjohtajaksi nousi Karl W. Saurén. Stensvikin tiilitehtaasta kehittyi nopeasti yksi Espoon suurimmista 1800-luvun tiilitehtaista.[10] Stensvikin tiilistä on rakennettu muun muassa Uspenskin katedraali ja Mechelininkadun taloja.[11]

Stensvikin kartanon puinen päärakennus rakennettiin todennäköisesti 1870-luvulla nyt jo puretun Meriusvan koulun ja tulevan metroaseman paikalle.[12] 1889 laaditun kartan perustella päärakennuksen ympärillä oli kukkulalle perustettu puisto. Puiston eteläreunalla sijaitsi pieni asuinrakennus ja tien toisella puolella keittiöpuutarha. Kukkulan pohjoisreunalla oli työväenasuntoja. Kartanon pohjoispuolella kulki Jorvaksentie eli nykyinen Länsiväylä.

Stensvikin tiilitehtaan yhteydessä toimi jo 1870-luvulla höyrysaha. Sen merkitys näyttää kuitenkin olleen vähäisempi kuin tiilitehtaan.13 Tiiliruukin laituri sijaitsi nykyisen Merivalkama 15 kohdilla.

9 Härö: Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema, s. 285
10 Lahti: Espoo maalaispitäjästä suurkauppalaksi, s. 63
11 Härö: Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema, s. 285
12 Hautamäki: Espoon kartanopuistot, s. 189
13 Lahti: Espoo maalaispitäjästä suurkauppalaksi, s. 65

Stensvikin kartanoalue 1960-luvulla. Kartanon päärakennus sijoittuu kuvassa vasemmassa alakulmassa näkyvälle metsäalueelle. (Espoon kaupunginmuseo)

Tiiliruukin alueen säilyneet rakennukset. Vasemmalla opettajien asuntola ja oikealla lasten koulurakennus. Kuvat ovat vuodelta 1964. (Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Kurt Blomqvist)

Koulurakennus toisesta suunnasta kuvattuna.

Kivimakasiini

Kartanon päärakennus

Tiiliruukin laiturille johti pienoisrautatie, jota pitkin tiilet kuljetettiin tehtaalta satamaan ja lastattiin laivoihin. Stensvikin henkilöliikennettä palveleva höyrylaivalaituri sijaitsi hiukan pohjoisempana.14 Vuodesta 1881 lähtien tiilitahtaan yhteydessä toimi pienten lasten koulu ja vuonna 1890 Stensvikissä aloitti toimintansa tiilitehtaan yksityinen ylempi kansakoulu.15 Koulu toimi samoissa tiloissa 1940-luvulle asti. 1960-luvulta lähtien rakennuksessa on toiminut kahvila Kahvi-Kaisa. Koulun yhteydessä oli alkujaan lasten koulun opettajien asuntola, Stensvikin kartanon pehtoorinasunto ja myöhemmin posti. Nykyisin rakennuksessa toimii päiväkoti.16 Stensvikin kartano ja tiilitehdas toimivat tiiviissä yhteistyössä. Tiilitehdas tuotti rakennusmateriaalia kartanon tarpeisiin ja myi sitä myös ulkopuolelle. Kartano tarjosi tiilitehtaan työntekijöille majoitustiloja ja ruokapalveluita.

Stensvik tegelbruk Ab lopetti toimintansa 1939 ja osa tehtaan rakennuksista paloivat pian tämän jälkeen. [17]

14 KAUKO
15 Lahti: Espoo maalaispitäjästä suurkauppalaksi, s. 124-125
16 KAUKO
17 Juvonen-Eskola: Kauklahden tiiliteollisuus – tiilimurskana pellossa, s. 81

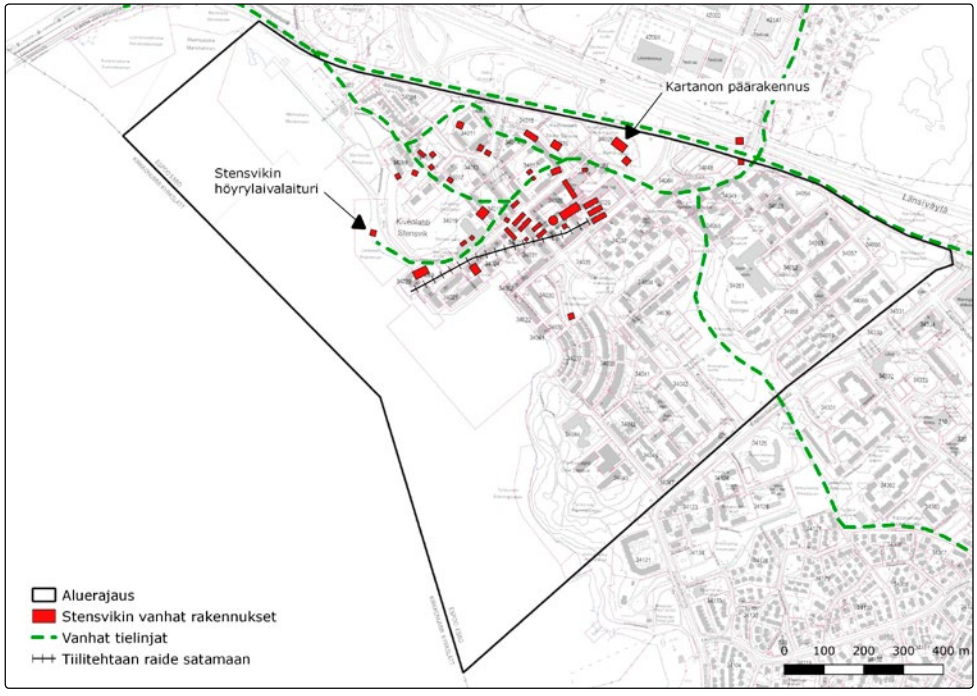
Stensvikin kartanon maat vuonna 1889. Niityt on merkitty keltaisella ja punaisella näkyy tiilitehtaan alue. (Espoon kaupunginmuseo)

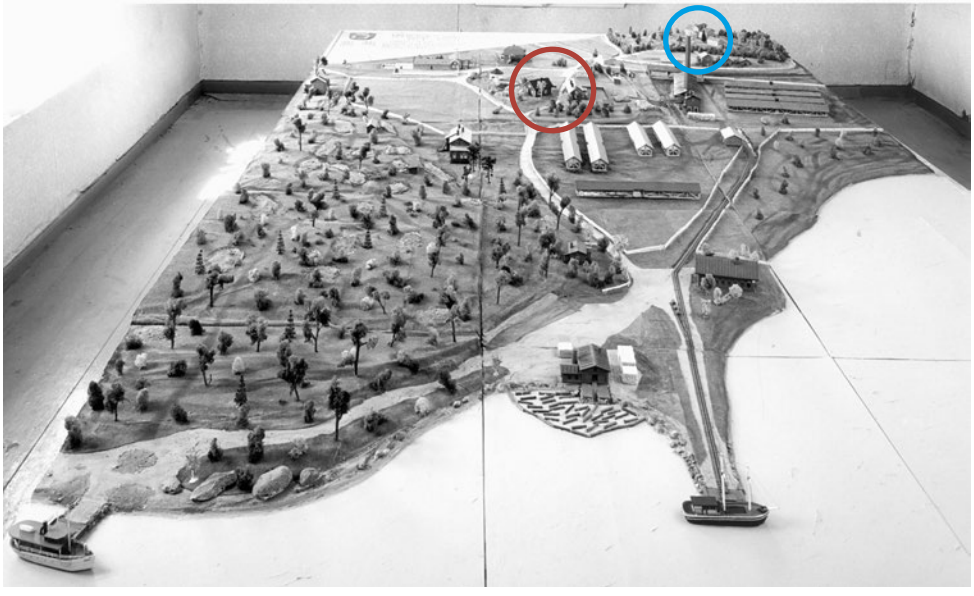
Stensvikin kyläkartta vuodelta 1788. (Kansallisarkiston kokoelmat)

Espoon topografikartta vuodelta 1945. Tiilitehtaan rannassa oli myös sahatoimintaa. (Espoon kaupunginmuseo)

Kartanon ja tiilitehtaan rakennusten sekä vanhojen tielinjojen ja raiteen sijoittuminen suhteessa nykytilaan. Tulkinta on tehty perustuen vuoden 1945 topografikarttaan.

Työntekijöiden lasten koulu ja opettajien asuinrakennus (punaisella ympyröidyt rakennukset) ovat ainoat Stensvikin tiilitehtaasta ja kartanosta jäljellä olevat rakennukset. Kartanon päärakennus näkyy kuvassa sinisellä ympyröitynä. (Espoon kaupunginmuseo)

2.2 ALUERAKENTEEN KEHITTYMINEN JA YLEISKAAVOITUS

2.2.1 Kaupungistuminen alkaa

Toinen maailmansota katkaisi yhdyskuntarakenteen luonnollisen kehityksen, mikä heijastui koko 1940-luvun rakentamiseen.[18] Sodan jälkeen alkanut jälleenrakentaminen keskitettiin ensisijaisesti maaseutualueille ja kaupunkien laidoille. Olosuhteet olivat rakennusalalle äärimmäisen vaativat: oli rakennettava paljon enemmän, pienemmillä resursseilla ja nopeammassa tahdissa kuin ennen. Huutavan asuntopulan lievittämiseksi oli välttämätöntä tehostaa rajusti asuntotuotantoa, mihin pyrittiin etenkin pientalotuotannon rationalisoinnilla. Pientalorakentamisesta muodostui jälleenrakennuskauden asuntorakentamisen vallitseva rakennusmuoto.[19] Sodan jälkeisissä oloissa palattiin rakennustarvikkeiden vähyyden vuoksi puutalorakentamiseen.[20] Myös toisen maailmansodan jälkeen nopeasti kasvanut Espoon väestö keskittyi entistä suuremmassa määrin taajamiin, jotka sotien jälkeisinä vuosina kasvoivat huomattavasti. Asutuksen maaseutumaisuus, sekä pientalo- ja loma-asuntoasutus olivat suurimmassa osaa Espoota vielä vallitsevia ja suurimpia taajamia olivat muun muassa Tapiola, Kauklahti ja Matinkylä.[21]

Sotien jälkeen kaupunkisuunnittelusta käytettävissä ollut tieto oli niukkaa. Sen aikaiset tiedot paljastivat erityisesti Helsingin seudun joutuvan voimakkaan väestöpaineen alaiseksi. Samaan aikaan kävi ilmi, ettei Helsingin kaupunki pysty yksin ratkaisemaan jatkuvasti voimistuvan muuttoliikkeen aiheuttamia ongelmia. Valtakunnallisella tasolla luotiin asuntopulan poistamiseksi ns. aravajärjestelmä, jonka avulla haluttiin aikaansaada sosiaalisesti tarkoituksenmukaista asuntotuotantoa asutuskeskuksissa.[22] Myös yksityisten järjestöjen toimesta pyrittiin etsimään ratkaisuja yhä vaikeammaksi käyvälle asuntopulalle. Kuuden sosiaalisen ja ammatillisen järjestön toimesta perustettiin vuonna 1951 Asuntosäätiö-niminen yleishyödyllinen yhdyskuntarakentaja, joka ryhtyi suunnittelemaan ja rakennuttamaan Tapiolan puutarhakaupunkia.

Tapiolan rakentamista voidaan pitää alkuna Espoon kaupungistumiselle.[23] Tapiolan syntyyn ja kehitykseen vaikutti erityisesti Asuntosäätiön toiminnanjohtaja ja varatuomari Heikki von Hertzen, joka kirjoitti vuonna 1946 klassikoksi muodostuneen pamfletin Koti vaiko kasarmi lapsillemme[24] Von Hertzen esitti, että oli rakennettava ihmistä, yksilöä varten myös silloin, kun rakentaminen tapahtui tehdasmaisesti, että lasten ja nuorten tarvitsemaan tilaan ja heidän tarpeisiinsa tuli kiinnittää erityistä huomiota, että kaavamaisuutta tulisi välttää ja että ihanteina tulisi pitää puutarha- ja puistokaupunkeja.[25] Tapiola on edustavin esimerkki lähiörakentamisesta, joita ryhdyttiin myöhemmin kutsumaan metsäkaupungeiksi. Suomalainen metsäkaupunki on 1800-luvun lopulla Lontoossa kehittyneen ja nopeasti maailmanlaajuiseksi levinneen puutarhakaupunkiaatteen sovellus.[26] Puutarhakaupungin käytännön sovellukset olivat alusta lähtien vapaamuotoisia ja pohjautuivat sijaintipaikan olosuhteisiin. Aatteessa oli keskeisesti esillä kaupungin ja maaseudun vastakkainasettelun poistaminen ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuntevien yhteisöjen muodostaminen.[27]

Helsingin seudun kasvunäkymiä muutti merkittävästi Porkkalan vuokra-alueen vapautuminen vuonna 1956. Ensimmäistä vaihetta Espoonlahden rannalle nousevan yhdyskunnan rakentamisessa merkitsi Stenvikin kartanon maiden hankinta vuonna 1961. Kartanon maiden välittömässä läheisyydessä oli kunnan omistamia melko huomattavia maa-alueita. Kun eräät muut rakennuttajat hankkivat samalta suunnalta omistukseensa maata, merkitsi tämä sitä, että yhdyskuntasuunnittelun piiriin oli mahdollista saada suuri yhtenäinen alue.[28]

18 Jalkanen ym.: Kaupunkisuunnittelu ja asuminen 2017, s. 18.
19 Kummala: Jälleenrakennuskauden pientalosuunnittelu, 2004.
20 Jalkanen ym.: Kaupunkisuunnittelu ja asuminen 2017, s. 18.
21 Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 6/2014, s. 16
22 Hurme: Suomalainen lähiö Tapiolasta Pihlajamäkeen 1991, s. 74.
23 Itkonen: Espoonlahden kehitys ja sen historiallinen tausta, s. 2
24 Jalkanen ym.: Kaupunkisuunnittelu ja asuminen 2017, s. 19.
25 Hurme: Suomelainen lähiö Tapiolasta Pihlajamäkeen 1991, s. 82.
26 Hurme: Suomalainen lähiö Tapiolasta Pihlajamäkeen 1991, s. 12-13.
27 Fishman: Urban Utopias in the Twentieth Century 1977, s. 14.
28 Itkonen: Espoonlahden kehitys ja sen historiallinen tausta, s. 2-3

Arkkitehti Olli Parviaisen esittämä suunnitelma neljästä aluekeskuksesta vuodelta 1963. Kukin osa-alue vastasi 80 000 asukkaan kaupunkia. (Espoon kaupunkisuunnittelukeskus)

Suomi alkoi kaupungistua nopeasti 1960- ja 1970-luvuilla. Suuri osa uusista asunnoista rakennettiin keskustojen ulkopuolisiin lähiöihin ja siksi suomalaista kaupungistumista on luonnehdittu myös lähiöistymiseksi.[29] Suomalaisten lähiöiden ja Kivenlahden historia on läheisesti yhteydessä toisen maailmansodan jälkeisten vuosikymmenten suuriin yhteiskunnallisiin muutoksiin; yhteiskunnan vaurastumiseen, hyvinvointivaltion rakentamiseen sekä erityisesti tavoitteeseen taata kaikille yhteiskuntaluokille mahdollisuus nykyaikaiseen asumiseen vallitsevien ihanteiden mukaisesti luonnonläheisessä asuinympäristössä.[30] Myös elinkeinorakenteen nopea muutos kiihdytti kaupungistumista 1960- ja 1970-luvuilla samalla, kun rakennusalan teollistuminen ja uusien rakennusmateriaalien ja -menetelmien kehittyminen mahdollisti asuntotuotannon tehostamisen.

29 Hankonen: Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta 1994

30 Hurme: Suomalainen lähiö Tapiolasta Pihlajamäkeen 1991, Stjernberg: Helsingin seudun 1960- ja 1970-lukujen lähiöiden sosioekonominen ja demografinen kehitys vuoden 1990 jälkeen 2017, s. 15.

Vuonna 1961 aloitettiin Länsiväylän rakentaminen nelikaistaisena moottoritienä. Tie valmistui vuonna 1969 Kivenlahteen asti ja vuonna 2003 moottoritie jatkui Kivenlahdesta Kirkkonummen keskustaan asti.31

2.2.2 Yleiskaavoitus käynnistyy

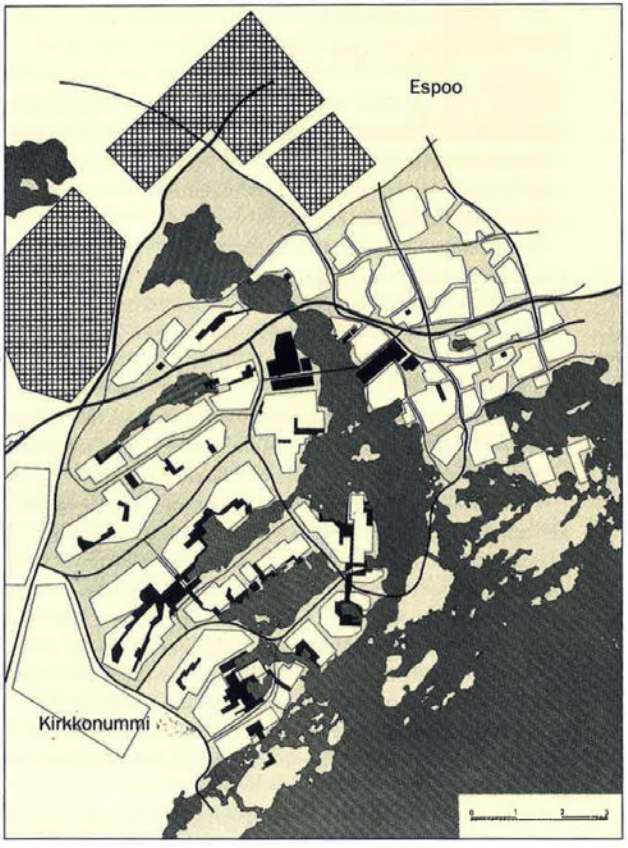
Espoon väkiluvun arvioitiin nousevan 1960-luvun loppuun mennessä 100 000:een. Suunnittelijoille ja luottamusmiehille kävi yhä selvemmäksi, että hajanaisen kauppalan hallitseminen yhdestä keskuksesta käsin ei tulisi onnistumaan. Vuonna 1963 Espoon kauppalan asemakaava-arkkitehti Olli Parviainen laati selvityksen, jonka mukaan olisi järkevää jakaa Espoo neljään osaan. Nämä alueet, joilla kullakin oli oma keskuksensa, olivat Tapiola, Leppävaara, Bemböle ja Stensvik. [32]

31 Vuorinen: Espoonlahti – merellinen kaupunginosa, s. 38.

32 Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 6/2014, s. 22

Vuonna 1963 Espoon kauppala antoi Asuntosäätiön esityksestä arkkitehti Alvar Aallon tehtäväksi Espoonlahden itärannan yleiskaavan laatimisen. Tehtävä käsitti Espoon kauppalan, Asuntosäätiön, Keskus-Sato Oy:n ja Polar-Rakennus Oy:n omistamia maa-alueita. Suunnittelualueen pinta-ala oli 1300 hehtaaria. Sopimus yleiskaavan laatimisesta tehtiin 4.5.1964 ja yleiskaavaluonnos valmistui 25.4.1966.[33] Suunnitelma perustui maiseman antamiin lähtökohtiin: rantavyöhyke oli jalankulkualuetta, ja sieltä työntyi viheralueita laaksoihin, rinteille ja kallioharjanteille sijoitettujen asumakuntien väleihin.[34]

33 Itkonen: Espoonlahden kehitys ja sen historiallinen tausta, s. 5-6

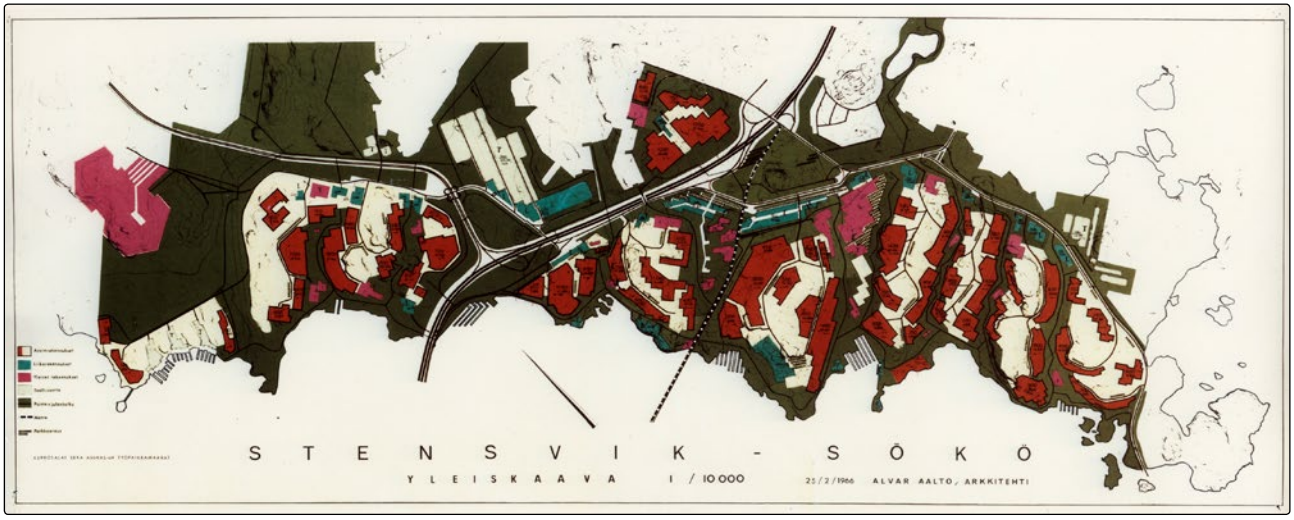

Bror Södermanin jatkojalostama suunnitelma Alvar Aallon kaksoiskaupunkiajatuksesta, josta alettiin käyttää nimeä Budapest. Mustalla on osoitettu eriasteiset keskusta- ja palvelutoiminnot, valkoiset "reiät" ovat asutusta, Kehä III:n tuntumaan osoitetut harmaat ruudutetut kentät ovat teollisuutta, vaaleanharmaat viheralueita ja tummempi harmaa vettä. (Kuva teoksesta Espookirja)

Kun Espoon kauppalan johto mietti, voidaanko Alvar Aallon tehtäväksi antaa Espoonlahden itäpuolisten alueiden yleiskaavoitus, akateemikko Aalto puhui mittasuhteiltaan jo paljon suuremmasta tehtävästä. Hänelle oli syntynyt vankka kuva Espoonlahden molemmille rannoille nousevasta kaksoiskaupungista. Espoon ja Kirkkonummen välinen kunnanraja oli Aallolle kuin veteen piirretty viiva, joka ei saanut olla esteenä. Eri puolilla maailmaa oli löydettävissä lukuisia esimerkkejä, joissa useat kunnat yhdessä rakennusyhtymien kanssa olivat muodostaneet yhteistoimintaelimiä uusien yhdyskuntien ja jopa kaupunkien rakentamiseksi. Aallon näkemys Espoonlahden kaksoiskaupungista jäi unelmaksi. Ajatus Espoonlahden ympärille rakentuvasta kaksoiskaupungista jäi kytemään. Asuntosäätiön toimitusjohtaja Heikki von Hertzen kehitti siitä oman versionsa, joka sai nimekseen Budapest. Buda oli Kirkkonummen puolella ja Pest Espoossa. Espoonlahti oli Tonava. Arkkitehti Bror Söderman laati von Hertzenin toimeksiannosta useita vaihtoehtoisia maankäyttösuunnitelmia perspektiivipiirroksineen Budan puolelle. Haaveet yhteistoiminnasta raukesivat. Kirkkonummen kunta ei innostunut sen enempää Budapestistä kuin rakentajien maankäyttösuunnitelmista, vaan keskitti voimavaransa kirkonkylän kehittämiseen.[35]

Kunnan yleiskaavaryhmän toimesta Espoon yleiskaavaehdotus, joka valmistui vuonna 1968. Yleiskaava perustui Espoon kehityksen kannalta merkittävään päätökseen, että Espoon tulevaisuus rakentuu neljän keskuksen varaan: Leppävaara, Tapiola, Kivenlahti ja Muurala. Tämän yleiskaavaehdotuksen väestötavoite 340 000 asukasta ohjetilanteessa vuonna 2000 oli raskaasti ylimitoitettu ja kuvaa hyvin sitä, miten vaikeaa oli vielä 1960-luvun lopulla suunnitella ja tehdä päätöksiä räjähdysmäisesti kasvavassa kunnassa.[36] Vahva pääkatuverkko, neljä aluekeskusta, kolme paikalliskeskusta sekä keskusten korkeat rakentamistehokkuudet olivat yleiskaavaluonnoksen pääpiirteitä. Viheralueita ja pientaajamia ei vielä tutkittu tarkemmin. Kyseinen jako antoi pohjan Espoon nykyisen aluerakenteen kehittymiselle.[37]

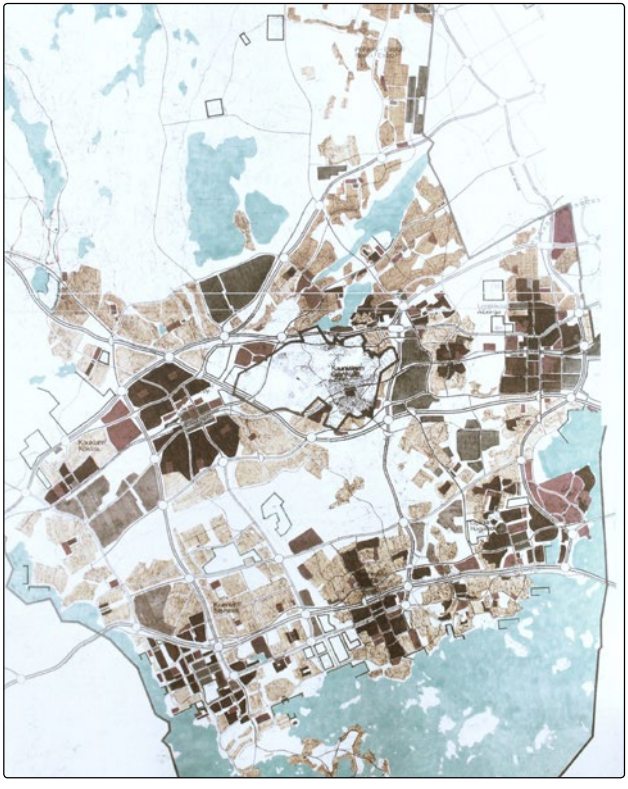
34 Maisala: Espoo – Oma lukunsa, s. 254
35 Itkonen: Espookirja, s. 95-99
36 Itkonen: Espoonlahden kehitys ja sen historiallinen tausta, s. 6
37 Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 6/2014, s. 22

Alvar Aallon laatima Stensvik-Sökö yleiskaava 1966. (Espoon kaupunkisuunnittelukeskus)

Selvitysalueen aluerajaus yleiskaavaluonnoksessa.
(Espoon kaupunkisuunnittelukeskus)

Yleiskaavaluonnos 1968. Vahva pääkatuverkko, neljä aluekeskusta, kolme paikalliskeskusta sekä keskusten korkeat rakentamistehokkuudet ovat kaavaluonnoksen pääpiirteitä. Viheralueita ja pientaajamia ei ole vielä tutkittu tarkemmin. (Espoon kaupunkisuunnittelukeskus)

2.2.3 Lounaisrannikkosopimus

Kivenlahden asemakaavoituksen lähtökohtana oli vuonna 1966 solmittu Lounaisrannikko-sopimus, joka solmittiin Espoon kauppalan ja rakentajien kesken. Sopimuksen tarkoituksena oli saada rakentajien omistama alue valmiiksi teineen, vesijohtoineen ja viemäreineen. Samalla päivämäärällä tehtiin yhteensä kuusi aluerakentamissopimusta. Niistä Haka Oy sai neljä (Karakallio II ja III, Westend, Matinkylä), As Oy Ivisnäs yhden (Iivisniemi) ja Asuntosäätiö, Polar ja Keskus-Sato yhden (Lounaisrannikko). Lounaisrannikkosopimus kattoi 730 ha maa-alueen. Sopimus käynnisti aikanaan Suomen suurimman yhtenäisen rakennushankkeen.[38]

Polarin toimitusjohtaja Kauko Rastaan mukaan Lounaisrannikosta oli tarkoitus luoda *"parannettu Tapiola, jossa kehityksen ja kokemuksen perusteella sovelletaan kaikkia nykyaikaisen yhdyskuntasuunnittelun parhaimpia periaatteita".*[39]

Rakentaminen aloitettiin vuonna 1966 Iivisniemessä ja vuonna 1967 rakentaminen jatkui Soukassa. Niiden jälkeen rakentaminen jatkui Kivenlahdessa heti 1970-luvun alussa 1000 asunnon vuosivauhdilla.[40]

38 Vuorinen: Espoonlahti – Merellinen kaupunginosa, s. 33
39 Vuorinen: Espoonlahti – Merellinen kaupunginosa, s. 33
40 Vuorinen: Espoonlahti – Merellinen kaupunginosa, s. 33

2.2.4 Alueen ensimmäinen asemakaava

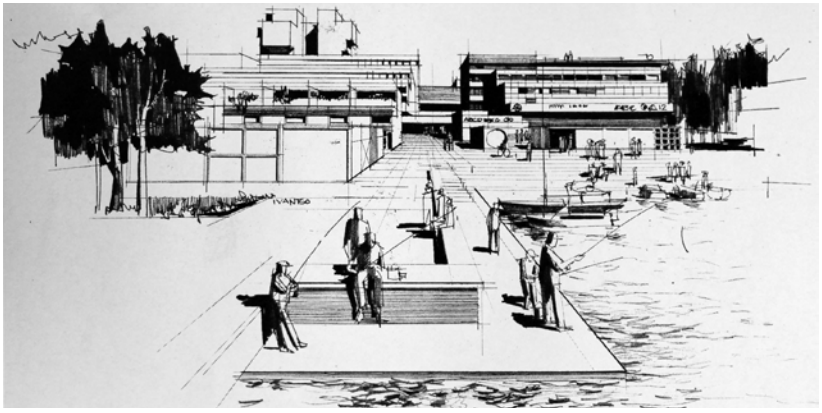
Espoon kauppalanvaltuusto päätti Kivenlahden alueen asemakaavan laatimisesta 29.1.1963. Näillä alueilla astui voimaan rakennuskielto, jota sisäasiainministeriö pidensi 19.1.1965, 5.8.1966, 10.7.1968 ja 31.12.1969.[41]

Kivenlahden suunnittelu aloitettiin Asuntosäätiön suunnittelutoimistossa, jossa tehtävästä vastasi arkkitehti Bror Söderman. Asuntosäätiö toimi yhteistyössä yleiskaavaryhmän kanssa. Aallon suunnitelma jätettiin sivuun, ja lähtökohdaksi otettiin kaavarungossa hahmoteltu toimintojen sijoitus sekä suorakulmainen korttelirakenne. Bror Söderman siirtyi vuonna 1968 Espoon asemakaavaosastolle jatkamaan kaavan laatimista. Asuntosäätiön hallituksen pitkäaikainen puheenjohtaja Heikki Von Hertzen oli myös alusta asti aktiivisesti mukana suunnittelussa.[42] Kivenlahden asemakaavoituksessa korostettiin kaupunkirakenteen selkeyttä ja orientoinnin helppoutta, torien ja korttelipihojen kohtuullista kokoa ja pientä mittakaavaa sekä pihapiirien suojaisuutta.[43] Strukturalistiseksi luonnehdittava suunnitelma loi alueelle koillisesta meren suuntaan eli lounaaseen suuntautuvan koordinaatiston, joka näkyy alueen kaupunkirakenteessa voimakkaasti. Kaavan toteuttamiseksi Hertzenillä oli vahvat näkemykset, jotka lähtivät

41 Asemakaavaselostus 13.5.1971
42 Maisala: Espoo – Oma lukunsa, s. 260
43 Jalkanen ym.: Kaupunkisuunnittelu ja asuminen 2017, s. 25.

Taiteilija Pal Ivantsonin piirroskuva Asuntosäätiön pienoismallista 1978. (Espoon kaupunginmuseo)

Ranta-alueet varattiin pääosiltaan puistoalueiksi, uimarannaksi ja venesatamaksi. (Asuntosäätiön mainosesite, Espoon kaupunginmuseo)

samoista periaatteista, mitä oli noudatettu Tapiolan rakentamisessa. Hertzen korosti näkemystään Kivenlahden kaksista kasvoista: meren ja Länsiväylän suuntaan.[44] Södermanin henkilökohtainen toive oli rakentaa Meritorin ja Kivenlahdentorin välinen alue matalana, mutta Espoon kaupunki vaati nostamaan kerroskorkeutta huomattavasti.

Rakennuskorttelista suurin osa varattiin asuntokortteleiksi, joiden keskelle sijoitettiin jalankulkuakseleita liike- ja palvelutoimitiloineen. Paikoin raitteja ja toreja korostettiin maamerkinomaisilla rakennuksilla. Kivenlahdentorin ympäristön kaksi 18-kerroksista tornirakennusta korostavat toria ja kahden merkittävän raitin (Merenkäynti ja Ristiaallokko) leikkauspistettä. Maininkiaukiota ja Espoonlahden keskustaa yhdistävää Maininki-raittia korostettiin ympäristöään korkeammilla pistekerrostaloilla. Nykyisen Kivenlahdentien lähialueelle sijoitettiin paikoitusalueita sekä liikerakennuksia asuntotalojen suojaksi. Katualueille osoitettiin puuistutuksia liikennemelusuojaksi.[45]

Liikerakennukset keskitettiin pääjalankulkureitin (Meritori-Merenkäynti, Kivenlahdentori-Ristiaallokko-Maininkitori-Maininki) varrelle. Ranta-alueilla liikerakennukset olivat lähinnä hotelli-, ravintola- tai tähän verrattavia rakennuksia.[46]

Osassa asuinkerrostalojen korttelialueita mahdollistettiin myös myymälä-, toimisto-, lastentarha- ja kerhohuonetiloja.

Kaavamääräyksellä pyrittiin saamaan aikaan korkea palvelutaso jo varhaisessa vaiheessa, kun alueen väestöpohja ei vielä ollut riittävä suurten liikerakennusten ja yleisten rakennusten toteuttamiselle. Kerrosalan ja kerrosluvun lisäksi sai asuntoja varten tarvittavat aputilat porrashuoneen ja ullakon yhteyteen tai erilliseen rakennukseen tai siipirakennukseen. Tällä määräyksellä pyrittiin välttämään maastoa tärvelevää louhintaa sekä parantamaan näiden tilojen sijaintia asuntoihin nähden. Aputilojen sijoittamisella erilliseen rakennukseen tai siipirakennukseen pyrittiin sulkemaan pihat niin, että lasten leikkipaikat olisivat tuulelta mahdollisimman suojattuja.[47]

Puistoalueiden varaamisessa pyrittiin huomioimaan maisteri Karno Mikkolan laatima puustoinventaario. Lisäksi kaavoitustyön aikana suoritettiin tarkempi arvopuuston kartoitus. Ranta-alueet varattiin pääosiltaan puistoalueiksi, uimarannaksi ja venesatamaksi ja ne toimivat osana Espoonlahden itärannan käsittävää puistovyöhykettä. Kaava-alueen matalavetinen ja mutainen keskiosa osoitettiin rantatorien, kävelyteiden ja venelaitureiden lisäksi asuinrakennusten, uimahallin sekä vapaa-ajankäyttöön tarkoitettujen liikerakennusten korttelialueiksi. Tällä pyrittiin saamaan aikaan ihmisille aktiivinen vapaa-ajankeskus. Rantatorein ja kävelyteistä yhdessä rantapuistojen kanssa pyrittiin muodostamaan katkeamaton ja ajoneuvoilta rauhoitettu sekä miljööltään vaihteleva rantakävelyreitti.[48]

44 Anja Mäkeläisen haastattelu, liite 1., Maisala: Espoo – Oma lukunsa
45 Asemakaavaselostus 13.5.1971
46 Asemakaavaselostus 13.5.1971
47 Asemakaavaselostus 13.5.1971
48 Asemakaavaselostus 13.5.1971

Kivenlahden liikenneratkaisut perustuivat Espoon yleiskaavaselvityksiin. Kaava-alueelle tutkittiin mahdollista raidemetron jatkamista Lounais-Espoon aluekeskuksen kautta Jorvaksentien ja eteläisen rinnakkaistien väliin avoratana, jossa Kivenlahti I:n asema olisi ollut korttelin 34028 koillispuolella eli nyt 2019 rakenteilla olevan metroaseman kohdilla. Kaava-alueen pääliikenneväyläksi osoitettiin kaakkois-luoteis-suuntainen kokoojakatu Kivenlahdenkatu, josta muodostettiin liittymä ns. vanhaan Jorvaksentiehen. Kokoojakatu suunniteltiin osittain maanalaiseksi. Kokoojakatu liittyi eteläsä rantaan päin kulkevaan katuun nimeltä Espoonlahdenranta, josta tulevaisuudessa olisi ollut mahdollista järjestää katuyhteys Espoonlahden ylitse. Jalankulku ja pyöräily varsinkin koulureittien ja rannan osalta erotettiin ajoneuvoliikenteestä ja muodostettiin oma kattava verkosto istutuksineen ja toreineen. Merivirran kadun ylitti jalankulku- ja polkupyöräilysilta.49

Nykyisen Meritorin edustalle suunniteltiin keinoniemi, jolle kaavassa osoitettiin varaukset uimahallille sekä liikerakennukselle. Liikerakennuksen paikalle suunniteltiin kasinoa. Kerroskorkeudeltaan nämä olisivat olleet 2-3-kerroksisia eli kuten muutkin rantaan osoitetut rakennukset. Kaavaa sittemmin muutettiin.

Kivenlahden ensimmäinen asemakaava Kivenlahti I A 411400 hyväksyttiin Espoon kauppalanvaltuustossa 17.6.1970 ja Sisäasiainministeriö vahvisti kaavan joulukuussa 1971. Rakentaminen oli siinä vaiheessa jo hyvässä vauhdissa poikkeusluvin.[50] Alueen ensimmäinen asemakaava on edelleenkin voimassa pääosin viher- ja katualueilla sekä ensimmäisinä rakentuneiden kortteleiden alueilla.

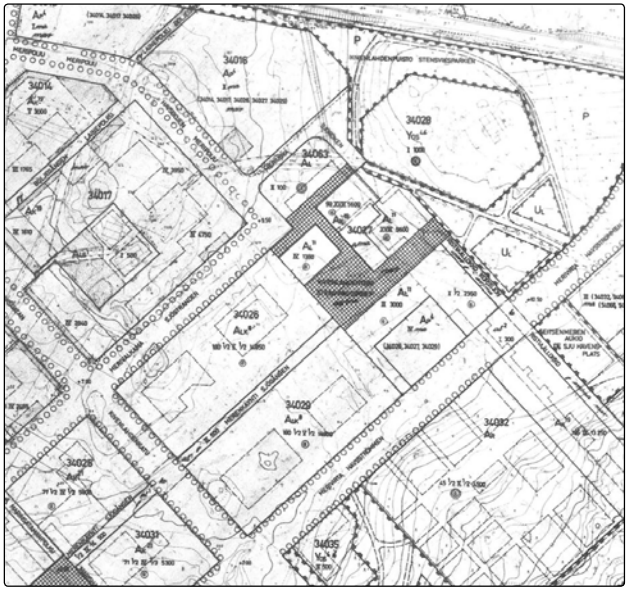
2.2.5 Ensimmäisestä asemakaavasta tunnistettuja tavoitteita

Alueen ensimmäisestä asemakaavasta on tunnistettu kaupunkikuvallisia ja kaupunkirakenteellisia tavoitteita, jotka ovat toteutuneet myös myöhemmissä asemakaavamuutoksissa:

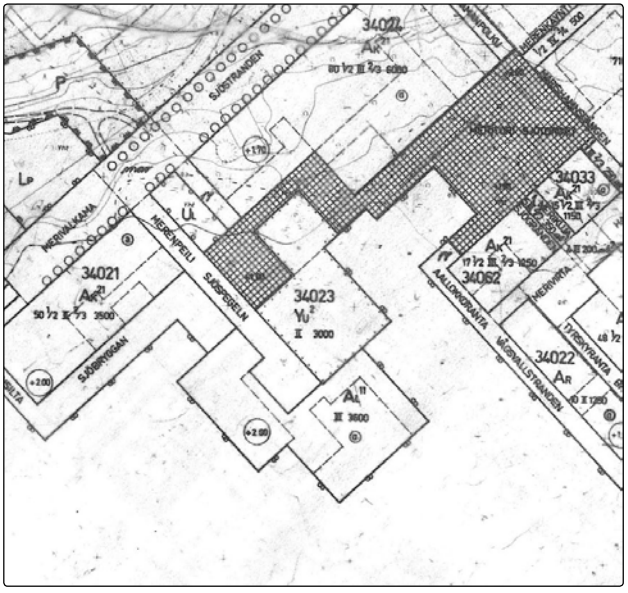
- Alueen rakennukset on sijoitettu maastonmuodot huomioiden. Maanpinnan vaihtelut yhdistettynä massoitteluratkaisuihin luovat korkeussuunnassa vaihtelevaa kaupunkitilaa. Paikoitellen avautuu suurempia kaupunkinäkymiä, joissa voimakkaalla korkeusvaihtelulla on selkeä ja tunnistettava rooli.
- Alueen avokalliot ja luonnontilaisena säilyneet metsätilkut ovat osa kortteleiden sisäisiä näkymiä. Ne ovat myös osa alueen kaupunkikuvaa ja rytmittävät rakennetun ja rakentamattoman tilan vaihtelua.
- Alueen voimakkaan strukturalistinen rakenne, ruutukaava ja amfi-korttelin kaaren muotoon ryhmitellyt rakennukset luovat selkärangan alueelle. Tiukan geometrinen kaupunkirakenne pehmenee maastonmuotojen vaikutuksesta.
- Rannan tuntumassa tornitalo (Aallokko 3) ja amfi-kortteli muodostavat maamerkkimäisen kokonaisuuden ja määrittelevät vahvasti alueen identiteettiä.
- Alueen sisäiset yhteydet on rauhoitettu sijoittamalla pysäköintialueet ja -rakennukset alueen reunoille. Tätä voidaan pitää tunnusomaisena ratkaisuna ajan suunnitteluihanteille.
- Alueen suunnitteluideologia näkyy rakentamisen tehokkuutena. Tapiolaan verrattuna Kivenlahti on selvästi urbaanimpi kokonaisuus, jossa kuitenkin yhdistyy pyrkimys asumisen ja luonnon elementtien yhdistämisestä.
- Hertzenin toteutunut idea ylä-ja alakaupungin yhdistämisestä kalliotunnelilla.
- Vapaasti kuljettava rantavyöhyke, jolle reunan muodostaa rakennettu ja tiivis kaupunkirakenne.
- Alueen kävelyreitistön ihmisläheinen mittakaava. Tiiviit tilasarjat tai kokonaisuudet on toteutettu jalankulkuliikenteen ehdoilla. Pienet aukiot ja yksityiset pihat liittyvät laajempiin tilasarjoihin.
- Rakennusten julkisivuväritystä hallitseva valkoinen väri, joka yhdistyy maantasokerroksissa runsaasti käytettyyn punatiilipintaan tai sitä vastaavaan sävyyn. Valkoisen värin runsas käyttö merenrantamaisemassa luo alueelle yhtymäkohtia Välimerelliseen kaupunkikuvaan.

49 Asemakaavaselostus 13.5.1971

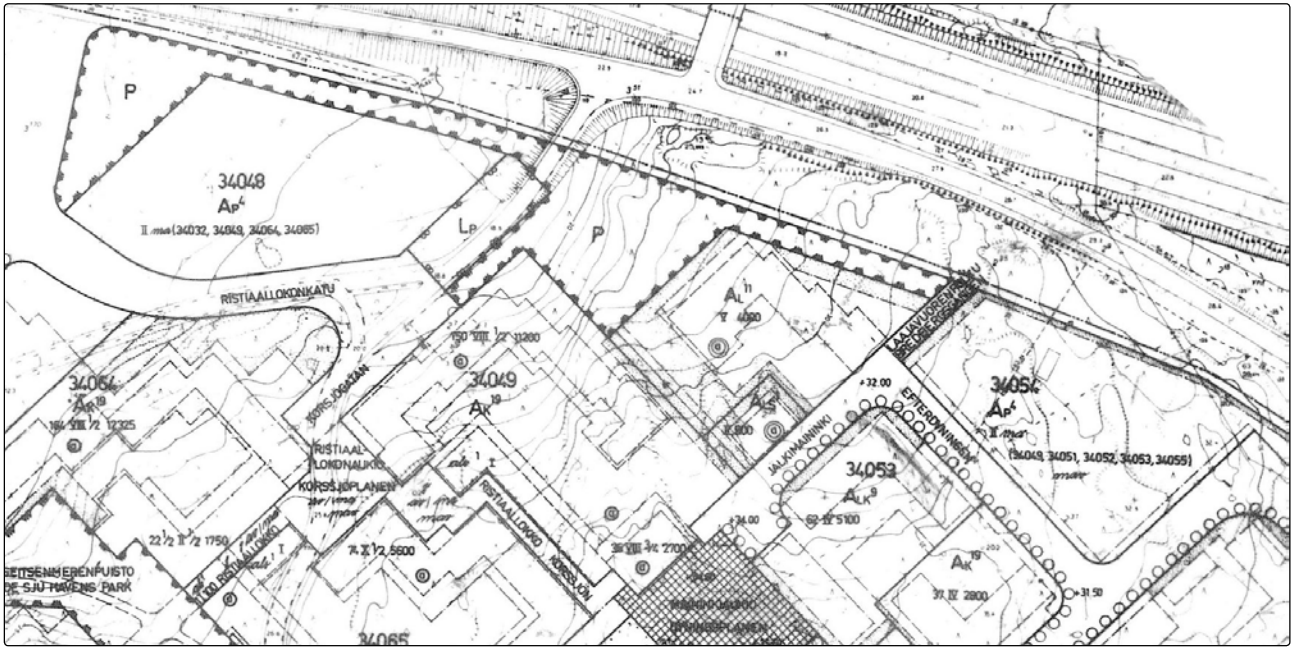
50 Maisala: Espoo – Oma lukunsa, s. 260

Ote asemakaavasta, jossa esitetty Merenkäynti, toteutumaton Merivirran ylittävä liiketila (YOS), Kivenlahdentori sekä torin 18-kerroksiset rakennukset. Pääkatujen molemmin puolin on osoitettu puita. (Espoon kaupunki)

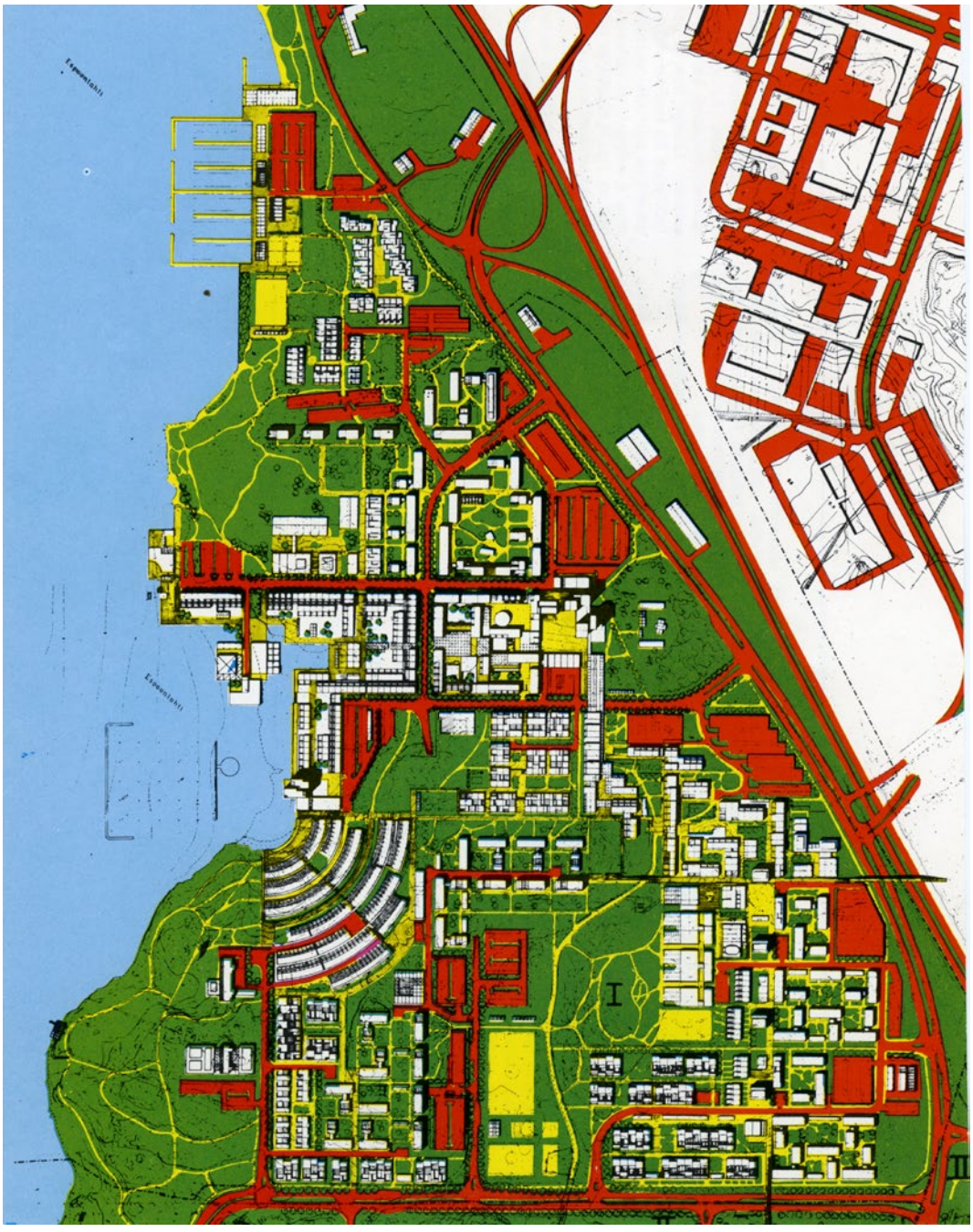
Meritorin yhteyteen suunniteltiin varaukset kylpylälle (YU-kortteli) ja kasinolle (AL-kortteli). Suunnitelma jäi toteutumatta. (Espoon kaupunki)

Jorvaksentien lähialueelle osoitettiin pysäköintialueita (AP), puistoalueita (P) sekä liikerakennuksia (AL) asutuksen suojaksi. (Espoon kaupunki)

Alueen ensimmäinen asemakaava Kivenlahti I A. (Espoon kaupunki)

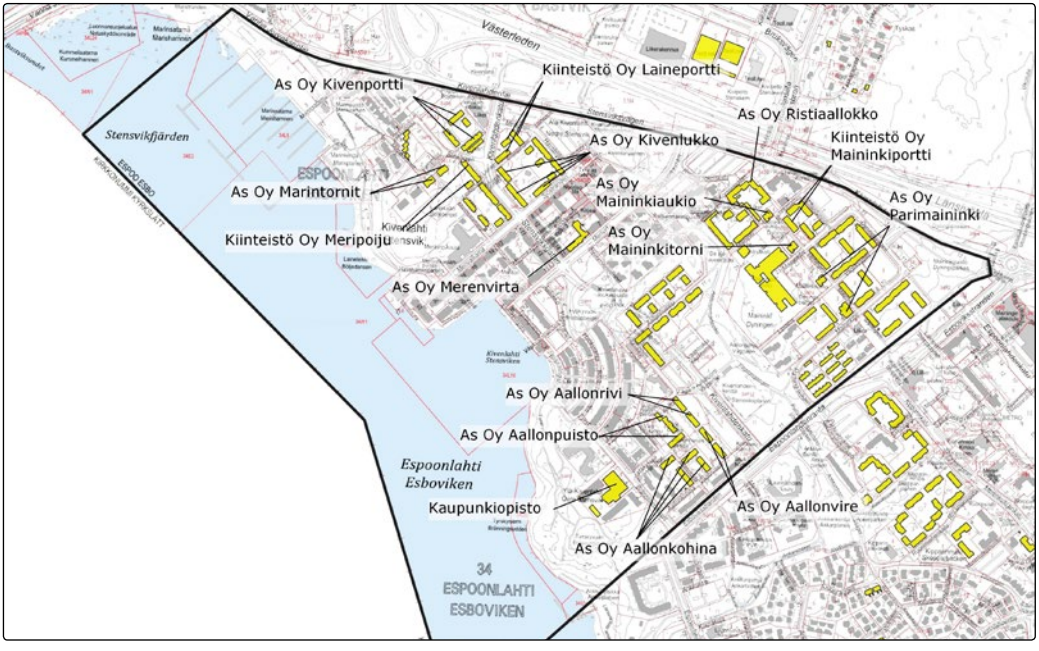
Kivenlahden aluesuunnittelukartassa punaisella on osoitettu liikenne- ja pysäköintialueet, keltaisella kevyen liikenteen väylät ja urheilualueet, vihreällä viheralueet ja valkoisella rakennukset. (Espoon kaupunginmuseo)

2.2.6 Ensimmäiset rakennukset

Ensimmäisinä Kivenlahden alueelle 1970-luvun alussa rakentuivat Kivenlahdenkadun alkupäähän As Oy Kivenportti (1973), As Oy Marintornit (1975), Kiinteistö Oy Meripoiju (1974), Kiinteistö Oy Laineportti (1973) sekä As Oy Kivenlukko (1971-73). As Oy Kivenportin yhteydessä toimi Asuntosäätiön info-piste. As Oy Kivenlukon sisäpihalle jäi Stensvikin kartano- ja tiilitehdashistoriaan liittyvää kaksi vanhaa rakennusta, jotka myöhemmin muutettiin kahvila- ja päiväkotikäyttöön. Alueen itäosassa rakentaminen keskittyi pääosin Mainingin alueelle, jonne rakentuivat As Oy Ristiaallokko (1975), Kiinteistö Oy Maininkiportti, peruskoulu, As Oy Maininkiaukio (1974), As Oy Maininkitorni sekä As Oy Parimaininki. Lähemmäs rantaa rakentuivat As Oy Aallonrivi, As Oy Aallonpuisto, As Oy Aallonvire sekä As Oy Aallonkohina.

Ensimmäisen asemakaavan pohjalta Kivenlahden alueelle muodostui koko alueen kattava strukturaalinen korttelirakenne, vaikka suurimmalle osalle kortteleista on tehty asemakaavamuutokset ennen toteutusta.

Kivenlahden 1970-luvun rakentaminen ilmentää tiivistyvän kompaktilähiön ihanteita, mutta siinä on havaittavissa myös metsälähiöille tyypillisiä piirteitä. Rakentamista sijoittuu paikoin kallioisten mäkien huipulle, jossa on säästetty taidokkaasti ehjää kalliopintaa ja ympäröiviä viheralueita. Tasakattoiset korkeat rakennukset korostavat alueen korkeuseroja ja maisemarakenteen piirteitä. Sen lisäksi rakentamista on sijoitettu myös rinteisiin, metsäkaupunkia tiiviimmin ja korostamaan maastonmuotoja edeltävästä poikkeavin keinoin. Metsäkaupunki-mallissa pihat olivat avoimia ja viheralueiden jatkumoja. Kivenlahden alueen pihoissa on sekä suljettuja että avoimia pihoja. Piha-alueilta on järjestetty kulkuyhteydet ympäröiville viheralueille ja kortteleita reunustaville kävelyraiteille. Kävelyraitit on sijoitettu laaksojen alimpiin kohtiin, jolloin ne luovat laakson suuntaisia kävely- ja pyöräily-yhteyksiä. Maastonmuodot ovat tukeneet liikennemuotojen erottelua eri tasoihin. Kävelyraitit korostavat laaksojen linjoja painumalla kokoojakatujen ali laakson pohjassa.

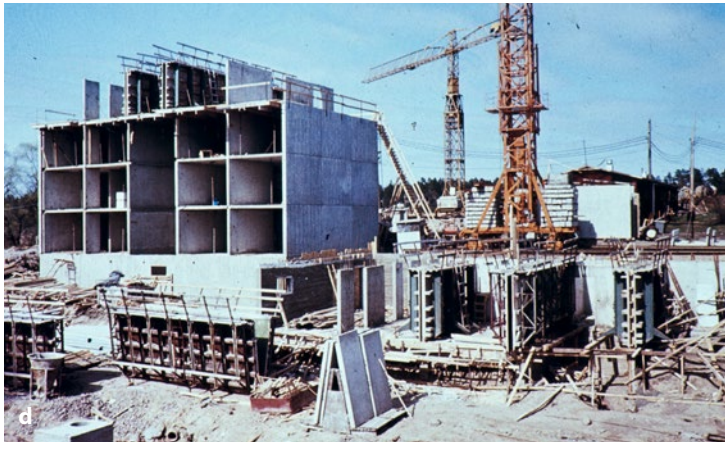

Keltaisella ensimmäisessä vaiheessa vuosien 1970-1979 aikana valmistuneet rakennukset sekä merkittävimpiä rakennuskokonaisuuksia.

a) Kivenlahti rakentuu. Kuva on otettu 1970-luvulla. Kuvassa etualalla Kivenlahdenkadun alkupäähän jo rakentuneet korttelit As Oy Kivenportti, Kiinteistö Oy Meripoiju, Kiinteistö Oy Laineportti sekä As Oy Kivenlukko. (Espoon kaupunki)

b) Kivenlahdenkadun ja Vilkkupoijun risteys sekä Kiinteistö Oy Laineportin ja As Oy Kivenlukon rakennukset. Kuva on noin 1975-1983. (Espoon kaupunginmuseo)

c) Lapset Lainekalliolla Ala-Kivenlahdessa noin 1975-1983. Taustalla Marintornit. (Espoon kaupunginmuseo. Kuvaaja Teuvo Kanerva)

d) Rakentaminen Kivenlahdessa käynnistyi 1970-luvun alussa Kivenlahdentien länsipään ympäristön kortteleilla sekä idässä Mainingin alueella. (Espoon kaupunginmuseo. Kuvaaja Kenji Rinno)

e) As Oy Kivenlukko Stensvikin kartanon ja tiilitehtaan entisten rakennusten ympärille valmistui vuosien 1971-73 aikana. (Espoon kaupunginmuseo)

2.2.7 Rakentamisen vaiheet 1980–1990 -luvuilla

Suomessa elettiin 1980-luvulla taloudellista nousukautta, minkä seurauksena rakentaminen lisääntyi voimakkaasti erityisesti kaupunkialueilla. 1990-luvun alussa nousukautta seurannut syvä talouslama hiljensi 1980-luvun lopun kiivaan rakentamistahdin.

1980-1990-lukujen merkittävin rakennushanke Kivenlahdessa oli Amfi-talojen rakentuminen 1980-luvun puolivälistä. Rakennuskokonaisuuden ensimmäiset osat valmistuivat 1981 ja viimeiset vuonna 1996. Rakennusryhmä poikkesi sommittelultaan Kivenlahden muusta ruutukaavaan sidotusta rakennuskannasta. Anja Mäkeläisen haastattelussa (liite 1.) kerrotaan, että Amfi perustuu maastonmuotojen mukailuun ja idea valkeasta kaupungista patioineen on peräisin Italiasta.

1980-luvun aikana saivat lopullisen muotonsa Merivirran ja Merivalkaman väliin jäävät korttelit. Merivalkaman varsi täydentyi rantaan asti 1990-luvun aikana. 1980-luvun arkkitehtuuri oli aiempaa monimuotoisempaa. Kivenlahden 1980-luvun rakentamisessa heijastuu postmodernismin uudet ihanteet, jotka haastoivat pitkään vallalla olleet modernismin käsitykset hyvästä rakentamisesta 1980-luvulle tultaessa. Postmodernistisen arkkitehtuurin teemoina pidetään etenkin moniarvoisuutta, arvorelativismia, kaksoismerkitysten käyttöä sekä kollaasiomaisuutta eli moninaisten sitaattien ja lainausten käyttöä, joiden lähteenä voi olla niin aikaisemmat tyylit ja tyylikaudet kuin erilaiset, kulttuuriympäristössä kulloinkin ajankohtaiset ilmiöt.[51] 1980-luvulle tultaessa myös paikan henki otettiin yhä voimakkaammin suunnittelun lähtökohdaksi regionalismiksi kutsutussa tyylisuuntauksessa.[52] 1990-luvulla kerrostalorakentamisessa palattiin takaisin modernismiin kohti vähäeleisempää ilmaisua.[53]

Kivenlahden ensimmäinen tornitalo *Meriusva 5* valmistui vuonna 1990 Kivenlahdentorin välittömään läheisyyteen. Kivenlahden rantaan jo 1970-luvulla kaavoitettu "Meritorni" eli *Aallokko 3* rakennettiin suunnitelmien mukaisesti vuonna 1999.

1990-luvun rakentamista leimaavat voimakkaat maamerkit, joista selkeimpiä ovat alueen kaksi tornitaloa *Aallokko 3 ja Meriusva 5*. Tornit rytmittävät hyvin alueen tiivistä ja tehokasta, mutta polveilevan matalaa rakentamista. Samalla kuitenkin 1970- ja 1980-lukujen rakentamista täydennettiin myös voimakkaammin alkuperäisen rakenteen ulkopuolelle, mistä esimerkkinä Tyrskyvuoren alueelle työntyvä *Tyrskyvuori 6*.

51 Vartola: Kuritonta monimuotoisuutta – postmodernismi Suomalaisessa arkkitehtuurikeskustelussa 2014, s. 94.

52 Suomen arkkitehtuurimuseon verkkosivut, lisätietoja. Tunnetuin suuntauksen edustaja oli arkkitehtiryhmä Oulun koulu.

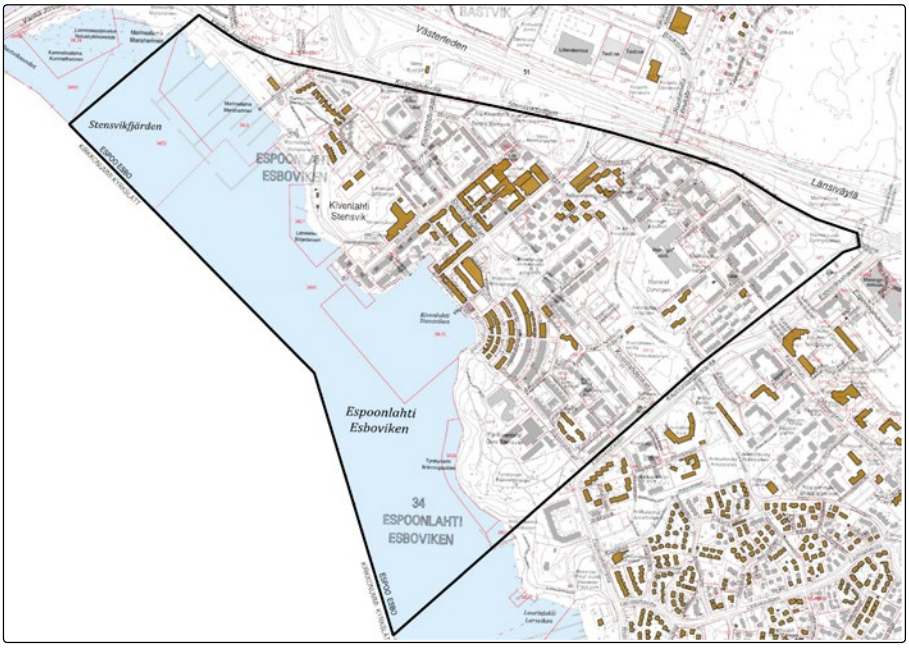
53 Neuvonen: Kerrostalot 1880-2000 2006, s. 220.

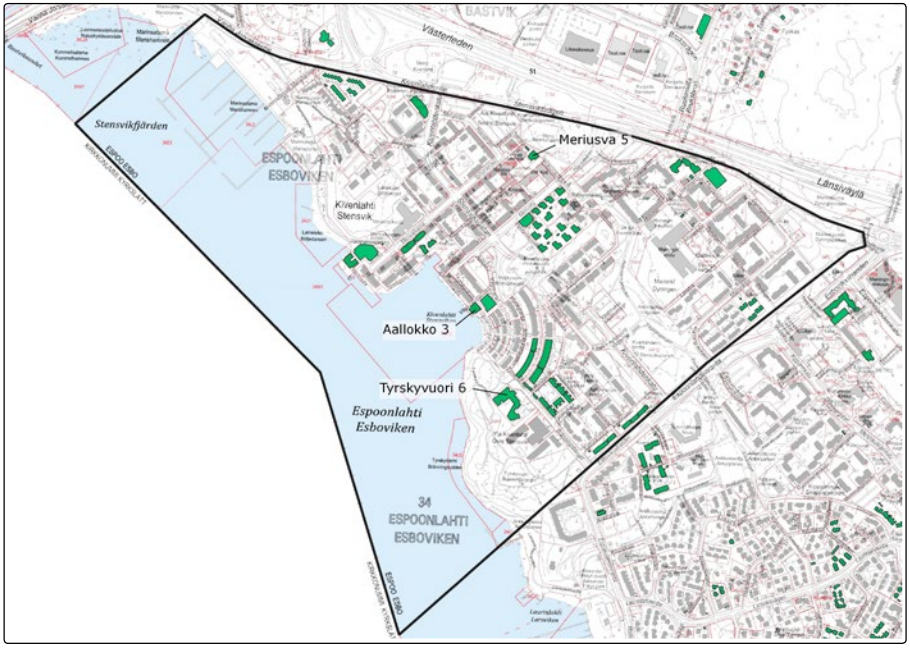
1980-1990-lukujen yksi merkittävimmistä rakennushankkeista Kivenlahdessa oli Amfi-talojen rakentuminen rantamaisemaan. (Espoon kaupunginmuseo)

Rannan rakentaminen on käynnissä vuonna 1998. Alkuperäisistä suunnitelmista poiketen rantaan ei rakennettu kasinoa. (Espoon kaupunginmuseo)

Ruskealla vuosien 1980-1989 aikana valmistuneet rakennukset sekä merkittävimpiä rakennuskokonaisuuksia.

Vihreällä vuosien 1990-1999 aikana valmistuneet rakennukset sekä merkittävimpiä rakennuskokonaisuuksia.

2.2.8 Rakentamisen vaiheet 2000-luvulta eteenpäin

Vuoden 2000 jälkeen Kivenlahden alue on täydennysrakentunut ainoastaan muutaman rakennuksen osalta. Vuosien 2000-2001 aikana valmistui Merivalkaman loppuosan kerrostalot Merenpeili 3, Merivalkama 20 ja Merivalkama 22. Rakennusten suunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Bror Söderman Oy. Kivenlahden alueen ensimmäisten asemakaavojen mukainen rakentaminen valmistui 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Vuonna 2007 valmistui korkea tornitalo osoitteeseen Meriusva 1. Rakennus mukailee ensimmäisessä asemakaavassa esitettyä ajatusta Kivenlahdentorin läheisyyteen osoitetuista kahdesta tornitalon rakennusalasta.

2000-luvulla rakentaminen on ollut hillitympää, mutta samalla vähiin jääneet tonttimaat ovat työntäneet rakentamista entisestään myös kokonaisuutena hahmottuvan alueen ulkopuolelle: Tyrskyvuoren koillisreunan rakentaminen hahmottuu Kivenlahdesta erillisenä, mikä leimaa sekä asuinalueen että Tyrskyvuoren tunnelmaa. Toisaalta Meritorin alueen rakennukset täydentävät 1980-luvun rakentamista eleettömän sulavasti etenkin Meritorin suunnalta katsottuna. Merivalkaman suunnalta uusin täyttömaalle sijoitettu rakentaminen katkaisee vanhan näkymälinjan merelle, mikä on pyritty kompensoimaan säilyttämällä rakennusten ali kulkeva kapea näkymäakseli.

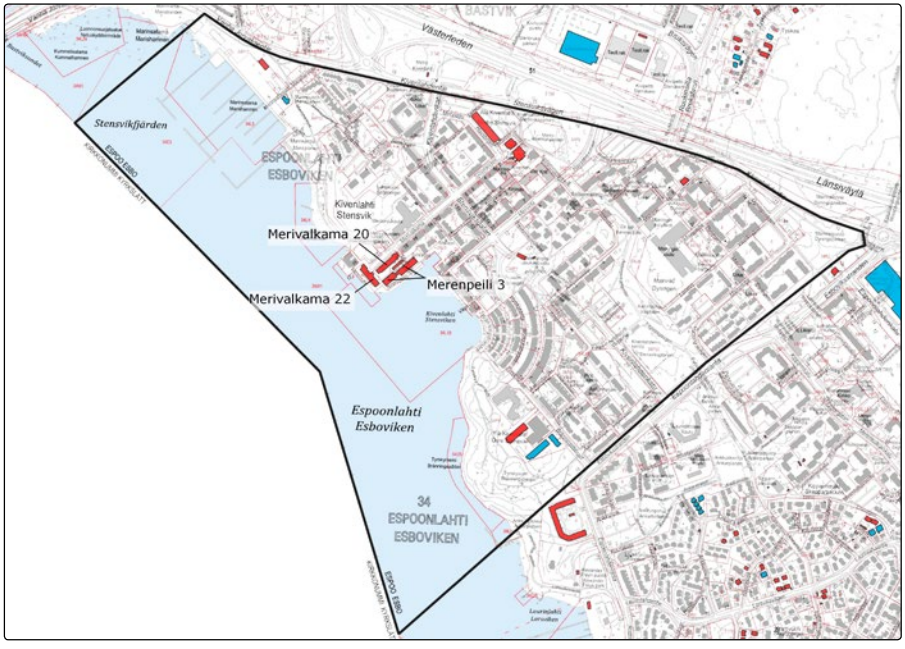
Koska rakentaminen on vuoden 2000 jälkeen ollut hyvin vähäistä, ei siinä ole havaittavissa selkeitä yhteneväisiä arkkitehtuuriteemoja. Rakennuskohteita yhdistää kuitenkin edelleen elementtirakentaminen sekä lamellitalo-rakenne.

Länsimetron ensimmäinen vaihe Ruoholahdesta Matinkylään valmistui loppuvuodesta 2017. Toisessa vaiheessa rakentuvat Finnoo, Kaitaa, Soukka, Espoonlahti ja Kivenlahti. Kivenlahden aseman osalta avolouhintatyöt käynnistyivät keväällä 2015. Kesällä 2019 rakennusurakassa aloitettiin vesi- ja viemäriliitosten sekä kaukolämpötöiden teko. Kivenlahden tulevan metroaseman sisäänkäynnit sijoittuvat nykyisten kävelyraittien, Lainepolun ja Merenkäynnin, koillispäihin.[54]

54 Länsimetron verkkosivut

Kivenlahden metroaseman rakentaminen vuonna 2015. (Espoon kaupunginmuseo)

Punaisella vuosien 2000-2009 aikana valmistuneet rakennukset ja sinisellä vuosina 2010 ja sen jälkeen valmistuneet rakennukset.

3. Rakennetun ympäristön ominaispiirteet

3.1 RAKENNETTU YMPÄRISTÖ OSANA MAISEMAKUVAA

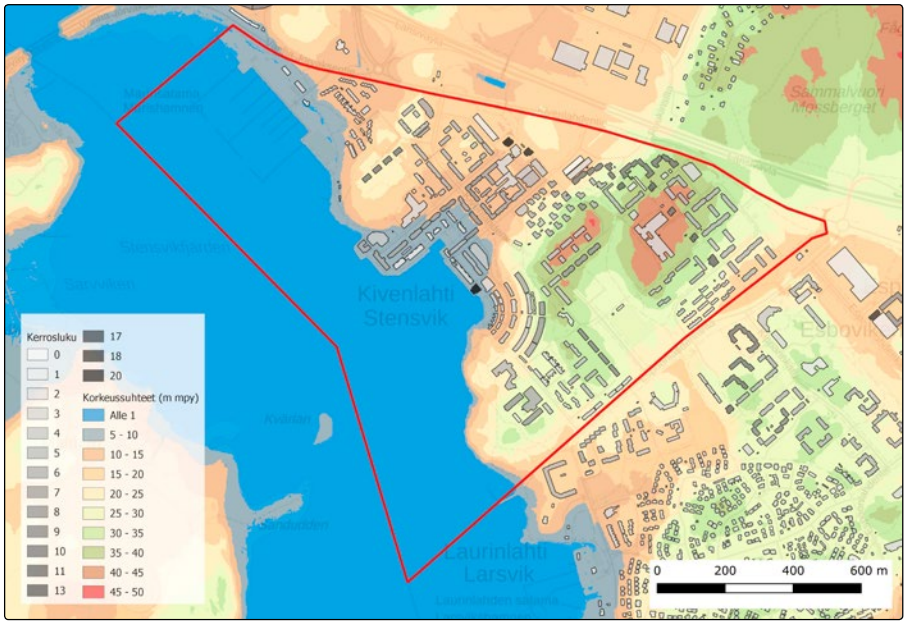
Kivenlahden rakennettu ympäristö sijoittuu meren äärelle. Rakennuksia on sijoiteltu niin laakson vanhoille peltoalueille, rinteille ja kukkuloiden lakialueille, hyödyntäen niitä halutun maisema- ja kaupunkikuvan luomisessa. Huomionarvoisinta on rakennetun ympäristön suhde Tyrskyvuoren, Lainekallion ja Hyökyvuoren viheralueisiin – kortteleiden väliin on jätetty maaston korkeimmille kohdille metsäisiä viheralueita. Tämä muodostaa maisemakuvaan vaihtelua, jossa rakennusmassat limittyvät viheralueisiin. Viheralueilla korostuvat avokalliot ja metsäisyyden vahva tuntu.

Aluetta sitoo yhteen lähes kauttaaltaan yleiseksi alueeksi jätetty lounaaseen suuntaava ranta. Ranta jaksottuu erityyppisiin osuuksiin: avoimet ja loivat hiekkarannat, satama, rakennetut jaksot, sekä jyrkän kallioiset osuudet. Kapean merenlahden yli näkyvä vastaranta, sekä polveileva kaupunkirakenne voimistavat maisemakuvan vaihtelevuutta ja moni-ilmeisyyttä.

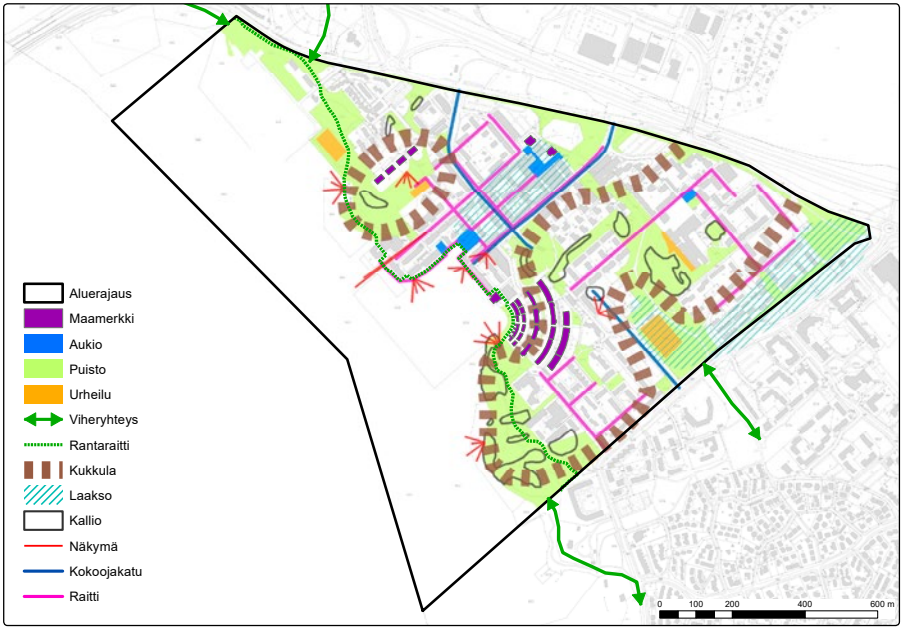
Rakennettu ympäristö on tarkasti ja taidokkaasti sovitettu kumpuilevaan maisemarakenteeseen: Tämä tarkoittaa rakentamista sekä rinteisiin, lakialueille että ranta- ja laaksoalueille. Kumpuileva maasto luo Kivenlahden kaupunkikuvalle selkeän rungon - Kivenlahden tiivis keskusta sijoittuu rantaan jatkuvalle laaksoalueelle, laaksoa reunustaville rinteille nousee rakennusten rivistöt, merenrannan kukkulat on jätetty pääosin rakentamatta, mutta kauempana rannasta rakennukset on sijoitettu myös kukkuloiden laelle. Kaupunkitilojen muodostumisessa on havaittavissa myös maiseman rakenteen hyödyntäminen – laaksoissa katutilat ja näkymät ovat rajattuja, mutta kukkuloilta ja merenrannasta avautuvat pitkät näkymät ympäristöön.

Näkymä Tyrskyvuorelta kohti Kivenlahden rantaa. Pienipiirteisesti vaihteleva ranta muodostaa mielenkiintoisen kokonaisuuden lähi- ja kaukomaisemassa. Valopoijun rakennukset nousevat metsäisen Lainekallion takaa.

Maaston ja rakennusten korkeudet. Kartasta voi havaita selkeästi maisemarakenteen ja rakennetun ympäristön suhteen, jossa rakentaminen on sijoitettu sekä laakso, rinne että lakialueille. Sijoittelu on kuitenkin taidokkaasti tehty, mikä muodostaa maisemasta ja rakennetusta ympäristöstä tiiviin kokonaisuuden.

Maiseman nykytilanne.

Teema muistuttaa 1970-luvun rakennuksia, jossa intiimi sisätila aukeaa vasta aivan panoramaikkunoiden äärellä luontoon. Alueen voimakkaimpia katseen kiintopisteitä ovat kolme tornitaloa, Marintornit Valopoijun varrella sekä rannan kaksi metsäistä kukkulaa, Tyrskyvuori ja Lainekallio metsäisine siluetteineen.

Valkoinen, tiivis ja vaihteleva kaupunkirakenne meren rannalla hiekkarantoineen luo yhdessä maisemarakenteen kanssa ympäristön, joka ilmeeltään muistuttaa Välimeren pikku kaupunkia vihreiden kukkuloiden välisessä laaksossa. Vastarannalla hahmottuva peltomaisema, jylhät säilytetyt kalliot ovat osa lomatunnelmiin johdattelevaa kokonaisuutta, jota välimerellistä yleisilmettä lukuun ottamatta ei ole alkuperäisesti tavoiteltu: Meren rantojen rakentamisen olisi alun perin pitänyt jatkua myös vastarannalla Kirkkonummen puolella.

Aukioihin kytkeytyvät kävelyraitit kulkevat suoraviivaisesti korttelirakenteen keskellä ja luovat viihtyisiä reittejä kaupunkirakenteen sisälle. Rannan viheralueilla mutkitteleva kävelyreitti vaihtuu Meritorin kohdalla suoraviivaisemmaksi rantabulevardiksi.

Alkuperäinen von Hertzenin ajatus Kivenlahden kaksista kasvoista, meren ja Länsiväylän suuntaan näkyy korttelin mittakaavoissa ja rakennusten korkeuksissa. Samoin kokonaisnäkemys, joka sisälsi asunnon, rakennuksen ja sen lähiympäristön, hyvät ja turvalliset yhteydet palveluihin sekä aidon luonnon ja luonnossa virkistäytymisen ympäristön, on yhä olemassa. Rannan Amfi sai muotonsa maastonmuodoista ja idea valkeasta kaupungista patioineen Italiasta. Aluetta suunnitelleen maisema-arkkitehdin Carl-Johan Gottbergin ajatus ympäri vuoden vihreänä säilyvästä alueesta näkyy mm. vuorimäntyistutuksissa rantaraitin varrella.

Vehreä rantaraitti

Kivenlahti meren suunnasta

Kivenlahden maamerkit näkyvät kauas. Siluetti Vanhan Jorvaksentien suunnasta.

3.2 LIIKENNEJÄRJESTELYT

Kivenlahden liikenne tukeutuu risteäviin kokoojakatuihin: Kivenlahdenkatuun, Merivalkamaan sekä Merivirtaan. Niiden molemmin puolin on katupuilla erotetut jalankulku- ja pyöräilykaistat. Pienemmät pihakadut sekä erillinen kävelykatuverkosto on erotettu kokoojakaduista selkeästi. Jalankulku ja pyöräily on eroteltu autoliikenteestä 1970-luvulle tyypillisesti myös konkreettisesti kokoojakatuja alemmas laaksojen pohjiin, minkä vuoksi kevyen liikenteen ympäristö on rauhallinen ja turvallinen.

Alueen katuverkosto on koillis-lounaissuuntaisessa koordinaatistossa, joka avautuu merelle ja jonka selkänä on Vanha Jorvaksentie eli Kivenlahdentie. Katuverkosto sitoo alkuperäisen suunnitelman mukaisesti meren ja Länsiväylän yhteen. Kävelyverkosto liittyy rantaraittiin, joka on ollut oleellinen osa alkuperäistä suunnitelmaa. Nykyisen, Koko Espoon merenrantaa seuraavan Rantaraitin rakentaminen on saanut alkunsa nimenomaan Kivenlahdesta.[55]Rantaraittiin päätyvät niin ikään toiminnallisesti keskeiset jalankulun ja pyöräilyn reitit Lainepolku ja Merenkäynti, sekä kallioiset viheralueet.

Merivalkama

Alueen pysäköinti on ratkaistu kortteleiden yhteisinä pysäköintilaitoksina ja -alueina. Pysäköintilaitokset on taidokkaasti sovitettu ympäristöön, eikä autoja juurikaan hahmota ympäristöstä.

55 Anja M. Haastattelu

Kivenlahdenkatu

3.3 VIHERALUEET JA KASVILLISUUS

Kivenlahden aluetta leimaavat säilytetyt avokallioalueet, lakimetsät ja -puistot. Alue hahmottuu vehreänä, vaikka viheralueet kytkeytyvät toisiinsa aikakaudelleen tyypillisesti myös katujen ja aukioiden kautta. Alueen vehreyttä ja puustoisen siluetin muodostumista korostavat myös pihojen kasvillisuus, joka etenkin 1970-luvun kortteleissa on visuaalisesti osa yleisiä viheralueita. 1980-luvulla rakennetuilla alueilla kasvillisuus on aikakaudelleen tyypillisesti matalampaa. Kasvillisuus sijaitsee laakso- tai rinnealueilla, joten niiden visuaalinen vaikuttavuus alueen kokonaiskuvassa ei ole niin merkittävä.

Kivenlahden identiteetin kannalta merkittävää ovat myös aukeavat näkymät vastarannan kulttuurimaisemaan ja merinäkymät Espoonlahdelle etelään: Lahden yli avoimena aukeaa rauhallinen ja jatkuva näkymä antaa tilaa Kivenlahden pienipiirteiselle rakenteelle ja luo kylämäistä henkeä.

Luonnontilainen kasvillisuus alueella on mäntyvaltaista, pohjaltaan lakialueilla hyvinkin kulunutta metsää. Lehtipuuvaltaisempaa metsää sijaitsee lähinnä koillisessa Kivenlahdentien ympäristössä Kivenlahden reuna-alueella, sekä uimarannan läheisyydessä alueen luoteisosassa, jossa on jopa pieni tervaleppälehto ja tervaleppää kasvaa rannassa myös muualla alueella. Säilytetty vanha puusto korostaa kaukomaisemassa alueen luonnonläheistä ilmapiiriä.

Istutettu kasvillisuus kuvastaa aikakautensa ihanteita: 1970-luvun ympäristössä istutusvalinnat eivät erotu juurikaan ympäristöstään ja istutettujakin lajeja on niukasti, mutta 1980- ja 1990-luvuille tyypillinen runsaslajisuus, vapaasti kasvavat pensaat ja sommitellut istutusryhmät ovat yhä säilyneet kaupunkikuvassa. Alueen istutettu kasvillisuus on osoitettu pääosin katujen, torien ja pihapiirien yhteyteen, ja puistojen istutettu kasvillisuus on niukkaa, ja perennoja on alueella vain paikoin lähinnä 1990-luvun suunnitelmissa. Alueen kantavia kasvilajeja ovat männyt, vuorimännyt, koivut ja tuhkapensaat ja angervot. Myös vaahteraa on alueella runsaasti. Katupuina alueella on puistolehmusta, jonka alla kasvaa usein ruusuangervoa ja japaninhappomarjaa.

Katutilat, julkiset reitit ja kujat sekä puolijulkiset reitit (Kivenlahden täydennysrakentamisen tarkastelu, WSP, 2016)

Säilytetty vanha puusto korostaa kaukomaisemassa alueen luonnonläheistä ilmapiiriä.

Pienipiirteinen rantaraittia reunustava kasvillisuus luon inhimillistä mittakaavaa.

Matala ja pienipiirteinen kasvillisuus rytmittää tiloja, ohjaa katsetta ja antaa tilaa arkkitehtuurille.

Eroteltu jalankulun ja pyöräilyn reitti, siihen liittyvät pihat ja luiska kokoojakadulle.

3.4 KALUSTEET, VALAISIMET JA PINTARAKENTEET

Alueen kalusteet, valaisimet ja piharakenteet ovat hyvin säilyneet ja ne edustavat hyvin rakentamisaikaansa. 1970-luvun ympäristössä pintarakenteet ovat yksinkertaisia ja eleettömiä asfaltin ja betonilaatan reunatuettomia liittoja, mutta 1980-luvulla jo monimuotoisia ja materiaalimaailmaltaan runsaita. 1980- ja 1990-luvun ympäristössä kadun kiveys voi olla yhdistelmä useampaa tyyliä. Samalta alueelta voi löytyä luontevasti vaikkapa suurta 700x700 Tapiola betonilaattaa, eriväristä betoni H-kiveystä, luonnonkivipaasia, mukulakiveystä ja kenttäkiveystä. Kiveyksillä korostetaan paikan henkeä ja alueita rajataan toisistaan. 1970-luvun ja 1980-90-luvun ympäristöjen vaihtuminen ei ole erityisen silmiinpistävää, vaan erimerkiksi betonilaatoitus yhdistää alueet toisiinsa. Kokooja- ja tonttikaduilla että raiteilla on käytetty betonikiveä asvaltin rinnalla, mikä luo visuaalista ja toiminnallista jatkuvuutta alueella.

Selkeän tyylillisen perinteen rikkoo uudemmat alueet, jossa turvallisuus ja uuden ajan tyyli on tullut 1970-90-lukujen tyylien rinnalle: turvasorat, turva-alustat ja kolmilankaverkkoaidat osoittavat paikan olevan uudempaa aikakautta. Pääosin materiaalit ovat puuta, kiveä ja betonia.

Valaisimet ovat pääosin alueelle suunniteltuja ja mukailevat mm. aikakautensa esimerkin, Tapiolan, ratkaisuja. Penkkejä on alueella useaa tyyppiä, ja pääsoin ne ovat ilmeeltään kevyitä ja siirreltäviä. Paikoitellen penkit ovat muureihin integroituja. Alueen ympäristörakentamisessa, etenkin 1980-luvun alueilla, on käytetty pergoloita, jotka rajaavat julkisia ja yksityisiä alueita toisistaan sekä luovat merellistä henkeä. Merellistä tunnelmaa luovat myös laiturirakenteet. Betoni- tai tiilipintaisia muureja on käytetty tasoeroissa ja rajaamaan kasvialueita runsaasti.

Kivenlahdenkadun varressa, rakennusten edessä (Kivenlahdenkatu 5 ja 6) on puurakenteiset taideteokset Vellikello, jossa on Stensvikin kartanon vellikello, jota kattaa pyramidikatto pitsireunuksineen ja salkoineen sekä Tuuliviiri, jossa on vuosiluku 1979.

Muureja Merenkäynnillä

Valaisimia Kivenlahden alueelta. Meritorin ja rantaraitin alueella käytetty valaisin, keskellä Merenkäynnin varrella käytetty valaisin ja vasemmalla Lainekallion polun varren valaisin.

Kivenlahdenkadun varrella on kaksi taideteosta Vellikello ja tuuliviiriaiheinen teos.

Kolme erilaista istuintyyppiä, betonikiveys, luonnonkivet sekä näkymän päätteessä siintävä pergolarakenne. Alueella on useita valaisintyyppejä eri osa-alueilla, jotka pääsääntöisesti ovat yhä alkuperäisen suunnitelman mukaisia. Valkoinen Aarne Ervin Asuntosäätiölle suunnittelema Tapiola-penkki on yleinen alueella.

Kalliota mukailevaa puuaitaa.

Tuuliviiri

3.5 PIHAT

Kivenlahden korttelit kääntävät selkänsä pääkaduille, mikä tekee sisäpihoista keidasmaisia, suojaisia ja pesämäisen oloisia paikkoja. Vaikutelmaa tukevat mittakaavaltaan inhimillisen kokoiset portit ja matalat porttikongit. 1970-luvun pihoilla on säilytetty taidokkaasti avokallioita ja alkuperäistä kasvillisuutta, ja pihat liittyvät saumattomasti ympäröiviin puistoihin ja kävelyraitteihin, mikä korostaa kauniisti maisemaan sovitettua rakentamistapaa. Pihat ovat lähes luonnontilaisen oloisia, eikä niillä ole juurikaan rakenteita tai istutuksia. 1980-luvun rakennuksissa sen sijaan pihojen kalusteet, materiaalit ja kasvillisuus, sekä paikoin korkeatkin pihoja rajaavat aidat korostavat pihojen yksityisyyttä, mutta liittyvät tyylillisesti yleisten alueiden ilmeeseen.

1990-luvulla rakennetut pihat ovat selkeämpiä ja uudella tavalla vähäeleisempiä. 2000-luvun yksittäisissä pihoissa on käytetty enemmän istutusaltaita sekä muuten tarkkarajaisia ja selkeitä istutusalueita, erotettuna muiden toimintojen alueista. Turvallisuusnäkökulma on korostanut myös pihojen valintoja, ja esimerkiksi leikkipaikat eivät enää sulaudu kokonaisuuteen entiseen tapaan. Kaiken kaikkiaan myös pihat ilmentävät yhä aikakautensa ihanteita.

Pihojen rauhallista luonnetta vahvistaa autojen ja pysäköintipaikkojen sijoittaminen siten, etteivät ne näy piha-alueille. Alueen kaupunkirakenteelliset kantavat teemat, kuten pihojen suojaisuus, toistuvat piha-alueilla, mikä korostaa alueen yhtenäisyyttä. Pihojen luonnetta on kuvattu tarkemmin korttelikohtaisissa esittelyissä raportin osassa 4.

1970-luvun pihojen avokallio

Tyypillinen saapuminen kadulta sisäpihalle 1980- ja 90-luvulla valmistuneeseen kortteliin.

Korttelin piha on rajattu julkisesta tilasta puuaidalla. Jalankulkijan sisäänkäynti kulkee pienen portin kautta.

Aidattu yksityinen piha-alue.

Aallonhuipun piha 1970-luvulta. Pihoille on jätetty alkuperäisiä puita.

Vilkkupoiju 8:n luonnontilainen oleskelualue.

1970-luvun pihan leikkivälineet on sijoitettu vapaasti puiden väliin rakennetulle leikkialueelle. Avointen pihojen vierellä kulkee kävely- ja pyöräilyreitti, jota ei ole eroteltu piha-alueesta aidalla tai muulla rakenteella.

1980-luvun sisäpihoilla näkyy aikakaudelleen tyypillisesti matalakasvuisia puuvartisia istutuksia, useita laattatyyppejä sekä muureja.

Rajatut istutusalueet Aallontien ja Merivirran alueen kortteleissa.

1980-luvulla valmistuneen Merivirta 9:n oleskelualue.

Tyrskyvuoren reunoilla olevien rakennusten piha-aluetta, jota jäsentää ilmava aita.

3.6 ALUEEN SUUNNITTELIJAT

Tämä selvitystyön yhteydessä on noussut esille suunnittelijoita, joista osalla on ollut hyvinkin keskeinen rooli Kivenlahden suunnittelussa. Alueen jatkosuunnittelun ja täydentävien selvitysten yhteydessä tarkempi tutustuminen heidän tuotantoonsa ja suunnitelmiinsa tuonee lisätietoa alueen ja kohteiden arvojen ja säilyneisyyden tarkempaan määrittelyyn.

3.6.1 Heikki von Hertzen

Heikki von Hertzen syntyi 21.11.1913 Viipurissa ja kuoli 10.4.1985 Espanjassa. Von Hertzen oli koulutukseltaan juristi ja toimi asuntosäätiön hallituksen pitkäaikaisena puheenjohtajana. Väestöliiton toiminnanjohtajana aikaisemmin työskennellyt von Hertzen oli mukana perustamassa Asuntosäätiötä, jonka muodostivat Väestöliitto ja viisi muuta järjestöä. Muut järjestöt olivat Mannerheimin Lastensuojeluliitto, SAK, Suomen Siviili- ja Asevelvollisuusinvalidien Liitto, Virkamiesliitto ja Vuokralaisten Keskusliitto .[56]

Asuntosäätiön hallituksen puheenjohtajana toimineella von Hertzenillä oli avainasema Tapiolan puutarhakaupungin syntymisessä ja toteutuksessa. Heikki von Hertzen oli myös alusta asti aktiivisesti mukana Kivenlahden alueen suunnittelussa.

Von Hertzenin vuonna 1946 kirjoittamaa Pamflettia Koti vaiko kasarmi lapsillemme pidetään Tapiolan ohjelmanjulistuksena.[57] Kirjoituksessa arvosteltiin voimakkaan tunnepitoisesti tiiviin kerrostalorakentamisen epäkohtia ja tarjottiin tilalle väljää, luonnonläheistä asumista.[58] Von Hertzen esitti, että ympäristöä on rakennettava ihmistä ja yksilöä varten myös silloin, kun rakentaminen tapahtui tehdasmaisesti, että lasten ja nuorten tarvitsemaan tilaan ja heidän tarpeisiinsa tuli kiinnittää erityistä huomiota, että kaavamaisuutta tulisi välttää ja että ihanteina tulisi pitää puutarha- ja puistokaupunkeja.[59]

56 Hurme: Suomalainen lähiö Tapiolasta Pihlajamäkeen 1991. s. 85.

57 Hurme: Suomalainen lähiö Tapiolasta Pihlajamäkeen 1991, s. 85.
58 Jalkanen ym.: Kaupunkisuunnittelu ja asuminen 2017, s. 19.
59 Hurme: Suomelainen lähiö Tapiolasta Pihlajamäkeen 1991, s. 82.

Kivenlahden merenrannan siluetti on rakentunut Hertzenin vision mukaisesti.

3.6.2 Bror Söderman

Arkkitehti Bror Söderman syntyi Vaasassa 6.4.1934 ja kuoli Espoossa 21.1.2019 84-vuotiaana. Söderman opiskeli teknillisessä korkeakoulussa ja valmistui arkkitehdiksi 1961.[60]

Söderman koki henkiseksi ja ammatillisiksi esikuvikseen arkkitehti Tapani Nirosen ja Heikki von Hertzenin. Nironen oli Arne Ervin arkkitehtitoimiston toimistopäällikkö, joka siirtyi Asuntosäätiön palvelukseen ja siinä roolissa toimi vahvasti Tapiolan kaavoittajana. Söderman tuli Asuntosäätiöön töihin jo opiskelijana vuonna 1957 ja avusti Nirosta kaupunkisuunnittelutehtävissä 1963 asti, jolloin kaavoitus siirtyi Espoon kauppalan tehtäväksi ja Asuntosäätiö keskittyi kaavan toteuttamiseen eli talojen suunnitteluun ja rakentamiseen.[61]

Bror Söderman teki arkkitehtuurin diplomityönsä Asuntosäätiölle Kivenlahden kaavoituksesta. Kivenlahti ja Espoonlahden alueet olivat hänelle keskeisiä ja henkilökohtaisesti merkittäviä hankkeita. Söderman teki kaavoitusta näille alueille sekä Asuntosäätiön toimeksiannoista, että myös Espoon kaupungin kaavoittajana. Tässä työssä hän oli erittäin kunnianhimoinen ja tarkka. Hänellä oli vahva näkemys kokonaisuudesta rakennusten, viheralueiden, raittien ja kaikkien näihin sisältyvien detaljien osalta. Esimerkkinä Kivenlahden Amfin rannasta, Bror Söderman oli paikalla ohjaamassa rakentamista kivi kiveltä.[62]

Espoon kaupungilla kaupunkisuunnittelutoimistossa Söderman toimi vuosina 1968-1984. Tänä aikana Södermanin päätyö oli Kivenlahden kaavoitus. Detaljitason ratkaisuja Kivenlahden alueella olivat Kivenlahden ranta, Meritori ja Espoonlahden keskustan asemakaava. Rakennusten ympäristön suunnittelua Söderman piti työssään erityisen tärkeänä. Kivenlahden Merikeskus on saanut kaksi tunnustuspalkintoa hyvänä asuinalueena myös ympäristön osalta.63

Jälkimaininki 3 on valmistunut vuonna 1998 ja sen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Bror Söderman Oy.

1984 jälkeen Södermanilla on ollut oma arkkitehtitoimisto. Se kasvoi 1980-luvulla arkkitehdin keskittyessä oman toimiston toimeksiantoihin. Referenssilista on pitkä: lähes sata asuintaloa, joissa yli 3 900 asuntoa, toimitila- ja liikekeskuksia, muutama golfkeskus, lukuisia suuria pysäköintilaitoksia ja niin edelleen.64 Bror Söderman on merkitty myös pääsuunnittelijaksi myös useisiin Kivenlahden rakennuslupavaiheen kuviin mm. Merivalkama 16, Merivalkama 14, Merivalkama 8 ja Merivirta 13.

Kivenlahden alueella on useita rakennuksia, joiden rakennuslupakuvissa on suunnittelijaksi merkitty ATS-Suunnittelutoimisto. Arkkitehtitoimisto ATS suunnittelu on ArkkitehtiToimistoSöderman.[65]

60 Arkkitehti Bror Södermanin haastattelusta 23.4.1991 Sari Hirvonen-Skarbö

61 Arkkitehti Bror Södermanin haastattelusta 23.4.1991 Sari Hirvonen-Skarbö

62 Pirkko Södermanin haastattelu, liite 2.

63 Arkkitehti Bror Södermanin haastattelusta 23.4.1991 Sari Hirvonen-Skarbö

64 Muistokirjoitus Bror Söderman; Martti Hanhirova, Juhani Ojala, Lassi Ojala; Helsingin Sanomat 15.4.2019

65 Anja Mäkeläisen haastattelu, liite 1.

3.6.3 Asuntosäätiö

Asuntosäätiön oman suunnitteluosaston suunnittelemia rakennuksia on Kivenlahden alueella runsaasti. Toimitusjohtajana säätiössä toimi Kivenlahden suunnittelun ja alkuvaiheen rakentamisen aikana Heikki von Hertzen. Asuntosäätiön päättävänä elimenä oli valtuuskunta ja hallitus, johon oli nimetty edustajat laajasti yhteiskunnan poliittisesta ja järjestötoiminnan johdosta. Valtuuskunnassa oli myös vahva suunnittelijoiden näkemys, jäseninä olivat mm. arkkitehdit Heikki Siren, Reima Pietilä ja Simo Järvinen. Valtuuskuntatyön lisäksi he tekivät myös suunnittelutöitä Asuntosäätiölle.[66] Asuntosäätiön omia ja Kivenlahden alueen rakennuksia suunnitelleita arkkitehtejä olivat muun muassa Heikki Koskelo, A. Nurminen, Kari Hyvärinen ja Pekka Riikonen.

Asuntosäätiön suunnitteluosaston suunnittelemat Marintornit.

3.6.4 Heikki Koskelo

Heikki Koskelo työskenteli arkkitehtinä Asuntosäätiössä ja osallistui työssään Kivenlahden suunnitteluun ja rakentamiseen. Koskelo on suunnitellut alueella mm. vuonna 1977 ja 1978 valmistuneet Marinpuiston rivitaloalueella osoitteessa Vilkkupolku 8 sijaitsevat rakennukset sekä Amfi-alueen 1. rakennusvaiheen rakennukset. Koskelon muuta tuotantoa ovat esimerkiksi 1993 valmistunut ja nyt jo purettu Espoonlahden kauppakeskus Lippulaiva[67] sekä Tapiolan yhteiskoulun laajennus vuonna 1969.[68] Koskelo on toiminut myös useiden Tapiolan läntisessä lähiössä sijaitsevien rakennusten suunnittelijana.[69] Koskelo osallistui myös Tapiolan itärannan rivi- ja pientaloalueen suunnitteluun yhdessä mm. Bror Södermanin, Aulis Blomstedtin ja Markus Tavion kanssa.[70]

Vuonna 1977 ja 1978 valmistuivat arkkitehti Heikki Koskelon suunnittelemat Vilkkupoiju 8:n rakennukset.

3.6.5 Simo Järvinen

Simo Järvinen syntyi 21.9.1938 Helsingissä ja kuoli Espoossa 5.9.1997. Järvinen opiskeli teknillisessä korkeakoulussa ja valmistui arkkitehdiksi 1966. Järvinen toimi urallaan Teknillisen korkeakoulun, Tampereen teknillisen korkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun erikoisopettajana. Järvinen toimi TTKK:n rakennussuunnittelun apulaisprofessorina vuosina 1987-1990 sekä vt. professorina yhdyskuntasuunnittelun jatkokoulutuksessa. Hän toimi vierailevana professorina New Yorkin valtion yliopistossa 1978 ja Uuden Meksikon yliopistossa 1985 ja 1991.[71]

66 Anja Mäkeläisen haastattelu, liite 1.

67 Länsiväylä: Vuosia 25, Kauppakeskus puretaan vanhentuneena – ”käyttöikä jäi liian lyhyeksi”.

68 Arkkitehtuurimuseon verkkosivut, Tapiolan suunnittelijat.

69 Länsi-Tapiolan rakennuskannan säilyneisyysinventointi ja arvottaminen 2001-2002.

70 Hurme: Suomalainen lähiö Tapiolasta Pihlajanmäkeen 1991, s. 132.

71 Muistokirjoitus Simo Järvinen; Eero Valjakka; Helsingin Sanomat 31.8.1997.

Järvinen oli Olarin pääsuunnittelija, ensin kaavoittajana 1960-luvun lopussa ja sen jälkeen Eero Valjakan kanssa rakennusten suunnittelijana.72 Järvisen toimiston yhdyskuntasuunnittelukohteita ovat mm. Espoon Kuitinmäen asemakaava ja lähiympäristösuunnitelma, Matinkylän keskustan ja Piispankylän asemakaavat sekä Espoonlahden keskustan kehittämissuunnitelma.73 Järvinen työskenteli Olli Kivisen johdolla kaupunkisuunnittelutehtävissä ja sittemmin Espoon yleiskaavaryhmässä. Kivenlahdessa Järvinen toimi Amfin kulmauksen tornitalon (Meriusva 5) luonnosvaiheen suunnittelijana. Rakennus oli valmistuessaan Suomen korkein rakennus.

3.6.6 Gullichsen Kairamo Vormala Arkkitehdit Ky

Kristian Gullichsen (1932-), Timo Vormala (1942-) ja Erkki Kairamo (1936-1994) ovat Suomen keskeisimpiä 1900-luvun lopun modernisteja. Gullichsenillä, Kairamolla ja Vormalalla oli yhteinen toimisto Arkkitehdit Ky vuosina 1969-1997. Vuodesta 1994 toimisto on jatkanut nimellä Gullichsen Vormala arkkitehdit. Toimistolla oli merkittävä vaikutus suomalaiseen asuntoarkkitehtuuriin 1990- ja 2000-luvun vaiheessa. Arkkitehdit ovat suunnitelleet urallaan myös useita merkittäviä julkisia rakennuksia sekä toimistorakennuksia. Arkkitehtitoimisto suunnitteli Kivanlahteen Aallontien ja Merivirran pistetalot 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alussa.

Toimiston modernismin perinteeseen kytkeytyvä arkkitehtuuri on arvostettua sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Arkkitehdeistä Gullichsen on suuntautunut erityisesti julkisten rakennusten suunnitteluun, kun taas Vormala tunnetaan erityisesti tämän teollisuusrakennuksista sekä kaupallisista rakennuksista. Vuonna 1994 menehtynyt Kairamo puolestaan muistetaan erityisesti hänen merkittävästä työstään suomalaisen asuinrakentamisen parissa.[74]

Toimiston julkiset rakennukset ovat saaneet kiitosta erityisesti rakennusten mittakaavasta, selkeydestä ja tilannetietoisuudesta. Toimiston merkittäviä rakennuksia ovat Kauniaisten kirkko (1983), Kulttuurikeskus Poleeni (1989), Stockmannin tavaratalon laajennus (1989) ja Suomen suurlähetystö Tukholmassa (2002) sekä yliopiston kirjasto Lleidassa (2004) Espanjassa. Tunnettuja asuinra-

Vuonna 1990 valmistui Kivenlahdentorille avautuva Meriusva 5.

Gullichen Kairamo Vormalan käsialaa ovat vuosien 1985-1995 välillä valmistuneet pistetalot Aallontien ja Merivirran varsilla.

72 Espoon kaupungin verkkosivut, Simo Järvisen aukio
73 Muistokirjoitus Simo Järvinen; Eero Valjakka; Helsingin Sanomat 31.8.1997.
74 Brandolini: Gullichsen, Kairamo, Vormala 2000, s. 9.

kennuskohteita sijaitsee muun muassa Espoon Näkinpuistossa (Kairamo 1970), Westendissä Liinasaarenkujalla (Kairamo 1982), Hiiralankaarella (Kairamo 1983) sekä Lyökkiniemessä (1990). Toimiston uudempaa tuotantoa edustaa Töölössä sijaitseva Kesäkatu-kortteli (Vormala 1999) ja HTC-toimistorakennus Keilarannassa (Gullichsen Vormala Arkkitehdit Ky, 2006)

Kristian Gullichsen kutsuttiin Suomen arkkitehtiliitto SAFAn kunniajäseneksi vuonna 2013.

3.6.7 Osmo Lappo

Osmo Lappo syntyi Helsingissä 6.12.1927 ja valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1953. Lappo on yksi suomalaisen modernin betoniarkkitehtuurin keskeisimmistä tulkitsijoista.[75] Lapon arkkitehtuuri edustaa 1960-luvulla syntynyttä betonibrutalismia, jossa haluttiin korostaa rakennusmateriaaleja ja -tekniikoita.

Lappo työskenteli opiskeluaikoinaan arkkitehtina Heikki Sirenin arkkitehtuuritoimistossa 1950-1953 ja valmistumisen jälkeen Viljo Revellin toimistossa vuosina 1953-1956. Revellin toimistossa työskennellessään Lappo osallistui muun muassa Tapiolan suunnitteluun.[76] Lappo työskenteli Väinö Vähäkallion alaisena vielä vuonna 1956, kunnes perusti oman toimistonsa 1957.

Lappo on laatinut merkittävät työnsä oman toimistonsa nimissä itsenäisenä arkkitehtinä. Lapon tunnetuimpia töitä ovat Vekarajärjen kasarmialue (1966-1975) sekä Säkylän ja Kajaanin varuskuntakeskukset, Herttoniemen kirkko (1958) sekä Niittykummun asuinalue (1962-1966). Lapon tuotanto on laaja ja käsittää paitsi yllä mainitut, myös asuin-, liike-, ja koulurakennuksia. Lappo on suunnitellut Kivenlahden alueelle sijoittuvan Mainingin koulun. Lappo hoiti myös TKK:n julkisten rakennusten professuuria vuodesta 1967 aina 1990-luvulle asti.

3.6.8 Aarne von Boehm

Aarne von Boehm perusti arkkitehtitoimiston vuonna 1973 ja vuoteen 2016 saakka se toimi nimellä Arkkitehtitoimisto Aarne von Boehm Oy. Tämän jälkeen toimisto yhdistyi Renell Oy:n kanssa ja nimeksi tuli Arkkitehdit von Boehm – Renell Oy. Von Boehm on erikoistunut oppilaitos- ja koulusuunnitteluun. [77] Espoossa Arkkitehtitoimisto Aarne von Boehm on vastannut muun muassa Matinkylän koulun ja Tiistilän koulun peruskorjauksista (2002-2003) sekä Hansakallion koulun laajennuksesta ja vanhan osan peruskorjauksesta (2011).[78] Kivenlahteen Boehm on suunnitellut Meritorin koulun 1987.

75 Arkkitehtimuseon verkkosivut, arkkitehtiesittely.

76 Pirkkolasta kajahtaa – Arkkitehti Osmo Lappo, 90, ottaa edelleen aktiivisesti kantaa; Helsingin Sanomat 6.12.2017.

77 Arkkitehdit von Boehm - verkkosivut

78 KAUKO-järjestelmä

Mainingin koulu valmistui vuonna 1974.

Meritorin koulu valmistui vuonna 1987.

3.6.9 Maisema-arkkitehdit

Tanskassa valmistunut maisema-arkkitehti Carl-Johan Gottberg toimi Asuntosäätiön palveluksessa maisema-arkkitehtina jo Tapiolan suunnittelun aikana. Asuntosäätiön ja Hertzenin tapaan suunniteluun liittyivät aina pienoismallit. Kaikista hankkeista laadittiin tarkat maastomallit, joihin kadut ja rakennusmassat sovitettiin. C.J. Gottberg osasi nostaa esiin nuoria, taitavia maisemasuunnittelijoita, kuten Jussi Jänneksen, Leena Luostarisen ja Juhani Kaarteen. Gottberg korosti asuinalueiden talvivihreän merkitystä ja se näkyykin Tapiolan laajoissa vuorimäntyistutuksissa, mutta myös kaikissa Asuntosäätiön vastuulla olleissa hankkeissa. Gottberg ja Kaarre toimivat myös Kivenlahdessa.[79] Kivenlahden osalta Gottbergin osuutta ei voi pitää erityisen merkittävänä kokonaiskuvan kannalta: Söderman oli arkkitehti, joka halusi nähdä ja visioida kohteensa kokonaisuutena ja on siksi vastuussa myös maiseman käsittelystä.

Maisema-arkkitehtien rooliksi jäi ajankin mukaisesti lähinnä pienialaisempien istutussuunnitelmien tekeminen Södermanin osoittamille alueille. Oletettavasti suunnitelmat on toteuttanut teknisesti Juhani Kaarre.

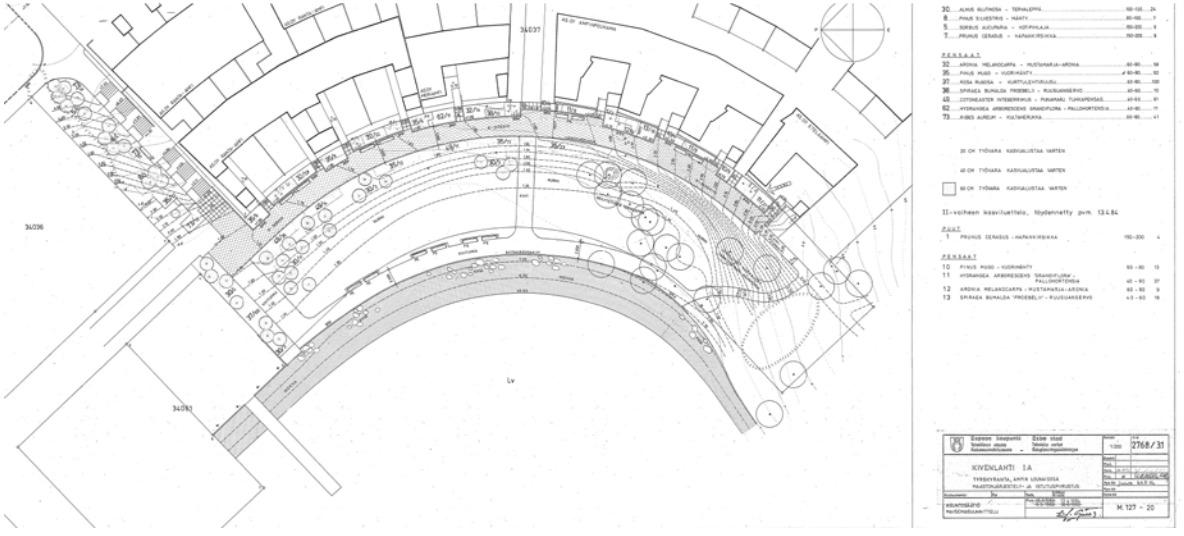
Kivenlahdessa Gottberg laati Kivenlahteen muun muassa seuraavat maastonjärjestely- ja istutuspiirustukset sekä puistosuunnitelmat:

- Amfin lounaisosa 1984
- Hyökyvuorenpuiston lounaisosa 1984
- Aallonharja ja LP-alue 1984
- Tyrskyranta 1984 ja 1987
- Aallokko ja sen LP-alue 1986
- Merivirta 1986
- Hyökyranta 1987
- Aallonharjapuisto 1987
- Merivalkama 1988
- Ristiaallokko välillä Kivenlahdentori-Merivirta ja Kivenlahdentori (osa) 1988
- Seitsenmerenpuisto 1988

Kaarre laati Kivenlahteen muun muassa seuraavat suunnitelmat:

- Mainikinpuiston istutus-/kunnostussuunnitelma 1997
- Aallonharjanpuiston istutussuunnitelman 1996

79 Anja Mäkelän haastattelu, liite 1.

Yksi Gottbergin edustavimmista suunnittelutöistä on Amfin lounaisosan suunnittelu. (Espoon kaupunki)

4. Kohteiden ja alueiden kuvaus ja arviointi

4.1 ARVIOINNIN KUVAUS

Kivenlahden alueen nykytilaa on tarkasteltu aluekokonaisuuksina, jotka muodostavat suunnitteluperiaatteidensa, rakentamisajankohtansa tai käyttötarkoituksensa perusteella hahmottuvia korttelikokonaisuuksia. Julkiset ulkotilat on kuvattu omina kokonaisuuksinaan.

Arvioinnissa kuvataan alueiden ja rakennusten nykytila, ominaispiirteet ja arvot. Ne kohteet ja alueet, joilla on erityisiä rakennushistoriallisia, historiallisia tai maisemallisia arvoja, ovat tärkeimpiä Kivenlahden kulttuurihistoriallisten arvojen säilymisen kannalta. Arvojen vaaliminen on myös keino säilyttää ja kehittää Kivenlahden historiaan perustuvaa identiteettiä. Kulttuurihistoriallisten arvojen tarkastelun lähtökohtana on laissa rakennusperinnön suojelusta (§ 8, 4.6.2010/498) esitetyt perusteet:

- harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus);
- historiallinen tyypillisyys alueelle (tyypillisyys);
- aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus);
- alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys);
- merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus); tai
- näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus)

Inventointiin sisältyvässä arvioinnissa on huomioitu erityisinä teemoina ensimmäisen asemakaavan toteutuneisuus sekä suunnittelijan merkitys. Suunnittelijan merkityksellä viitataan tässä yhteydessä erityisesti Kivenlahden rakentumiseen liittyvään suunnitteluhistoriaan. Esimerkiksi Asuntosäätiö oli mukana alueen rakentumisen eri vaiheissa ja tämän vuoksi heidän alueelle suunnittelemansa rakennukset kytkeytyvät laajempaan Kivenlahden kehitysvaiheeseen.

Kohteiden ja alueiden muutosherkkyyttä on arvioitu kolmiportaisella luokituksella: erittäin herkkä muutoksille, kohtalaisesti muutoksia kestävä alue ja muutoksia kestävät alueet. Luokittelua avaa niihin liitettävät suunnitteluohjeet:

1. **Herkkä muutoksille** (korkeampi muutosherkkyys): Nykyistä kaupunki- ja korttelirakennetta noudattavat, ympäristöön huolella sovitetut ja sen vaalittavia ominaispiirteitä tukevat muutokset ovat mahdollisia
2. **Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue** (keskitason muutosherkkyys): Alueen kaupunki- ja korttelirakenteen periaatteita noudattavat, ympäristöön huolella sovitetut ja sen vaalittavia ominaispiirteitä tukevat muutokset ovat mahdollisia
3. **Muutoksia kestävät alueet**: alue kestää tutkittuja ympäristöön ja alueen kokonaisrakenteeseen sovitettuja muutoksia.

4.2 YLEISET ALUEET

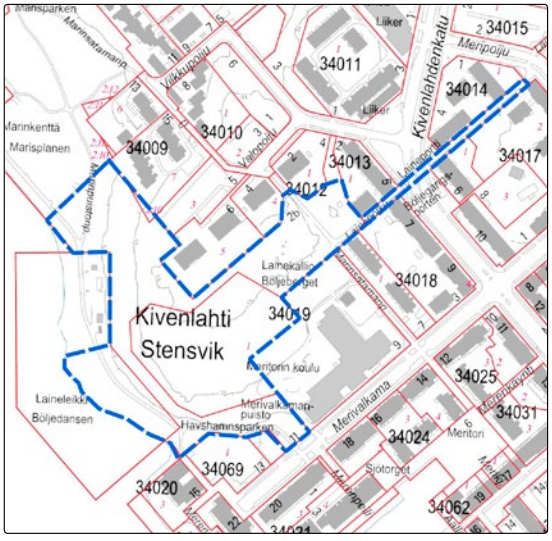
Alueella korostuu viisi yleistä aluetta, jotka erityisesti tukevat alueen kaupunkirakenteen hahmottumista ja kuvastavat edelleen hyvin aikaansa. Kohteista kolme on viheralueita ja kolme rakennettuja raitteja, toreja tai aukioita.

4.2.1 Lainekallio ja Lainepolku

Alueen kuvaus

Lainekallion ja lainepolun muodostama kokonaisuus sijaitsee suunnittelualueen keskiosassa. Kokonaisuuteen sisältyvät tässä tarkastelussa *Lainekallio, Lainepolun jalankulun ja pyöräilyn reitti, Merivalkaman puisto,* Meritorin koululle kuuluva *Lainekallion metsä* sekä kalliolla sijaitseva *Marinpuisto.* Alue on keskeinen osa Kivenlahden maisema- ja kaupunkirakenteen runkoa, joka erottuu sekä mereltä että kaupunkirakenteen sisältä katsottuna.

Koilliseen suuntaava Lainepolun kävelyraitti sijaitsee 1970-luvulla rakennettujen korttelien keskellä erillään ajoneuvoliikenteestä. Polku kulkee Kivenlahdenkadun kohdalla alikulkutunnelin kautta. Lainepolun lounainen päätepiste on Lainekallio, koillisessa raitti päättyy pysäköintialueeseen Maripoijun varrella. Tulevaisuudessa Lainepolun rooli jalankulun ja pyöräilyn reittinä kasvanee, kun Kivenlahden tulevan metroaseman läntinen sisäänkäynti sijoittuu Lainepolun päätteeksi koillisessa. Lainepolku liittää asuin- ja pysäköintikorttelit lounaassa sijaitsevaan Lainekallioon ja Meritorin kouluun.

Vähäeleinen ja pelkistetty Lainepolku on arvokas yhtenäinen raittikokonaisuus, joka yhdistää merellisen Lainekallion virkistysalueen rakennettuun ympäristöön.

Lainekallion alue sijaitsee Lainepolun lounaispäässä ja viheralue liittyy visuaalisesti kortteleiden piha-alueisiin.

Lainekalliolta aukeavat pitkät näkymät Meritorin koulun yli kohti Tyrskyvuorta ja merta. Kallio on yhtenäinen ja luonnontilaisen oloinen. Alue on ahkerassa käytössä Meritorin koulupihan jatkeena. Lainekallio on myös osa Espoon Rantaraitin ympäristöä. Ympäröivien asuintalojen pihat liittyvät 1970-luvun suunnitteluihanteiden mukaisesti kallioalueeseen ilman selkeää rajausta, minkä vuoksi kallioalue on kaupunkikuvallisesti kuin osa pihoja. Alueen materiaali- ja kasvivalinnat ovat niukkoja: alueella on ajalleen tyypillisesti katujen päällysteenä asfalttia ja betonilaatta, ja istutukset ovat hyvin vähäeleisiä ja luonnonmukaisia. Kalusteet ovat alkuperäisiä tai toteutettu alkuperäisen tyylin mukaisesti. Meripoijun ja Kivenlahdentien välillä katuun liittyvät pysäköintialueet ja katua reunustaa pelkkä nurmi, joten se ei ole varsinaisesti osa Lainepolun arvokasta ympäristöä.

Arvot ja säilyneisyys

Avokalliot, Lainekallioilta aukeavat näkymät, puistometsät ja yksittäispuut rakennusten ja puiston välissä ovat arvokkaita elementtejä Lainekallion virkistysalueella. Reuna-alueiden puustolla on rooli kaupunkikuvaa jäsentävänä tekijänä.

Lainepolku on Merenkäynti-raitin kanssa alueen tärkeitä kävelyraitteja. Raitti on kaupunkirakenteellisesti merkittäviä kuvastaen alkuperäisen asemakaavan ratkaisuja.

Lainepolku on säilynyt hyvin alkuperäisessä muodossaan: betonilaatat, asvaltti ja puinen reunatuki kuvastavat hyvin 1970-luvun vähäeleistä rakentamistapaa. Asuinkorttelit ja palvelut yhdistävä kävelyraitti on tunnusomainen 1970-luvun suunnitteluihanne, joka korostaa turvallista ja helposti saavutettavaa kävely-ympäristöä. Melko tiiviissä rakennetussa ympäristössä vastapainoa luovat raitin varrella säilyneet kalliot. Valaisimet ovat Kivenlahden alkuperäisiä valaisimia.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue lukuun ottamatta rantaa, joka herkkyyskartalla on varattu herkäksi muutoksille.

Vähäeleinen ja pelkistetty Lainepolku on arvokas yhtenäinen raittikokonaisuus, joka yhdistää merellisen Lainekallion virkistysalueen rakennettuun ympäristöön.

4.2.2 Tyrskyvuori ja Tyrskyvuoren ranta

Alueen kuvaus

Selvitysalueen eteläisenä reunana hahmottuu Tyrskyvuoren alue sekä siihen liittyvä Tyrskyranta, joiden läpi Espoon Rantaraitti kulkee. Ulkoilureitin lisäksi alueella ei ole muita toimintoja, mutta rantapoukamat ja kallion muodot muodostavat luontaisia levähdyspaikkoja. Alueen eteläreunalla on jyrkät portaat.

Tyrskyvuoren korkea kallio ja sen kalliometsä on koko Kivenlahden identiteetin kannalta merkittävä kokonaisuus. Kallioilta aukeavat kauniit pitkät näkymät Kivenlahden rakennetun alueen suuntaan, vastarannalle Kirkkonummen suuntaan sekä etelään merelle. Metsäalueen sisäinen tunnelma on luonnontilaisen sulkeutunut, mitä muualla Kivenlahdessa ei tavoiteta. Paikoin korkeuserot ovat erittäin voimakkaita. Tyrskyvuorenranta sitoo luontevasti alueen rakennettuun ympäristöön, mutta metsäalueen koillisreunassa 1990-luvun ja 2000-luvun rakentaminen työntyy metsäalueelle.

Tyrskyvuoren rannassa on säilytetty rannan alkuperäiset tervalepät 1980-luvun suunnitelman mukaisesti. Rantaraittia reunustaa lisäksi tuhkapensas- ja vuorimäntyrivistö. Pihoihin liittyvät istutukset ovat runsaampia ja kukkivia kuten pallohortensiaa, mustamarja-aroniaa ja ruusuangervoa vuorimännyn rinnalla, mikä korostaa siirtymää yleisestä alueesta yksityiseen. Tyrskyvuoren reitistö on kivituhkapäällysteinen ja kulkee luonnonkivien ja jylhän metsän keskellä.

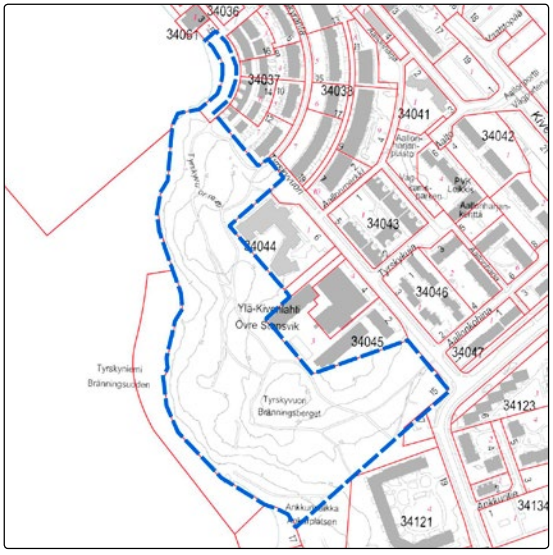
Arvot ja säilyneisyys

Tyrskyvuoren alue on säilyttänyt identiteettinsä maisemarakenteen kruununa ja Kivenlahden alueen jylhänä reunana. Myös hiekkaranta on yhä kaunis ja selkeä siirtymä rakennetun rannan ja Tyrskyvuoren välillä. Tyrskyvuori on maisemallisesti Lainekallion vastakappale.

Alueen virkistysreitit toteuttavat Kivenlahden alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita myös rantareitin osalta. Alueen arvo perustuu kaupunkirakenteen säilyvyyteen, virkistyskäyttöön, sekä alueelta aukeaviin näkymiin sekä yleiseen kaupunkikuvaan mereltä päin katsottaessa.

Muutoskestävyys

Herkkä muutoksille.

Tyrskyvuoren kallioalueet reunustavat Kivenlahden aluetta. Kalliot ovat katseen kiintopiste ja niiltä aukeaa kaunis näkymä myös Kivenlahtea kohti. Taustalla Valopoijujen edustalla kohoaa Tyrskyvuoren vastaparina Lainekallio.

4.2.3 Hyökyvuori ja Kivenlahden asukaspuisto

Alueen kuvaus

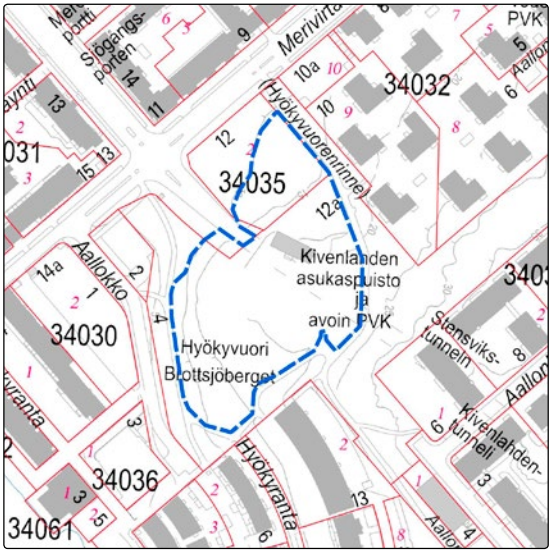
Hyökyvuori sijaitsee Kivenlahden selvitysalueen keskellä reitistön kannalta muusta viherrakenteesta hieman irrallisena kokonaisuutena. Kivenlahdentie alittaa Hyökyvuoren tunnelissa, mikä korostaa sijainnin ja koko puiston roolin keskeisyyttä. Hyökyvuori on raja ylä- ja alakaupungin välillä.

Vuonna 1861 perustetun Stensvikin tiilitehtaan orkesteri Stensviks Hornorkester soitti juhlissa ja konsertoi kesälauantaisin nykyisen asukaspuiston paikkeilla Hyökyvuorella. Alueella oli vielä peruskartan perusteella 1960-luvun alussa asuin- ja ulkorakennukset nykyisen rakennuksen paikkeilla. Asukaspuistossa on ollut vuodesta 1980 alkaen ohjattua ja vapaata toimintaa lapsille ja lapsiperheille. Pienille koululaisille on lukukausien aikana iltapäivisin tarjolla maksullinen välipala. Iltaisin ja viikonloppuisin asukkaat ja järjestöt voivat käyttää tiloja kokouksiin, tapahtumiin ja juhliin. Kivenlahden ylä- ja alakaupunkia yhdistää Hyökyvuoren ali louhittu liikennetunneli.

Hyökyvuoren kesäteatteri Amfiteatteri rakennettiin vuonna 1983 asukaspuiston yhteyteen Kivenlahdessa asuneen Asuntosäätiön Heikki von Hertzenin aloitteesta. Hyökyvuoren lapsiteatteri aloitti täällä toimintansa vuonna 1985 ja lasten kasvettua aikuisten teatteri 1995. Paikka oli Teatteri Hyökyvuoren kotinäyttämö vuoteen 2013 saakka. Kesällä 2004 esitettiin näytelmä Pirtukuningas ja orpopoika, joka kertoi Espoonlahdellakin kieltolain aikaan liikkuneesta salakuljettaja Algot Niskasta. Vuodesta 2014 alkaen teatteri on toiminut reilun kilometrin päässä Pakkasmäessä.80

Nykyisessä asukaspuistossa on ollut toimintaa vuodesta 1980 lähtien lapsille ja lapsiperheille. Alueella sijaitsee amfiteatteri, asukastalo, pelikenttä, leikkipaikka ja liikennerata. Uudehkon suunnitelman mukaisesti asukaspuiston leikkialue on rajattu ympäröivästä puistosta kolmilankaverkkoaidalla ja pintamateriaalit ovat 2000-luvulle tyypillisiä, asfalttia, turvahiekkaa, kumia ja nurmea.

Hyökyvuoren lakialue on jätetty mahdollisimman luonnontilaiseksi uuden leikkipuiston ympärillä. Vaikka Hyökyvuori on kaupunkikuvallisesti koko alueen mittakaavassa merkittävä kokonaisuus, eivät sen piirteet sisältäpäin katsottuna ole erityisen säily-

neitä. Jyrkän saapumisen jälkeen lakipuisto jää kasvillisuuden ja puistoa rajaavan aidan taakse painanteeseen, minkä vuoksi maisematilat eivät hahmotu jäsentyneesti tai kaukomaiseman mukaisena. Lisäksi puiston nykyinen toiminta on rajattu vain perheille, eikä yhteydet Hyökyvuorelle ole erityisen hyvät, minkä vuoksi Hyökyvuoren potentiaali ei tunnu olevan arvoisessaan käytössä.

Puistoalueen materiaalit kasvillisuuden osalta perinteisiä, mutta leikkipuiston uusia kalusteita ei ole pyritty liittämään alueen laajempaan kaupunkikuvaan. Puiston länsirinteen nurmipohjaista koivu- ja mäntypuustoa on harvennettua ja alkuperäisen suunnitelman mukaisesti kalliopintaa on pesty esiin. Istutukset liittyvät alueen eteläosaan kävelyraitin ja asutuksen yhteyteen: Kivenlahdenkadun eteläpuolelle on osoitettu okakuusi-istutuksia ja kävelyraitin eteläpuolelle pilvikirsikkaa sekä kultaherukkaa ja pallohortensiaa pysäköintialueeseen liittyen. Amfitaloja kohti kulkiessa raittiin liittyvät pensasistutukset monipuolistuvat ja kävelyä reunustavat alkuperäisen suunnitelman mukaan Punamarjatuhkapensas-, alppiruusu, ja japaninhappomarjakuusi-istutukset. Lisäksi raitin länsipuolelle on istutettu myös sipulikasveja, kuten idänsinililjaa ja krookusta. Puistoraitit on asfaltoitu ja raittien kalusteet Kivenlahden muiden alueiden mukaisia.

80 Espoonlahden kotikaupunkipolut

Arvot ja säilyneisyys

Hyökyvuori on Kivenlahden kaupunkimaisemaa rajaava kokonaisuus, mitä korostaa Kivenlahdenkadun tunneliosuus kohti Espoonlahdenrantaa. Maisemallinen merkittävyys tulee nimenomaan kaupunkirakenteellisesta keskeisyydestä.

Alueella on säilynyt osin louhittuja avokallioseinämiä, jotka ovat komea jalusta ympäröiville asuinrakennuksille.

Hyökyvuoren ja Kivenlahden asukaspuiston alueen arvot ovat paikallishistoriallisia ja perustuvat alueen pitkään historiaan kokoontumispaikkana.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue. Kivenlahden asukaspuiston rakennus ja sen välitön lähiympäristön muutoskestävyys on arvioitu kohdassa 4.3.17 muutoksia kestäväksi.

Asukaspuistoa kiertävä polku kallion juurella. Leikkipuiston kalusteet poikkeavat kaupunkikuvassa, mutta muuten puistoympäristön ilmettä on vaalittu esimerkiksi valaismallin säilyttämisenä.

Uusi leikkipuisto on keskeinen osa Hyökyvuoren huippua.

4.2.4 Merenkäynti ja Kivenlahdentori

Alueen kuvaus

Merenkäynti on Meritorin ja Kivenlahdentorin yhteen sitova kävelyraitti Kivenlahden keskeisimmällä paikalla. Alue liittyy kiinteästi rantaraitin suuntaiseen kokonaisuuteen, joka on esitetty erikseen kohdassa 4.2.6.

Merenkäynti on keskeisestä sijainnistaan huolimatta hyvin intiimin oloinen. Sen lounainen pääty avautuu Kivenlahdentorille ja koillisena päätepisteenä toimii torin tornitalo. Torialueella on useita palveluita, työväenopisto ja nuorisotila, mutta varsinaista toritoimintaa ei alueella ole. Merenkäynnin kokonaisuus on yhtenäinen ja liittyy osissa paikoin hienosti ympäröiviin pihoihin, joissa alueen pienipiirteinen ympäristörakentaminen jatkuu. Osin pihat ovat raitin suuntaan suljettuja esimerkiksi aidoin. Tori on raittia matalammalla tasolla, ja sitä reunustaa kasvillisuuden piilottama leikkipaikka. Leikkipaikka erottuu tyylillisesti Kivenlahdentorista ja muodostaa oman kokonaisuutensa alueella.

Merenkäynnin materiaalimaailma on runsasta 1980-luvun tyyliin. Useat erilaiset kiveykset H-kivestä betonilaattaan ja luonnonkiviin liittyvät saumattomasti arkkitehtuurin pienipiirteisyyteen ja esimerkiksi sokkeliratkaisuihin. Monipuolisten kiveysten lisäksi raitilla on pergoloita ja erilaisia istutuksia. Etenkin puulajien monipuolisuus on alueen keskeinen piirre. Kivenlahdentorin reunalla rakennusten sisäänkäynnit on korostettu omalla laatoitustyylillään ja virpiangervoistutuksilla. Kaakkoisreunan raittiin liittyvä osuus on kivetty betonikivellä, jota rytmittää suuremmasta laattakoosta tehdyt ruudut.

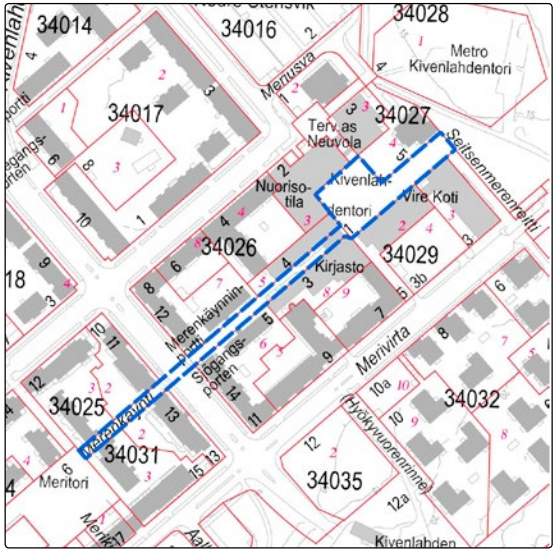
Arvot ja säilyneisyys

Merenkäynti on Lainepolku-raitin kanssa alueen tärkeitä kävelyraitteja. Raitti ja tori ovat kaupunkirakenteellisesti merkittäviä kuvastaen alkuperäisen asemakaavan ratkaisuja.

Merenkäynnin kävelyraitti on mittasuhteiltaan intiimi. Raitin jäsentely istutuksin sekä korkoerojen käsittely pienin portain ja luiskin luo yhdessä tiiviin katutilan kanssa välimerellisen tunnelman, jota korostaa raitille avautuvat liiketilat. Alue on hyvin säilynyt ja sillä on 1980-luvulle tyypillisiä materiaaleja ja kadun kalusteita.

Muutoskestävyys

Herkkä muutoksille.

Merenkäynnin suojaisa kävely-ympäristö sitoo Meritorin, Kivenlahdentorin ja palvelut yhteen.

4.2.5 Merensilta, Meritori ja Aallokkoranta

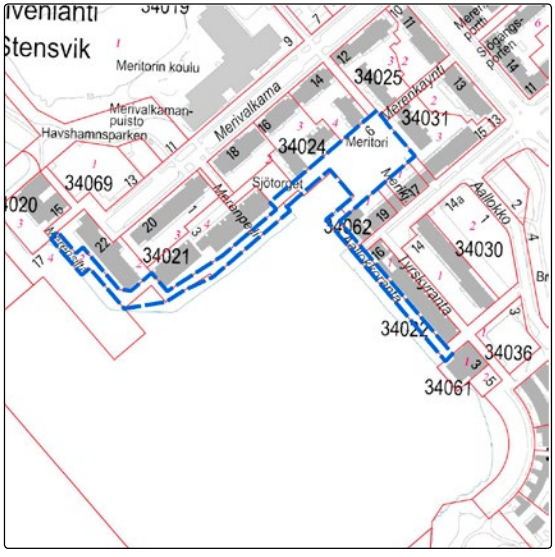
Alueen kuvaus

Merensilta, Meritori ja Aallokkoranta muodostavat Kivenlahden keskustaan yhtenäisen merellisen kävely-ympäristön. Jakso on osa Espoon rantaraitin kokonaisuutta. Alueella ei ole varsinaisia toimintoja, vaan se on puhtaasti virkistyksellinen ympäristö.

Merensilta, Meritori ja Aallokkoranta muodostavat rantaraitille yhtenäisen kaupunkitilasarjan, jolle rakennusmassat muodostavat kerroksellisen taustan aivan rannan tuntumaan. Tilallinen vaihtelu syntyy kapean katutilan ja erikokoisten aukioiden vaihteluista. Näkymien avautuminen tiloista toisiin sekä veden yli, muodostavat raitista kaupunkikuvallisesti rikkaan ja mielenkiintoisen. Aluetta ei ole rakennettu täysin ensimmäisen asemakaavan mukaisena, vaan Meritorin edustan keinoniemi rakennuksineen on jäänyt rakentamatta.

Alueen vaihteleva arkkitehtuuri liittyy monipuoliseen maisemarakentamiseen kiveyksineen, kasvivalintoineen ja kalusteineen. Valkoiset puurakenteet laitureissa ja pergoloissa yhdistyvät penkkeihin ja pihojen korkeisiin aitarakenteisiin. Havuistutukset, tyrni- ja pensashanhikki-istutukset, luonnonkivet ja kalliot sekoittuvat betonikiveyksiin ja -laattoihin, joten alueen ilme istuu hyvin ympäröiviin 1970-luvun alueisiin, luonnon piirteisiin ja meren läheisyyteen.

Kivenlahden Meritori on Bror Södermanin käsialaa. Meritori on saanut Uuden Suomen Miljöö-palkinnon.[81]

Rakennetun rannan rikas materiaalien ja kasvillisuuden käyttö on huomionarvoinen osa rakennettua ympäristöä.

Arvot ja säilyneisyys

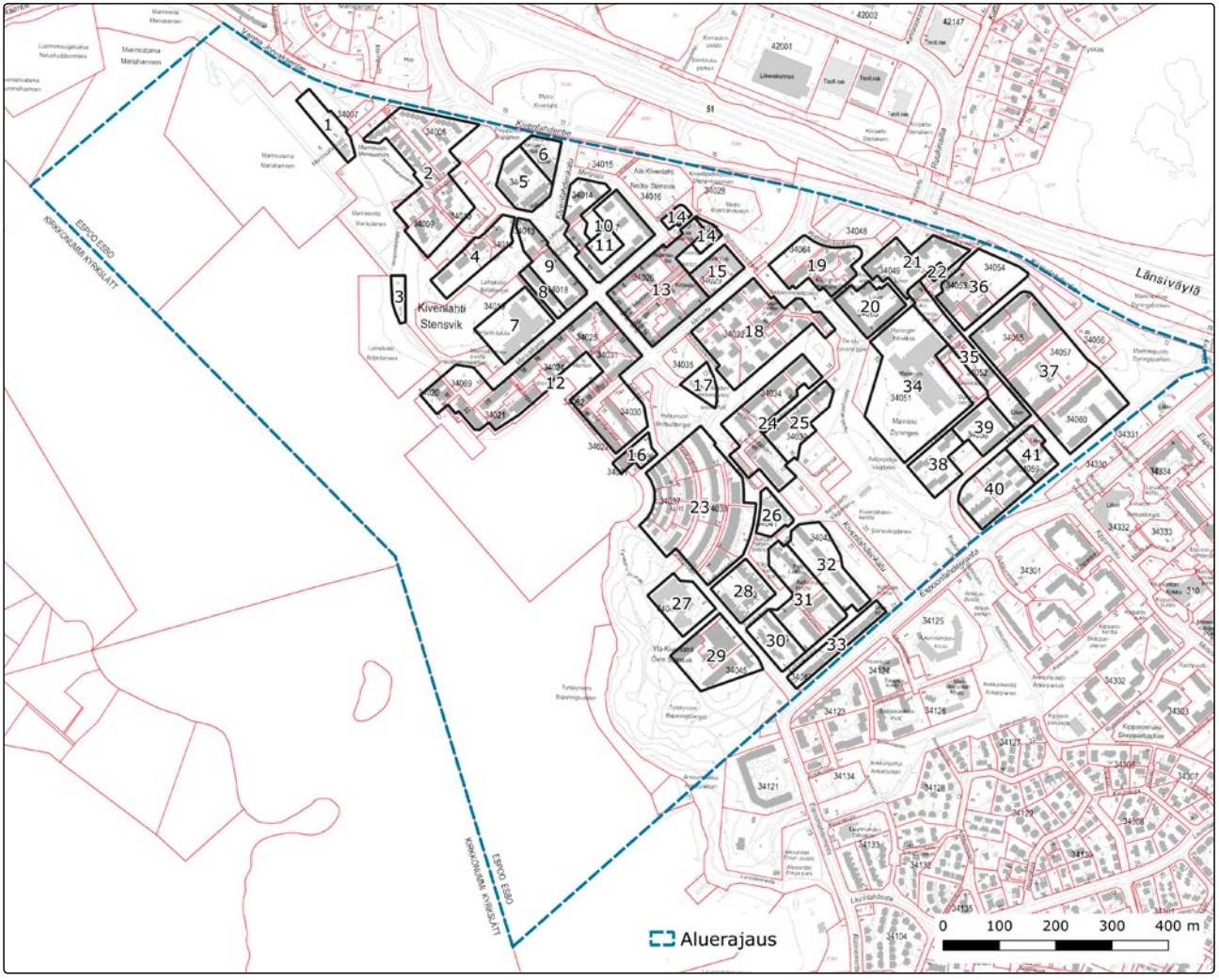
Rantaosuus on erityisen laadukkaasti suunniteltu ja toteutettu, se on edustava esimerkki meren rantaan toteutetusta julkisesta kaupunkitilasta. Alue on kaupunkikuvallisesti merkittävä kokonaisuus. Raitin ympäristö on toteutettu yhtenäisenä kokonaisuutena ja se on uskollinen alkuperäisen asemakaavan idealle. Rantaraitin korkeatasoisesti toteutettu tilasarja yhdistää onnistuneesti sekä näkymät että oleskelualueet. Rantaraitin miljöö on keskeinen osa Kivenlahden identiteettiä.

Muutoskestävyys

Herkkä muutoksille.

81 Anja Mäkeläisen haastattelu, liite 1.

4.3 RAKENNUSRYHMÄT JA RAKENNUKSET

Rakennusten ja rakennusryhmien rajaukset

4.3.1 Marinsatama

Alueen kuvaus

Satama on saanut nimensä Marintornien tuntumassa sijainneen torpan mukaan (Maris torp). Marinsatama on iso yli 500 venepaikan satama, joista osa venepaikoista on kaupungin vuokraamia. Kivenlahden venekerho on perustettu vuonna 1972. Alueella toimii ravintola Marine sekä vene- ja moottorikorjaamoja.

Ravintolarakennus (Marinsatamantie 10) on rakennettu 2012 ja sen on suunnitellut rakennusinsinööri Kauko Syväniemi. Rakennus on yksi kerroksinen, puurakenteinen ja paviljonkimainen rakennus, jossa 2000-luvun alulle tyypilliseen tapaan yksi seinistä ikään kuin taittuu lapekatoksi, jossa on leveät räystäät. Rakennus on maalattu tummanharmaaksi ja räystäänalukset ja sisänurkat merelle päin kuultokäsitelty ruskeaksi. Meren suuntaan avautuva julkisivu on laajaa ikkunapintaa, ohuin alumiinipuittein ja katon alla on terassi.

Marinsatamantien varren rakennus on kaksikerroksinen ja suorakaiteen muotoinen teollisuushalli. Julkisivut ovat vaakasuuntaista peltiprofiilia, joka on alaosaltaan maalattu valkoiseksi ja yläosasta vaalean siniharmaaksi. Rakennus on valmistunut vuonna 1986. Kivenlahden Marinan edessä, merenpuolella on teräsrakenteinen katos veneensäilytystä varten. Hallia vasten oleva sivu on avoin. Muut julkisivut ovat punamullattua peiterimaa ja niitä kiertää yhtenäinen vaakasuuntainen valoaukko, jossa on suojana valokate. Kattona on meren suuntaan laskeva lapekatto, jossa on katteena profiilipelti.

Alueen luoteisnurkassa on kookas taitekatteinen pressuhalli, joka on rakennettu 2002.

Maisematilallisesti alue sijoittuu Kivenlahden kaupunkirakenteen ulkopuolelle, ja on tilallisesti jäsentymättömän oloinen. Vaikka alueella on saaristovenelaituri, on alueella yksityisen oloinen tunnelma, eikä ympäröivä julkinen reitistö hahmotu selkeästi: Rantaraitin kivituhkareitti sivuuttaa alueen läpikulun omaisesti, eikä houkuttele pysähtymään.

Ravintolarakennus valmistui vuonna 2012.

Teollisuushalleissa toimii vene- ja moottorihuoltoyrityksiä.

Arvot ja säilyneisyys

Kahvila-ravintolan rakennus on vain muutaman vuoden vanha, minkä vuoksi sen kulttuurihistorialliset arvot eivät ole vielä tunnistettavissa. Rakennus on yleisilmeeltään hyvin alueen metsäiseen rantamaisemaan sopiva ja sen mittasuhteet ovat sopusointuiset, vaikka se ei toteuta alkuperäistä asemakaavaa. Alueen muut rakennukset sijaitsevat asemakaavan mukaisella paikalla, mutta ovat teollisuus- ja varastorakennuksia, joiden arkkitehtuuriin tai kaupunkikuvallisiin tekijöihin ei liity erityisiä arvoja.

Muutoskestävyys

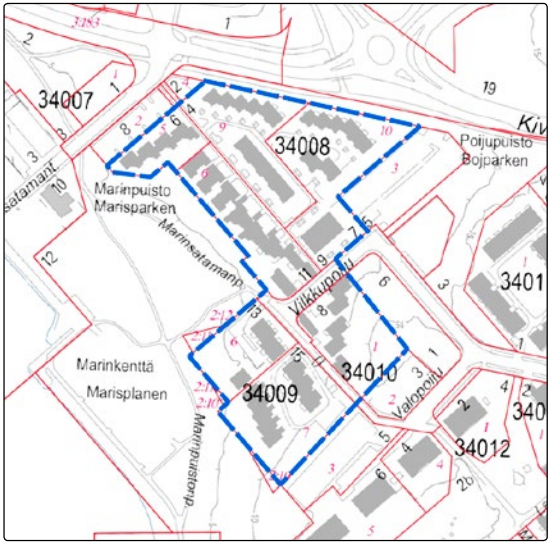
Muutoksia kestävä alue.

4.3.2 Marinpuiston rivitalot

Alueen kuvaus

Marinpuiston ja Kivenlahdentien välissä on usean rivitaloyhtiön keskittymä. Talot on sommiteltu polveilevasti ja asunnoille jää runsaasti yksityistä tilaa. Alueella on selkeä kaupunkikuvallinen identiteetti, joka syntyy tinkimättömästä valkoisen värin käytöstä julkisivuissa sekä rakennusten massoittelun ja sijoittelun muodostamasta rytmistä. Vanhan Jorvaksentien suunnasta Kivenlahden alueelle tai rannasta alueen läpi ohjautuu kävelyreitti.

Vilkkupoiju 8 rakennukset sijoittuvat avokallion ja kadun rajaamaan tilaan kauniisti polveillen ja siten, että kallio on jätetty koskemattomaksi luonnontilaan. Rakennusryhmät eivät liity muuten ympäristöönsä, ja niiden pihat ovat suljettuja ja yksityisiä. Rakennukset ovat valmistuneet vuonna 1977 ja 1978 ja ne on suunnitellut arkkitehti Heikki Koskelo. Kaksikerroksisissa slammatuissa tiilitaloissa on käytetty valkoiseksi maalattua puuta autokatoksessa, parvekekaiteissa, ikkunoissa ja ikkunaväleissä. Ikkunaaukotus lounaan suuntaan on useasta ruudusta koostuva ja nurkan yli menevä kokonaisuus. Muiden julkisivujen aukotus pienemmistä yksittäisistä ikkunoista. Pihat ovat suojaisat ja aidoilla rajatut. Kookkaat parvekkeet on sijoitettu toisen kerroksen sisäänvedettyyn kulmaukseen. Tasakatto nousee korkeammalle tasolle parvekkeen ja lasisen kulmauksen osalla. Jokainen asunto on hieman toisesta poikkeava ja yksilöllisesti suunniteltu.

Vilkkupoiju 9 ja Marinsatamantie 4 asunnot ovat valmistuneet 1989 ja 1990 Arkkitehtitoimisto Kari Hyvärinen Ky:n suunnittelemina. Kaksikerroksiset tiili- ja puuverhoillut rakennukset ovat kaikilta osiltaan valkoiset. Murretun lapekaton ikkunoilla saadaan yläkerran tiloihin valoa. Rakennusten polveilu, julkisivujen sommittelu ja suojaisat pihat ovat onnistuneet.

Vilkkupoiju 8.

Vilkkupoiju 9 sisäpihan pitkä rakennus.

Marinsatamantie 4.

Vilkkupoiju 11.

Vilkkupoiju 13 ja 5.

Vilkkupoiju 11 rivitalot ovat valmistuneet vuonna 1984 Asuntosäätiön suunnittelemina. Asunnot ovat pääosin yksikerroksisia. Kahdessa asunnossa on korkeampi kaksikerroksinen osa. Valkotiilestä muuratuissa taloissa on loiva satulakatto ilman räystäitä. Autojen pysäköinti on alueelle poikkeuksellisesti sijoitettu sisäänkäynnin yhteyteen, eikä asunto-osakeyhtiön yhteiselle pysäköintialueelle. Erityispiirteenä on rakennusten iso runkosyvyys.
Vilkkupoiju 13 ja 15 rivitalot ovat vuodelta 1985 ja ne ovat Suunnittelutoimisto Tapio Korpisaari Oy:n käsialaa. Rakennukset edustavat tyypillistä 1980-luvun arkkitehtuuria. Valkotiilestä muuratuissa kaksi- osittain kolmekerroksisissa rivitaloissa on loiva murtokatto. Julkisivuissa on käytetty tehosteena valkoiseksi maalattua puuta ikkunoiden väleissä, parvekkeen ja kattoterassien kaiteissa, varastoissa sekä piha-aitauksessa. Rakennusten portaittainen sommittelu on onnistunut.

Marinsatamantie 6 rakennukset ovat vuodelta 1983 ja ne on suunnitellut Asuntosäätiön suunnitteluosasto. Neljä noppamaista asuntoa on kytketty toisiinsa matalammalla yksikerroksisella sisäänkäyntiosalla. Julkisivussa on hyvä rytmi matalampien ja korkeampien osien vaihdellessa ja rakennuksen porrastuksen ansiosta. Julkisivut ovat valkotiilestä muuratut ja niissä on yläosassa valkoiseksi maalattua pystylautaa. Puuta on käytetty myös aidoissa ja pergolassa. Rakennuksessa on loiva lapekatto. Pysäköinti on keskitetty kadun varteen ja asunnon pihat ovat rauhoitetut ajoneuvoliikenteeltä.

Arvot ja säilyneisyys

Rakennukset on sijoiteltu alueelle hieman alkuperäisen asemakaavan rakennusaloja laajemmalle alueelle. Arvot perustuvat toteutuneeseen rakennusten polveiluun, valkoisuuteen ja mittakaavaan. Vilkkupoiju 8 rakennuksilla on rakennustaiteellista arvoa. Ne ovat edustavia esimerkkejä alueensa ja rakennusaikansa tyylistä.

Muutoskestävyys

Muutoksia kestävä alue.

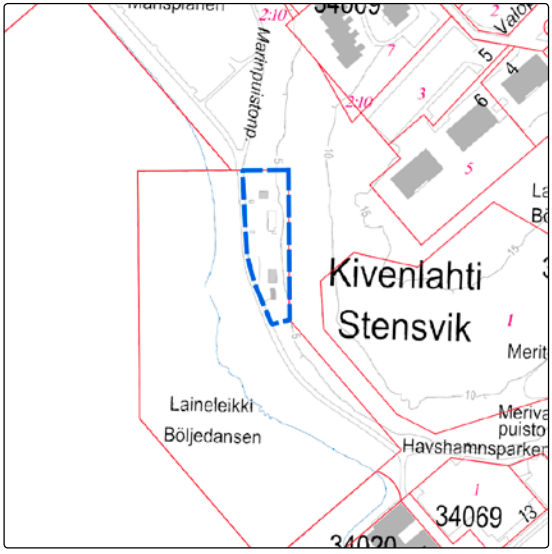
4.3.3 Kivenlahden uimaranta ja sen rakennukset

Alueen kuvaus

Länsiväylän Espoonlahdensiltaa ja Marinsataman suuntaan aukeava uimaranta on luonnon hiekkaranta. Uimaranta oli jo aikoinaan Stensvikin kartanon väen ja tiilitehtaan työväestön virkistyskohde ja alueella sijaitsi Stensvikin henkilöliikennettä palveleva höyrylaivalaituri. Nykyään paikalla on Espoon kaupungin ylläpitämä uimaranta ja talvisin auki pidettävä katettu avanto.

Marinpuiston rantapolun varressa sijaitsee kolme puurakenteista uimarantaa palvelevaa rakennusta. Espoonlahden Talviuimarit Pulahdus ry:n pukukopit ja kahvilarakennus. Ne ovat yksinkertaisia puurakenteisia ja lautavuorattuja rakennuksia. Rakennukset seisovat valetuilla betonianturoilla. Julkisivut on maalattu vaaleanharmaaksi ja satulakatossa on profiilipelti vesikatteena. Kahvilan edessä on puurakenteinen kookas terassi.

Nuorison suosimalla rannalla järjestettiin vuosina 1996–2010 rock-festivaali Kivenlahti Rock, kunnes se kasvoi jo niin suureksi, ettei enää mahtunut alueelle. Tapahtuma siirrettiin Leppävaaran urheilupuistoon, jossa se kulkee edelleen samalla nimellä.

Arvot ja säilyneisyys

Metsäinen ranta on maisemallisesti arvokas. Rakennuksilla ei ole kulttuurihistoriallisia tai kaupunkikuvallisia arvoja.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

Uimarannan paikalla toimi aikoinaan Stensvikin henkilöliikennettä palveleva höyrylaivalaituri.

4.3.4 Valopoiju 2, 4 ja 6

Alueen kuvaus

Valopoijun varressa sijaitsevat neljä kerrostaloa ovat Asuntosäätiön suunnitteluosaston käsialaa. Valopoiju 2 ja 4 ovat valmistuneet vuonna 1975 ja Valopoiju 6 kerrostalot vuonna 1981. Pääsuunnittelijana on toiminut Heikki Koskelo Valopoiju 6:ssa ja Valopoiju 2:n ja 4:n rakennusarkkitehti A. Nurminen.

9-Kerroksiset rakennukset näkyvät komeasti eri puolille Kivenlahtea yli metsänrajan. Rakennukset ovat ulkomuodoltaan identtiset ja sijaitsevat tasavälein toisiinsa nähden. Ylimmän kerroksen porrastukset ovat yhteneväiset ja muodostavat kokonaisuuden, joka näkyy hienosti kaukomaisemassa. Julkisivut ovat valkobetonielementtiä, joiden saumat ovat taidokkaan kapeat. Kadun puoleisella julkisivulla ruskeaksi maalatut ja pintaan asennetut puuikkunat rytmittävät kapeina nauhoina julkisivua. Lainekallion suuntaan avautuvissa ja runkoon upotetuissa parvekkeissa on vaalean keltaiseksi maalatut parvekekaiteet. Sisäänkäynti julkisivujen alaosa on punatiiltä ja edustalla on vihreäksi maalatusta puusta toteutettu pitkä pergola.

Talojen käyttöpihat liittyvät kaakkoispuolen viheralueeseen, jolta aukeavat pitkät näkymät merelle. Vähäeleinen kasvillisuus korostaa yksityisen ja julkisen alueen sekoittumista 1970-luvun tyyliin. Pysäköinti ja sisäänkäynnit on osoitettu varjoisalle pohjoispihalle.

Marintornit erottuvat selkeänä maamerkkinä Kivenlahden kaukomaisemassa.

Etualalla Valopoiju 2, seuraavana 4 ja 6a ja 6b.

Arvot ja säilyneisyys

Rakennukset ovat kaupunkikuvallisesti merkittäviä maamerkkejä Kivenlahdessa, muodostavat yhdessä eheän kaupunkikuvallisen silhuetin ja korostavat maiseman piirteitä aikakaudelleen tyypillisesti. Neljän identtisen rakennuksen sijainti toisiinsa nähden tasavälein sekä ylimmän kerroksen porrastaminen tekevät niistä helposti tunnistettavat. Niillä on rakennustaiteellista arvoa valkean kappalemaisuuden, veistoksellisen kattomuodon, nauhaikkunoiden ja graafisuutensa puolesta tumman ja vaalean kontrasteissa. Pihojen saumaton yhteys viheralueeseen ja esim. Lainepolkuun on merkittävä osa kokonaisuutta.

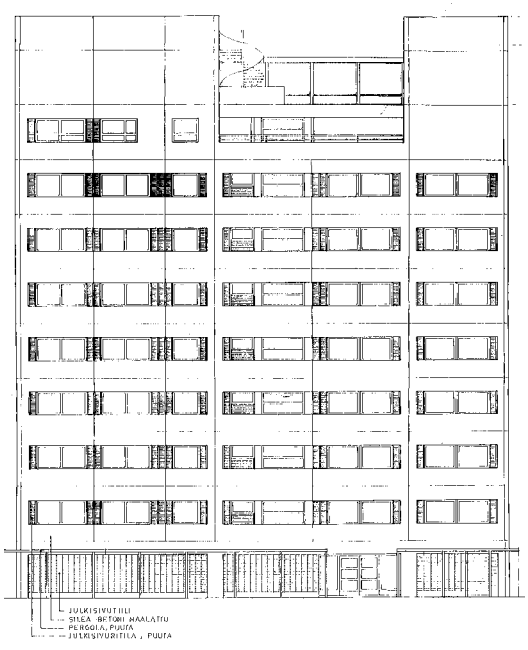
Asuntosäätiö on ollut merkittävä suunnittelijataho Kivenlahden alueella. Talot toteuttavat alkuperäistä asemakaavaa.

Muutoskestävyys

Herkkä muutoksille.

Rakennuksissa on sisäänvedetyt sisäänkäynnit. Valopoiju 2:ssa ja 4:ssa on säilynyt alkuperäiset puuovet.

Marintornit rakennuslupakuva, Asuntosäätiö suunnitteluosasto 20.1.1973, 15.4.1973, julkisivu luoteeseen

Valopoiju 4.

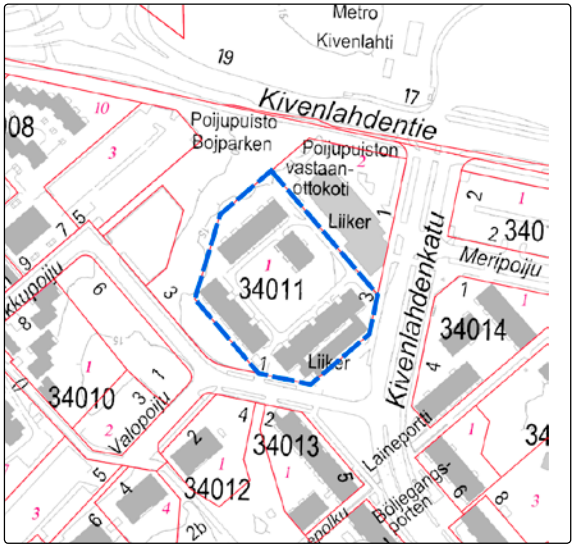
4.3.5 Kivenlahdenkatu 3

Alueen kuvaus

Neljäkerroksiset asuinrakennukset Kivenlahdenkadun, Vilkkupoijun ja Poijupuiston rajaamalla alueella muodostavat rakentamisajankohdalleen tyypillisen suojaisan ja luonnonmukaisen sisäpihan. Alueen pysäköinti on keskitetty korttelin ulkopuolelle. Yksi rakennuksista on kooltaan muita pienempi ja sijoittuu sisäpihalle. Kivenlahdenkadun puolella on yksikerroksinen liikerakennusosa, joka on kytketty asuinrakennukseen. Rakennukset ovat valmistuneet vuonna 1973 ja ne on suunnitellut Asuntosäätiö.

Betonielementtitalojen julkisivut ovat valkoista rappausta. Ikkunoissa on kirkkaat keltaiset tai punaiset puitteet sisäpihan suuntaan ja ikkunoiden alaosassa on vihreäksi tai vaaleankeltaiseksi maalattu vyöhyke. Korttelin ulkopuolelle avautuvat parvekkeet on vedetty osittain rungon sisään. Parvekkeen kaiteet ovat keltaiseksi maalattua vaakasuuntaista puupaneelia. Kivenlahdenkadulle avautuvan liikerakennuksen julkisivut ovat vaaleanharmaaksi maalattua betonia, johon tuo väriä ja eloa kirkkaanpunaiseksi maalatut ikkunanpuitteet ja keltaiset ovet.

Jyrkkä kalliorinne rajaa korttelin luoteisosan voimakkaasti ympäristöstään. Toisella puolella rajan luo Kivenlahdenkatu, minkä vuoksi kortteli hahmottuu nykyään irrallisena muusta kaupunkirakenteesta, kun alueen painopiste on siirtynyt lähemmäksi merta.

Rakennukset muodostavat suojaisan sisäpihan kallioineen ja mäntyineen.

Arvot ja säilyneisyys

Alueen arvot perustuvat alkuperäisen asemakaavan mukaiseen kortteliratkaisuun, jossa pysäköintialue on suljettu suojaisan sisäpihan ulkopuolelle sekä palvelu- ja asuintoiminnot on eroteltu toisistaan ansiokkaasti. Rakennukset edustavat 1970-luvulle tyypillistä elementtirakentamista ja ovat säilyneet alkuperäisessä asussaan.

Muutoskestävyys

Muutoksia kestävä alue.

Ikkunoissa on kirkkaat keltaiset tai punaiset puitteet sisäpihan suuntaan.

Kivenlahdenkadun puolella on yksikerroksinen liikerakennusosa.

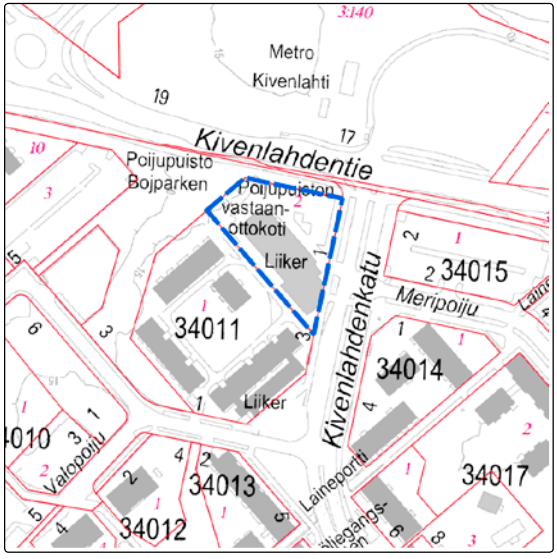
As Oy Kivenportin yhteydessä toimi Kivenlahden Valinta ja Asuntosäätiön info-piste 1970-luvulla. (Espoon kaupunginmuseo. Kuvaaja Mauritz Hellström)

4.3.6 Kivenlahdenkatu 1

Alueen kuvaus

Kivenlahdentien ja Kivenlahdenkadun kulmassa sijaitseva liike- ja toimitilarakennus on valmistunut vuonna 1992 ja se on rakennusarkkitehti Erkki Rouskun ja rakennesuunnittelija Raimo Elorannan suunnittelema.

Betonielementtirakennuksen massa on jaettu neljään osaan. Rakennuksen 5-kerroksinen osa avautuu Kivenlahdentien suuntaan, 4-kerroksinen lounaaseen ja korkein osa näiden välissä muodostaa kaupunkikuvallisen dominantin. Matala yksikerroksinen liikerakennuksen osa avautuu isoin ikkunoin Kivenlahdenkadulle ja elävöittää maantasokerroksen kaupunkikuvaa. Moduulijako on hyvin luettavissa julkisivuissa. Massoittelu ja vertikaalinen ikkunaakseli keventävät yleisilmettä.

Arvot ja säilyneisyys

Kaupunkikuvallinen arvo perustuu rakennuksen merkitykseen tärkeän sisääntuloväylän kulmauksessa ja sen alkuperäisen asemakaavan mukaiseen toteutukseen. Rakennuksella ei ole erityisiä rakennustaiteellisia arvoja.

Muutoskestävyys

Muutoksia kestävä alue.

Rakennuksen arvo perustuu rakennuksen merkitykseen tärkeän sisääntuloväylän kulmauksessa.

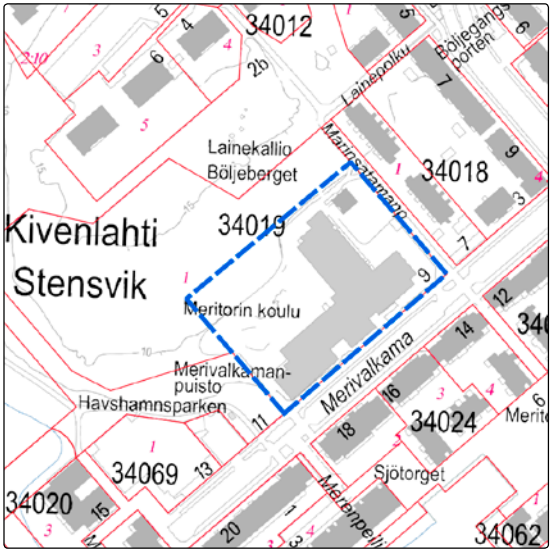
4.3.7 Merivalkama 9 (Meritorin koulu)

Alueen kuvaus

Meritorin koulu valmistui vuonna 1987 Arkkitehtitoimisto Aarne von Boehmin suunnittelemana. Inventointiaikana 2019 koulua peruskorjattiin ja toiminta oli siirretty väistötiloihin.

Kaksikerroksinen, L-mallinen koulu on muurattu valkotiilestä, jonka kadunpuoleisten julkisivujen alaosassa on käytetty pystyyn muurattua keltatiiltä tehosteena. Rakennus on tasakattoinen kadunpuoleisilta osilta ja sisäpihan matalampaa osaa kattaa peltipintainen lapekatto. Puuikkunat on maalattu ruskeaksi puitteiltaan. Rakennuksen erityispiirteenä on liikuntasalin ikkunat, jotka avautuvat Merivalkamalle muuten umpinaisen valkotiilisen massan yläosassa ja laskeutuvat kulmasta alas kapeana ikkunanauhana.

Kallioiseen maastoon sovitetun matalan koulurakennuksen kaupunkikuvallinen ilme syntyy massoittelun rytmikkäästä sommittelusta sekä katujulkisivujen puolella julkisivuaukotuksen graafisesta otteesta. Kadun varteen sijoittuva koulurakennus on Espoossa harvinainen ratkaisu.

Meritorin koulu valmistui vuonna 1987.

Koulun pihalla on säilytetty avokallioreunoja.

Sisäpihan puoleinen sisäänkäynti.

Katujulkisivuissa on käytetty tehosteena keltatiiltä.

Koulun pihalla on säilytetty avokallioreunoja ja se sijaitsee suurelta osin rakennusta korkeammalla tasolla. Pihan pohjoispuolella kulkee virkistysreitti, jolta on yhteys lähimetsän kautta rantaan: liittyminen yleiseen virkistysalueeseen on luonteva ja merkittävä kokonaisuuden kannalta. Matalalle istutettu koulurakennus ei estä reitiltä tai Valopoijun kerrostaloista aukeavia näkymiä kauas merelle ja Tyrskyvuorelle.

Arvot ja säilyneisyys

Espoon koulujen rakennusinventoinnissa, vuodelta 2017, rakennus on arvioitu 1. luokan kohteeksi, eli rakennustaiteellisesti arvokkaaksi. Koululla on rakennushistoriallisia arvoja Aarne von Boehmin tuotannon edustajana. Von Boehm on suunnitellut useita oppilaitoksia ja kouluja Suomessa. Koululla on tärkeä kaupunkikuvallinen rooli Merivalkamaa rajaavana elementtinä ja julkisena rakennuksena.

Koulu on toteutettu hieman poiketen ensimmäisestä asemakaavasta. Rakennusta on laajennettu sisäpihan puolelta, eikä se ole säilynyt täysin alkuperäisessä muodossa.

Koulurakennus on inventoitu Espoon koulujen rakennusinventoinnissa 2017 ja sillä on todettu olevan rakennustaiteellisia arvoja (1. luokka).

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

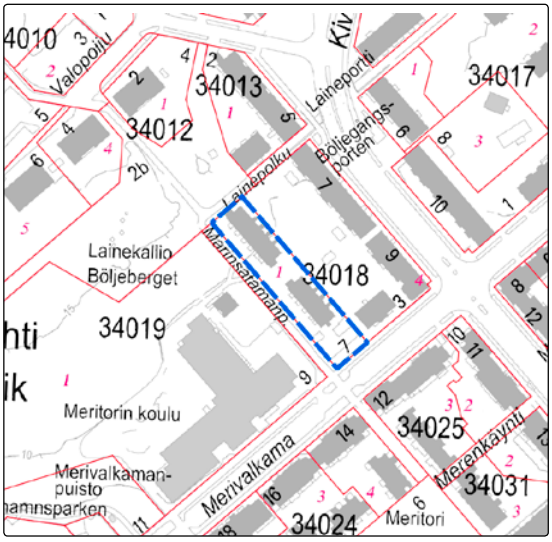
4.3.8 Marinsatamapolku 7

Alueen kuvaus

Marinsatamanpolun kaksikerroksiset rivitalot on sovitettu rinteeseen hienosti. Ne ovat ATR-Toimistot Oy (Blomstedt – Krogius – Petterson - Tuominen) suunnittelemat ja ovat valmistuneet vuonna 1978. Rakennuksen päädyt ovat valkoista rappauspinnoitteista betonielementtiä ja pitkät sivut ovat valkoiseksi maalattua lomalautaa. Yläkerran ikkunoiden yläpuolella on tummanruskeaksi maalattua vaakalautaa ja osaa ikkunoista peittää ruskea vaakaritilikkö. Tasakatto on räystäätön ja vesikatteen pellitys tulee julkisivuissa näkyviin. Puurakenteisissa parvekkeissa on kaiteissa vaakapaneeli ja niitä kattaa peltinen lapekatto. Ne muistuttavat englantilais-ruotsalaisen arkkitehdin Ralph Erskinen julkisivuun kiinnitettäviä parvekeratkaisuja, joita on nähtävissä myös Helsingin Malminkartanossa. Marinsatamanpolulle avautuvat oleskelupihat on aidattu korkealla puuaidalla, mutta koilliseen suuntaavat sisäänkäynnit aukeavat yhteiselle puolijulkisen oloiselle sisäpihalle Lainepolun varrella korostaen pihan yksityisyyttä hieman perinteistä 1970-luvun ihannetta voimakkaammin.

Arvot ja säilyneisyys

Rakennukset ovat tyypillisiä esimerkkejä aikansa rivitalotuotannosta ja ne ovat säilyttäneet hyvin alkuperäisen tyylinsä.

Rakennukset rajaavat onnistuneesti Merisatamapolun katunäkymää sekä yhdessä korttelin muiden rakennusten kanssa luovat suojaisan sisäpihan. Kaupunkikuvallista vaihtelua luo rakennusten maaston mukaan porrastettu massoittelu.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

Merisatamanpolun rivitalot valmistuivat 1978.

4.3.9 Merivalkama 3-5 ja Kivenlahdenkatu 5

Alueen kuvaus

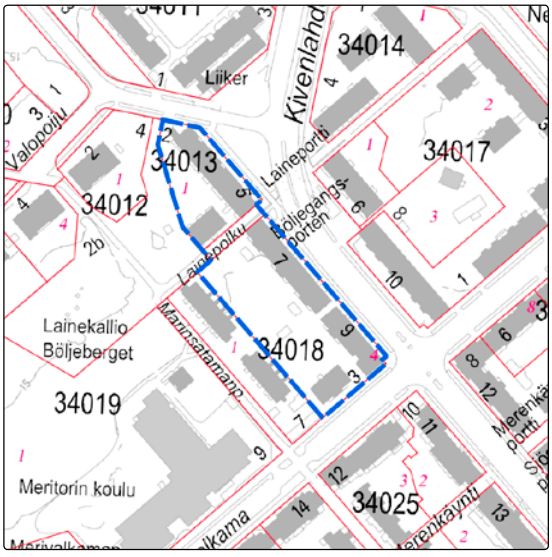
Lainepolun luoteispuoleiset rakennukset (Kivenlahdenkatu 5) ovat valmistuneet vuonna 1974 ja sen kaakkoispuoleiset rakennukset (Merivalkama 3-5) vuonna 1977. Kaikki on suunniteltu Asuntosäätiön suunnitteluosastolla. Valkoiseksi maalattuja betonielementtijulkisivuja elävöittää värikkääksi maalatut ikkunoiden puitteet ja ikkunoiden alaosaan maalatut kirkkaan väriset osat. Osassa tuuletusikkunoita on keltaiset metallisäleiköt, jotka eivät ole alkuperäisiä vaan jälkeenpäin asennettuja osia. Betonirakenteiset parvekkeet ovat osittain rakennuksen runkoon upotettuja ja niissä on betonikaiteet. Sisäänkäynnit asuntoihin on sisäpihan puolelta ja niitä kattaa puurakenteinen katos.

Talot rajautuvat tiiviisti katutilaan ja kolme rakennusta muodostavat yhdessä pitkän julkisivun Kivenlahdenkadulle. Talojen lounaispuolelle jää laaja sisäpiha, jota rajaa kaksi pienempää poikittain muihin rakennuksiin olevaa taloa.

Alue on mielenkiintoinen Lainepolun solmukohta, jossa raitti alittaa Kivenlahdenkadun alikulkutunnelissa. Yhteys Kivenlahdenkadulle on toteutettu luiskien ja portaiden kautta. Piha ja kävelykatu muodostavat yhdessä puolijulkisen oloisen ympäristön, jossa vähäeleiset aikakaudelle tyypilliset materiaali- ja kasvivalinnat yhdistyvät kokonaisuudeksi. Lainepolun asvalttipinnoitetta reunustaa rakennuksia alleviivaava betonikiveys, johon yhdistyvät pienten etupihakaistojen luonnonkiveys. Samasta luonnonkivestä on tehty myös sadevesikouru tien toisella reunalla. Lainepolun vieressä sijaitsevassa pienemmän rakennuksen alakerrassa toimii päiväkoti Pilke.

Arvot ja säilyneisyys

Alueen arvo perustuu alkuperäisen asemakaavan tavoitteiden toteutumiseen rakennusten katutilaa rajaavana muurina. Lainepolun alitus ja pihojen liittyminen raittiin on onnistuneesti toteutettu. Rakennukset ovat säilyneet lähes alkuperäisessä asussa ja ne ovat 1970-luvulle tyypillistä rationaalista betonielementtirakentamista. Asuntosäätiö on ollut merkittävä suunnittelijataho Kivenlahden alueella.

Katunäkymä Kivenlahdenkadulta kohti luodetta. Etualalla Merivalkama 3-5.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

Merivalkama 3-5:n pihajulkisivu.

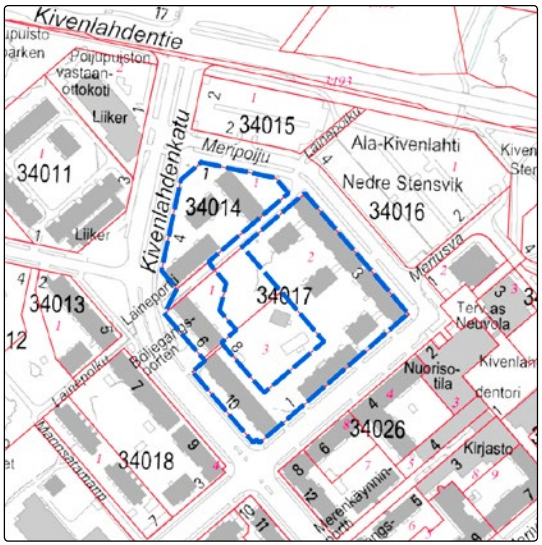

Kivenlahdenkatu 5.

Pihan liittyminen Lainepolkuun.

4.3.10 Kivenlahdenkatu 6 ja 10, Meripoiju 3

Alueen kuvaus

Keskiaikaisen kylätontin ja Kahvi-Kaisan rakennusten ympärille rakentuneet asuinkerrostalot on suunniteltu Asuntosäätiön suunnitteluosastolla ja ne ovat valmistuneet vuosien 1971-1973 aikana.

Ulkoarkkitehtuuriltaan rakennukset ovat niukkaeleisiä elementtien ruuduttamia vaaleita, rappauspintaisia betonitaloja. Ikkunoissa on joko punaiset tai ruskeat puitteet.

Neljä- ja viisikerroksiset talot on rajattu kiinni katutilaan ja keskelle jää neljä erilaista osaa: Kahvi-Kaisan rakennukset (oma alueensa kohdassa 4.2.11), rauhaisa kalliopiha, leikki- ja pelialueet, sekä terassoitu istutusalue. Sisäpihan kasvillisuus on alueelle verrattain runsasta ja etenkin terassoidussa osassa pitkät pensasrivit korostavat pihan osia. Sisäpihalla on paljon puita, mutta pihalle on kuitenkin jätetty myös avointa oleskelu- ja pelitilaa.

Arvot ja säilyneisyys

Rakennuksilla on rooli katutilaa ja kartanon säilyneitä rakennuksia rajaavina muureina. Rakennukset toteuttavat ensimmäistä asemakaavaa.

Pihassa näkyy ajallinen kerroksellisuus, kun Kivenlahden rakentumisen alkuvaiheessa valmistuneet kerrostalot rajaavat kartanon vanhoja rakennuksia. Pihan käsittelyssä on aikakaudelleen epätyypillistä jaottelua, mutta yhteistä henkeä on säilytetty suhteellisen hyvin esim. suosimalla puurakenteita reunakivien sijaan. Leikkipaikkojen rakenteita on sovitettu Kahvi-Kaisan rakennuksiin.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue. Kylätontti on suojeltu muinaismuistolailla.

Lainepolku alittaa Kivenlahdenkadun ja jatkuu korttelialueelle.

Etualalla kuvassa Meripoiju 3.

Korttelin sisäpihalla on säilyneitä kallioalueita.

Sisäpihanäkymää. Taustalla näkyvät Marintornit eli poijut.
(Espoon kaupunginmuseo)

4.3.11 Merivalkama 8

Alueen kuvaus

Kortteli on keskiaikaisen Stensvikin kylätontti, jolla kantatilojen rakennukset olivat. Stensvikin kartano- ja tiilitehdastoiminnasta on säilynyt kaksi vanhaa puurakennusta. Koulu perustettiin 1881 rakennukseen, joka on aluperin ollut Stensvikin kylän kantatiloihin kuuluvan Heusin tilan päärakennus. Sen rakennusvuosi ei ole tiedossa. Koulu toimi samoissa tiloissa 1940-luvulle asti. Rakennus on 1960-luvulta lähtien toiminut kahvilana. Kahvi-Kaisan pihapiirissä oleva toinen puutalo on ollut alkujaan lasten koulun opettajien asuntola, Stensvikin kartanon pehtorinasunto ja myöhemmin posti. Nyt jo vuosikymmenien ajan Postillassa ovat toimineet seurakunnan lastenkerhot ja tällä hetkellä siinä toimii päiväkoti.[82]

Päiväkoti Postilla rakennuksen valmistumisvuodeksi on ilmoitettu kiinteistörekisterissä vuosi 1920, mutta rakennus saattaa olla huomattavasti vanhempi.

Molemmat rakennukset ovat hirsirunkoisia. Julkisivut ovat punamullattua peiterimalautaa. Ikkunat ovat 6-ruutuisia, joissa on valkoiset puitteet ja vuorilaudat. Nurkka- ja räystäslaudat ovat myös valkoiseksi maalatut. Satulakatoissa on ruskeaksi maalattu saumapeltikatto.

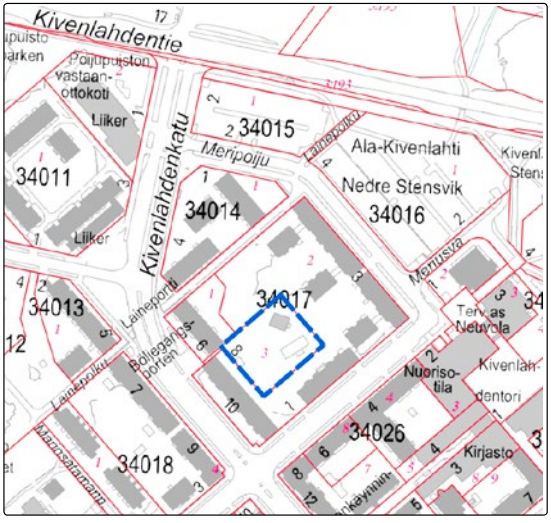
Kahvi-Kaisan hirsirungon salvokset ovat pitkänurkkaiset. Ne on valkoiseksi maalatuin laudoin peitetty. Rakennuksen pitkällä sivulla on kookas avokuisti, jossa on valkoiset pystypinnakaiteet. Rakennuksessa on luonnonkivestä muurattu sokkeli.

Päiväkoti Postillan sisäänkäynti on päädystä satulakattoisen avokuistin kautta.

Arvot ja säilyneisyys

Keskiaikaisella kylätontilla sijaitsevalla vanhalla tilan päärakennuksella sekä uudemmalla asuinrakennuksella on huomattavaa kulttuurihistoriallista arvoa. Rakennusten merkitystä lisää niiden liittyminen Stensvikin kartanon ja tiilitehtaan sekä koulutoimen ja postilaitoksen historiaan.

Rakennuksilla on merkitystä Stensvikin kartanon ainoina säilyneinä rakennuksina. Ne ovat säilyttäneet alkuperäisen ulkomuodon ja niistä ilmenee alkuperäiset materiaalit ja rakentamistapa.

Merivalkama 8:n puurakennukset edustavat alueen vanhinta rakennuskantaa.

Muutoskestävyys

Herkkä muutoksille. Kylätontti on suojeltu muinaismuistolailla.

82 KAUKO

4.3.12 Meritorin rakennukset

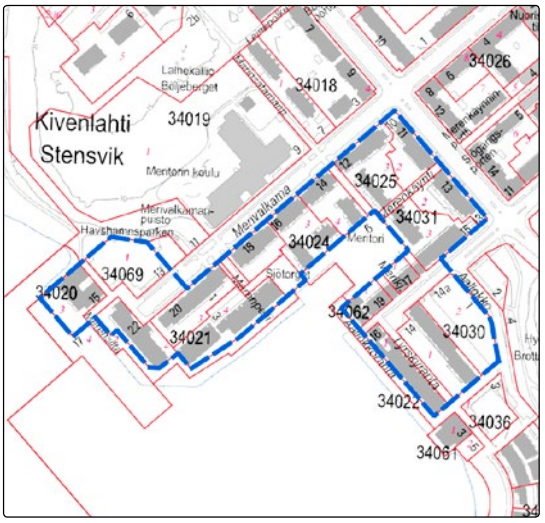
Alueen kuvaus

Alueen rakennukset on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Bror Söderman Oy ja ne ovat valmistuneet 1985-2001 välillä.

Meritorille avautuvat rakennukset ovat matalia yksikerroksisia rivitaloja. Julkisivut ovat valkoista betonielementtiä, alaosasta punatiilestä muurattua. Tasakatoilla on aikaansa nähden hyvin edistyksellinen viherkatto, joka tuo korttelin ulkokehän korkeimpien rakennusten näkymiin vihreyttä. Pihat on suojattu korkein lautaaidoin ja ne ovat suojaiset rakennusten molemmin puolin kulkevista jalankulku- ja pyöräilyväylistä huolimatta.

Korttelin ulkokehän rakennuksissa on neljä kerrosta sekä pinta-alaltaan muita kerroksia pienempi viides kerros. Julkisivuissa Meritorin suuntaan on vahva kolmiulotteisuus polveilun ja parvekkeiden kokomuutosten ja sommittelun sekä niiden kaiteiden käsittelyn ansiosta. Julkisivut ovat valkoista betonia parvekkeineen. Myös korttelin kadunpuoleiset betonijulkisivut ovat moni-ilmeiset ja reliefimäiset. Elementtejä on sommiteltu eri tasoihin ja alaosissa on käytetty punatiiltä. Pitkiä julkisivuja katkovat sisäänkäyntiaukot kortteliin. Vain alin kerros on auki ja niiden yläpuolella on asuntoja. Tämä 1980- ja 1990-luvuille tyypillinen ratkaisu merkitsee korttelin rajat tehokkaasti. Sisäänkäyntiaukot ovat ikään kuin linnanmuurit. Kadulta on kapeita näkymiä sisäpihoille.

Meritorin rakennukset liittyvät kiinteästi mereen: Suoraviivaisen ja betonikivetyn rantaraitin reuna laskee mereen luonnonkivien ja paikoin pensasistutusten reunustamana. Rannan ja rakennusten takapihojen istutukset muodostavat yhdessä kävelyraitille miellyttävän, mittakaavaltaan pienipiirteisen vehreän tunnelman. Myös tonttikadut ovat kiveyksiltään vaihtelevia: eriväriset, kokoiset ja muotoiset h-kivialueet ja betonikivet rytmittävät katuja, mutta paikoin kadut ovat vain betonikivellä kivettyjä. Istutukset ovat pihoihin liittyessään monimuotoisempia ja kukikkaampia, mutta yhteistä julkisille ja yksityisille alueille on vuorimännyn käyttö. Meren roolia korostaa mm. Merivalkamalta rakennuksen alta merelle säästetty näkymäakseli sekä rakenteellisesti rannan materiaalivalinnat: avokallion ja louhoskivimuurin ja mukulakiven vaihtelu. Sen lisäksi laaja näkymäakseli Tyrskyvuoren suuntaan aukeaa sekä Aallokon ja Merivirran risteyksessä, että Aallokkorantaan

Merivirralta saapuessa. Sen sijaan Aallokon suuntaan rannan rivitalot kääntävät voimakkaasti selkänsä, mitä korostaa rakennuksia reunustava koillisosan puistoon rajautuva pysäköintialue.

Arvot ja säilyneisyys

Alue on edustava ja rakentamistavaltaan ja tyyliltään yhtenäinen Meritorin ympärille rakentunut kokonaisuus. Sillä on rakennustaiteellista merkitystä Kivenlahden aluetta laajasti suunnitelleen ja tunnetun arkkitehdin Bror Södermanin hyvin säilyneenä työnä. Alue on toteutunut hieman ensimmäisestä asemakaavasta poiketen. Tekoniemi on jäänyt toteuttamatta ja rannan rakennukset ovat sijoittelun osalta sen vuoksi laajemmalla alueella.

Alue näkyy merelle ja Tyrskyvuorenraitille ja sillä on maisemallista arvoa. Yhtenäinen laaja alue muodostaa voimakkaan kokonaisuuden, joka on katseen kiintopisteenä kaupunkirakenteessa kauempaakin.

Pihojen kasvillisuus ja yleisten alueiden kasvillisuus liittyvät oleellisesti kokonaisuuteen. Pääpiirteissään ne ovat hyvin säilyneitä vain muutamia kasvilajien muutoksia lukuun ottamatta.

Muutoskestävyys

Herkkä muutoksille.

Alueen keskuksena toimii Meritori.

Matalampaa arkkitehtuuria alueella edustaa Merivirta 16.

Merivalkaman katutaso on sisäpihaan korkeammalla tasolla.

Merivalkama 22 ja taustalla 15.

Merivalkama 20.

4.3.13 Merenkäynnin raitin korttelit

Alueen kuvaus

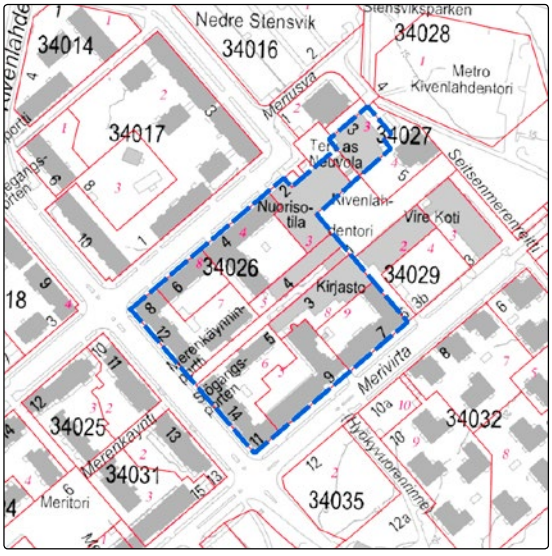
Merivirran varren eteläisin talo on valmistunut vuonna 1975 Asuntosäätiön suunnittelemana. Muut rakennukset lukuun ottamatta tätä ja Kivenlahden terveysasemaa ovat valmistuneet vuosien 1980-1988 välillä useiden eri arkkitehtitoimistojen suunnittelemina. Rakennuksista viisi on Sato Arkkitehdit Oy:n käsialaa.

Neljä- ja viisikerroksiset talot muodostavat tiiviit umpikorttelit kolmen vilkkaasti liikennöidyn kadun rajaamalle alueelle. Rakennusten sisäänkäynnit ovat sisäpihan puolelta ja kadulta sisäpihoille saavutaan avoinna olevan alimman kerroksen kautta. Sisäpihat ovat rauhalliset ja kasvillisuudeltaan runsaat. Sisäpihojen betonikivipäällysteissä on käytetty useita tyylejä. Kortteleiden välistä kulkee Merenkäynti -raitti, joka johtaa Kivenlahden torille. Sisäpihat ovat suljettuja raitin suuntaan.

Betonielementit ovat vaaleat ja parvekkeet tuovat julkisivuihin rytmiä. Alimmissa kerroksissa on käytetty punatiilivuorattua elementtiä ja punatiiltä on käytetty myös sisäänkäynneissä. Parvekkeiden käsittelyllä ja ylimmän kerroksen kerrosvaihtelulla on saatu julkisivuihin vaihtelevuutta ja syvyysvaikutelmaa ja ilmettä julkisivuihin.

Kivenlahdentorille avautuva rakennus on matalampi kaksikerroksinen liikerakennus. Se on julkisivuiltaan punatiiltä. Alimman kerroksen liiketiloissa on laajoja ikkunapintoja ja ylemmän kerroksen ikkunat on sommiteltu nauhamaisiksi. Kivenlahden terveysasema, pohjoisimpana inventoidusta kokonaisuudesta, on valmistunut vuonna 2007 ja sen on suunnitellut Virta Palaste Leinonen Arkkitehdit Oy. Kaksikerroksinen rakennus liittyy viereiseen koillispuoleiseen kortteliin toisen kerroksen lasikäytävällä. Julkisivut ovat punaruskeaksi maalattua metallikasettia ja ikkunat ovat nauhamaiset ja harmaaksi maalatut alumiiniosiltaan.

Korttelien väliin jäävä koilliseen nouseva Merenkäynti-raitti on päällystetty betonikivellä ja raitin varrelta aukeavia sisäpihoja on alleviivattu suhteellisen korkeakasvuisten puiden avulla. Raitilla yhdistyvät erilaiset betonikivet rakennusten ja aitojen tiiliverhoiluun. Paikoin raitilla on käytetty muuten alueelle epätyypillisesti graniittireunakiveä, ja paikoin myös rakennusten sokkeli sekä istutusaltaat ovat graniitista.

Arvot ja säilyneisyys

Rakennuksilla on kaupunkikuvallista arvoa katutiloja, Merenkäyntiraittia ja Kivenlahdentoria rajaavina elementteinä. Alue on toteutunut lähes ensimmäisen asemakaavan mukaisesti. Rakennukset on suunnitellut Asuntosäätiö, joka on ollut merkittävä suunnittelija Kivenlahden alueella. Sisäpihat liittyvät alueeseen, ja toistavat yhä alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita hyvin.

Kivenlahdentori ja Merenkäynti on arvioitu julkisena tilana kohdassa 4.2.4.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

Merivalkama 2.

Terveysasema edustaa alueen uusinta arkkitehtuuria.

Merivalkama 8.

Merenkäynnin kävelyraitti.

Merivirta 11 ja Merivirta 9.

As Oy Merenvirran mainosesite. (Espoon kaupunginmuseo)

4.3.14 Meriusva 1 ja 5

Alueen kuvaus

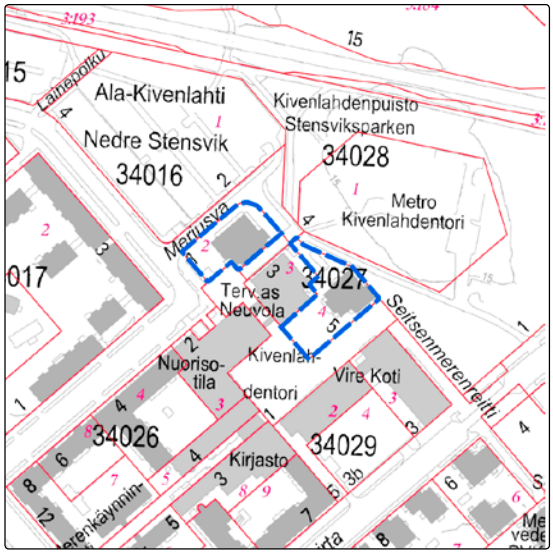
Kivenlahdentorin läheisyydessä sijaitsee kaksi korkeaa asuinkerrostaloa. Näiden kahden tornin sekä Aallokko 3 tornin suunnittelu annettiin ensimmäiseksi pohdittavaksi arkkitehti Reima Pietilälle.

Kivenlahdentorille rajautuva torni on vuodelta 1990 ja sen on suunnitellut arkkitehti Simo Järvinen Reima Pietilän ajatusten pohjalta. Merivalkaman päähän sijoittuva tornitalo on valmistunut vuonna 2007 ja se on Arkkitehtitoimisto Juha Mutanen Oy:n suunnittelema. Molemmissa taloissa on 18 kerrosta. Rakennusten pohjoispuolelle on rakenteilla metron itäinen sisäänkäynti.

Simo Järvisen suunnitteleman Meriusva 5:n julkisivut ovat kahden alimman tason osalta tumman punaiseksi maalattua betonielementtiä ja liiketilojen laajaa ikkunapintaa. Ylimpien kerrosten julkisivut ovat maalaamatonta betonielementtiä ja ikkunoiden ja parvekelasitusten muodostamaa turkoosia alumiiniruudukkoa. Tornin massoittelu on onnistunut. Sen julkisivut ovat moniulotteisia tärkeimpiin katsontasuuntiin ja ylimmät kerrokset porrastuvat saaden aikaan vahvan vertikaalin vaikutelman.

Vuonna 2007 valmistunut Meriusva 1 on massoittelultaan raskaampi ja edustaa tyypillistä 2000-luvun alun arkkitehtuuria. Julkisivun kaksi alinta kerrosta on punatiiltä ja ylimmät valkoista betonielementtiä. Ikkunoiden puitteet ja välit ovat grafiitin harmaita ja parvekkeen kaiteet lasia. Kahdessa ylimmässä kerroksessa on kapearunkoisia asuntoja ja katolla on helikopterin laskeutumispaikka.

Meriusva 1 ja 5:en rakennusten välittömässä läheisyydessä sijaitsevat niiden leikkipaikat, jotka rajautuvat ympäröiviin aukioihin. Meriusva 1:n leikkipaikka on pieni postimerkkipiha, jossa on tiiviisti asetellut leikkivälineet. Meriusva 5:ssä leikkipaikka muodostaa vehreän reunan torille, joskin se on aidattu.

Arvot ja säilyneisyys

Meriusva 1:llä on kaupunkikuvallista arvoa Merivalkaman pääpisteenä ja Meriusva 5:lla Kivenlahden torialueen rajaajana. Alueen maamerkkeinä toimivat rakennukset piirtävät Kivenlahden siluettia kaukomaisemassa.

Vuonna 1990 valmistuneella tornitalolla Meriusva 5:ssä on rakennushistoriallista arvoa ensimmäistä asemakaavaa (Kivenlahti I A 411400) toteuttavana rakennuksena ja edustavana esimerkkinä rakennusaikansa rohkeasta arkkitehtuurista.

Muutoskestävyys

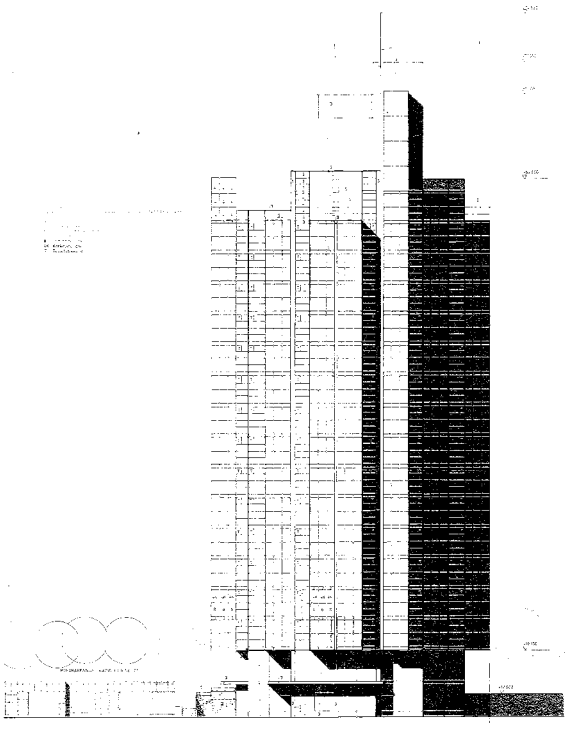
Meriusva 5, herkkä muutoksille, Meriusva 1, kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

Meriusva 5.

Meriusva 1.

Pääpiirustus, julkisivu lounaaseen,
Arkkitehtuuritoimisto Simo Järvinen 5.9.1988

Reima Pietilän laatima mallikuva tornitaloideasta.
(Espoon kaupunginmuseo)

4.3.15 Merivirta 3 & 5

Alueen kuvaus

Kivenlahdentorille avautuvan rakennuksen on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka ja se on valmistunut vuonna 1985. Seitsenmerenraitin suuntainen rakennus on kiinni Kivenlahdentorin rakennukseen kapealla rakennuksen osalla ja se on valmistunut vuonna 1988 Arkkitehtuuritoimisto Järvisen suunnittelemana. Vuonna 1988 valmistuneessa rakennuksessa toimii apteekki, helluntaiseurakunta ja palvelutalo Pihlajakoti. Torille avautuvassa rakennuksessa toimii mm. ruokakauppa, lakitoimisto ja kuntosali.

Kohteessa on asemakaavamuutos vireillä. Kaavan nähtävilläolo on päättynyt ja se etenee hyväksymiskäsittelyyn. Alueelle suunnitellaan 4-8 kerroksisia asuinkerrostaloja, 22-kerroksista asuintornitaloja ja kivijalkaliiketilaa.

Kolmikerroksiset rakennukset ovat valkoista pystyyn asennettua, pienikokoista keraamista julkisivulaattaa. Ikkunat ovat molemmissa rakennuksissa on nauhamaiset ikkunat ylemmissä kerroksissa ja isot ikkunat katutasossa. Rakennusten kulmauksessa on Merivirran suuntaan avautuva kaksitasoinen pysäköintirakennus, jonka alin kerros on punatiilipintaista elementtiä ja ylempi kerros valkoista betonielementtiä.

Rakennuksen sisäänkäyntejä on korostettu torin puolella erilaisilla betonikiveyksillä ja pensasistutuksilla.

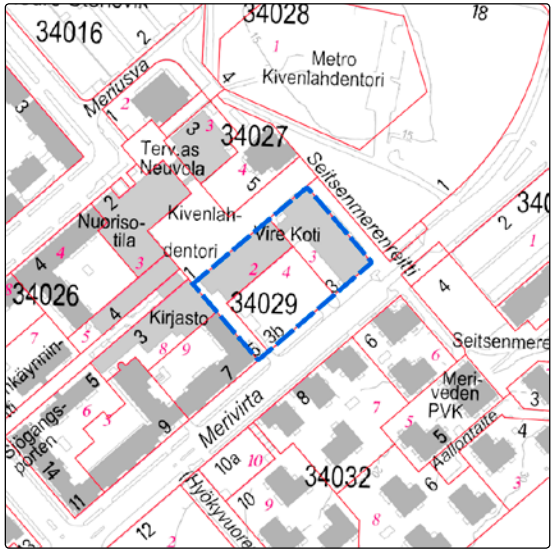
Alkuperäisen asemakaavan mahdollistama Merivirran ylittävä ylikulkusilta ja kadunpäällinen liikerakennus on jäänyt toteuttamatta.

Arvot ja säilyneisyys

Liikealueella on kaupunkikuvallista arvoa Kivenlahdentoria palveluillaan elävöittävänä ja katualueita rajaavina rakennuksina.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

Merivirta 3.

Merivirta 5.

4.3.16 Aallokko 3

Alueen kuvaus

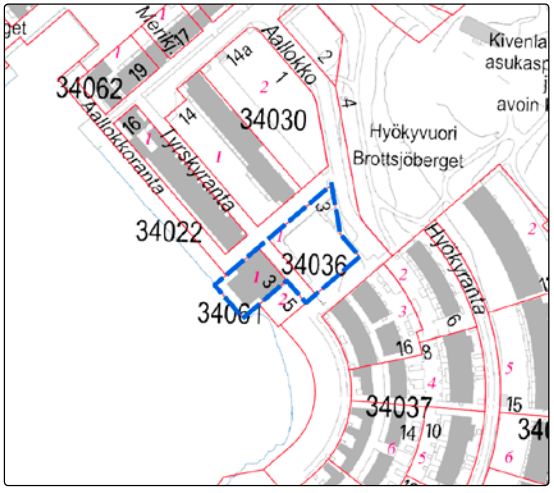
Ideoita Kivenlahden ensimmäiseen asemakaavaan haettiin myös ulkomailta. Budapestin kaksoiskaupunki- ja Välimeren rantakaupunki-ideoiden lisäksi tämä torni on saanut innoituksen Bror Södermanin Amerikan ekskursiolta.[83]

Amfin viereinen tornitalo merenrannassa valmistui vuonna 1999. Sen luonnosvaiheen on suunnitellut arkkitehti Simo Järvinen ja toteutusvaiheen suunnitelmista on vastannut Arkkitehtitoimisto Mutanen-Salminen-Vaarna Oy.

Torni sai rakennusluvan ensimmäisen kerran jo 1984. Hanke kävi kahteen kertaan korkeimmassa hallinto-oikeudessa (KHO) saakka ja kerran vesiylioikeudessa. 9 Taloyhtiötä valittivat rakennuksen sopeutumisesta rantamaisemaan ja rakennettuun ympäristöön ja esittivät sen aiheuttavan haittaa naapurikiinteistöille. Hanke oli asemakaavan mukainen ja KHO hylkäsi valitukset. Meritorni oli valmistuessaan Suomen korkein asuinrakennus ja edelleenkin toiseksi korkein: 70 metriä ja 22 kerrosta, kerrosala 10 212 m^2. Sen perustuksiin valettiin betonia 600 m^3. Myös välipohjat ovat paikalla valetut. Suurin osa asunnoista on kaksioita ja kolmioita, kahden ylimmän kerroksen asunnot ovat suurempia. Huipulla on kattoterassi ja helikopterin laskeutumisalusta.[84]

Valkoiset julkisivut ovat metallikasettia ja niitä rytmittää grafiitinharmaat vertikaalit julkisivuosat, jotka muodostuvat maalatuista metalliosista parvekekaiteissa ja ikkunoiden puitteista ja välitilojen harmaista metallikaseteista. Alimmissa kerroksissa julkisivuissa on käytetty kiillotettua punasävyistä luonnonkivilaattaa. Rakennuksen pohjoispuolella on pysäköintirakennus, joka on betonielementtiä ja samaa luonnonkivilaattaa kuin päärakennuksessa. Pysäköintirakennuksen katolla on ulko-oleskelutilaa leikkipaikkoineen ja istutuksineen. Osassa pysäköintirakennusta on viherkatto.

Meritorni on voimakas maisemallinen kiintopiste, joka muista Kivenlahden rakennuksista poiketen ohjaa julkisen jalankulun pois rantaviivan välittömästä läheisyydestä. Kulku ohjautuu tornitalon koillispuolelta talon sisäänkäynnin ja pysäköintitalon välistä. Raitti on kivetty harmaalla h-sidekivellä, jota rytmittävät ruskeat h-kivialueet.

Raitille suunnitellut saarnivaahterat ja kultaherukka on jätetty istuttamatta. Rantaan on lisätty pieni laituri.

Arvot ja säilyneisyys

Rakennuksella on huomattavaa maisemallista ja kaupunkikuvallista merkitystä. Torni on Kivenlahden identiteettirakennus yhdessä amfin rakennusten kanssa. Se toteuttaa alueen alkuperäistä asemakaavaa.

Muutoskestävyys

Muutoksille herkkä alue.

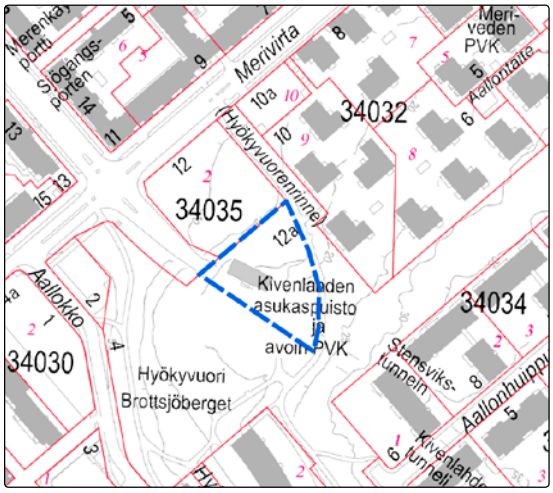

Näkymä Merensillan rantaraitilta tornitalon ja amfin suuntaan

83 Anja Mäkeläisen haastattelu, liite 1.

84 Espoonlahden kotikaupunkipolut

4.3.17 Kivenlahden asukaspuiston rakennus

Alueen kuvaus

Aluetta palveleva rakennus on valmistunut vuonna 2004 ja sen on suunnitellut Pentti Liimatta. Se on yksikerroksinen omakotitalomainen puurakennus, jossa on huopapinnoitteinen satulakatto ja punaiseksi maalatut julkisivut. Avokuisti ja sokkeli on betonista valettu. Nurkka-, vuori- ja räystäslaudat sekä ikkunan puitteet ovat valkoiseksi maalatut. Ikkunoissa on valeristikot. Ulko-ovet ovat vaaleansiniseksi maalatut. Rakennuksen katolla on aurinkopaneelit. Vuonna 2004 valmistunut asukaspuistorakennus korvasi paikalla olleen vuonna 2003 tulipalossa tuhoutuneen rakennuksen. Tulipalossa tuhoutunut rakennus oli kiinteistörekisterin mukaan valmistunut 1979. Varmistamattoman tiedon mukaan kyseessä oli paikalle siirretty Antaksen tilan päärakennus. Mikäli tieto pitää paikkansa on rakennusta tuolloin muutettu ainakin ikkuna-aukotuksen osalta. Tämä on hiukan epäselvä asia, josta ei ole löytynyt varmaa tietoa, vaikka tapaus on näinkin tuore.

Hyökyvuorta ja Kivenlahden asukaspuiston maisemaa on käsitelty kohdassa 4.2.3.

Arvot ja säilyneisyys

Rakennuksella ei ole kulttuurihistoriallisia arvoja. Hyökyvuoren ja asukaspuiston alueen arvot on kuvattu kohdassa 4.2.3.

Muutoskestävyys

Muutoksia kestävä alue.

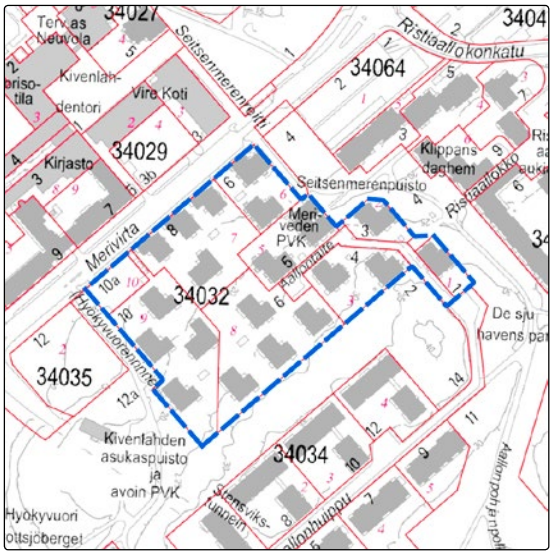

Vanha asukaspuistotalo paloi vuonna 2003. (Espoon kaupunginmuseo)

Asukaspuiston rakennus

4.3.18 Aallontie 1 ja 3-6 sekä Merivirta 6, 8 ja 10

Valkoinen sisäpiha puukaiteineen.

Alueen kuvaus

Avoimen pistetalojen korttelin rakennukset on suunnitellut Gullichsen Kairamo Vormala Arkkitehdit Ky. Ne ovat valmistuneet vuosien 1985-1995 välillä. Toimistolla on ollut voimakas vaikutus suomalaiseen asuntoarkkitehtuuriin 1990- ja 2000-luvun vaiheessa.

Rakennusten kerroskorkeudet vaihtelevat ja niitä on porrastettu taidokkaasti luoteeseen laskevan rinteen mukaan. Yksityiskohdat tekevät muuten tavallisista käsittelemättömistä betonielementtitaloista kiinnostavia. Pieniä julkisivun osia on maalattu tai laatoitettu kirkkailla väreillä ja parvekekaiteisiin on kiinnitetty puuristikkoa lasituksen eteen tai värillistä levyä metallikaiteiden taakse.

Suunnittelussa on onnistuttu rinnemaastoon toteuttamisessa. Alueen korttelirakenne on muusta Kivenlahden alueesta poikkeava. Rakennukset ovat noppamaisesti sijoitellut, kun muualla korttelit ovat suljetumpia.

Rinteeseen ryhmitellyt talot liittyvät kiinteästi kevyen liikenteen väyliin piha-alueiden, pergoloiden ja muiden rakenteiden avulla.[85]

Sisäpihat ovat pienipiirteisiä ja erottuvat betonisten reunakivien ja selkeäpiirteisten kasvivalintojen kautta aiempien vuosikymmenten alueista. Vapaammin sijoitetut ja pienemmät talot, ja siksi pienemmät pihat, sijoittuvat kauniisti maastoon, mutta eivät muodosta kokonaisuutta laajemman maisemakuvan kanssa. Alueen pysäköinti on keskitetty isoon pysäköintirakennukseen Merivirran varteen.

Arvot ja säilyneisyys

Alueella on kaupunkikuvallista merkitystä osana Kivenlahden rakennettua ympäristöä ja rakennustaiteellistaiteellista arvoa maineikkaan arkkitehtitoimiston suunnittelemana edustavana esimerkkinä aikakautensa asuinrakentamisesta.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

85 Espoonlahden kotikaupunkipolut

Yksi rakennuksen päädyistä muistuttaa huomattavasti Rietveldin Schröder house -rakennusta.

Sisäpihan jalankulkuympäristö on miellyttävä.

Katunäkymä kohteeseen on varsin suljettu.

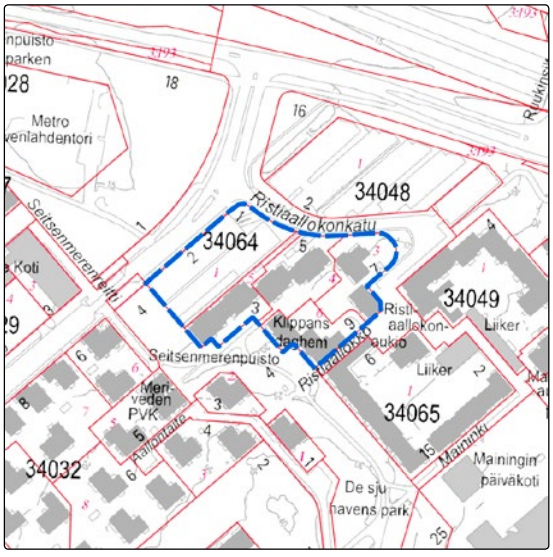
4.3.19 Ristiaallokonkatu 3, 5, 7 ja 9

Alueen kuvaus

Rakennukset ovat kaikki ATS-Suunnittelutoimiston (ArkkitehtiToimisto Bror Söderman[86]) käsialaa ja ne ovat valmistuneet välillä 1982-1984.

Rinteeseen taidokkaasti massoitellut rakennukset ovat Merivirrasta hieman etäämpänä ja kadun varressa on kookas pysäköintirakennus. Julkisivut ovat eläväiset. Pitkää Merivirran suuntaista massaa on porrastettu sekä korkeus että syvyyssuunnassa ja syvyysvaikutelmaa korostaa betonielementtijulkisivuihin maalatut tummanvihreät osat. Tavanomaisiin betonielementtijulkisivuihin tuovat porrastusten ja värien lisäksi ilmettä myös poikkeukselliset L-malliset ikkunat.

Rakennukset jäävät Merivirran suunnasta katsottuna puiston ja sen kallion taakse. Korttelikokonaisuus reunustaa suhteellisen alavaa aluetta ja dominoi tonttiaan pysäköintitalon kanssa, eikä se liity kauniisti Seitsenmerenpuistoon. Pysäköintilaitos on sijoitettu kadun varteen, jolloin rakennuksen sisäpiha on voitu säilyttää luonnonmukaisena. Sisäpihan luonnonmuodot, puuaidat ja portaat ovat Kivenlahden alueelle tyypilliset.

Arvot ja säilyneisyys

Korttelin asuinrakennuksilla on rakennustaiteellista arvoa massoittelun, julkisivujen käsittelyn ja rinteeseen sovittamisen ansiosta. Rakennuksilla, jotka avautuvat Merivirralle on kaupunkikuvallista merkitystä. Puustoinen ja kallioinen sisäpiha on hyvin säilynyt.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

86 Anja Mäkeläisen haastattelu, liite 1.

Näkymä alueelle Merivirran suunnasta.

Korttelin sisäpiha rajautuu polveileviin rakennuksiin.

4.3.20 Ristiaallokonkatu 6

Alueen kuvaus

Talot ovat valmistuneet vuosina 1978 ja 1979. Ne ovat Asuntosäätiön suunnitteluosaston ja siellä Kari Hyvärisen, Matti Porkan ja Hans Christian Slanguksen suunnitelmien pohjalta toteutettuja.

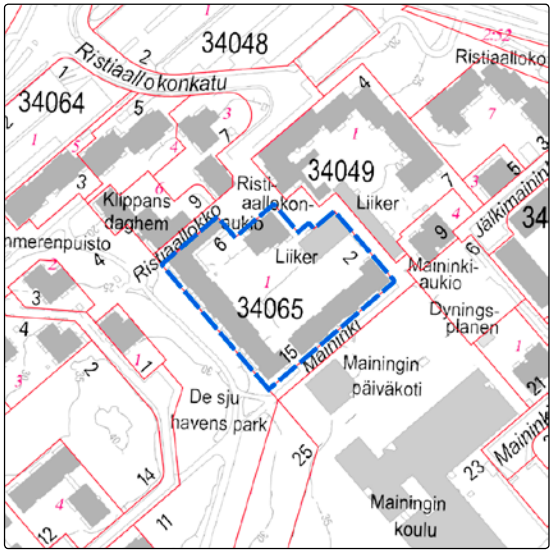
Kolme- ja neljäkerroksiset betonielementtirakennukset ovat julkisivuiltaan valkoisia ja ikkunoiden puitteissa ja niiden ympärillä on käytetty eri värejä. Osittain sisäänvedetyt parvekkeet on lasitettu ja niiden betonirakenteisessa kaiteessa on maitolasia. Alimman kerroksen ulko-oleskelualueet on katettu ja aidattu oranssin värisin aidoin ja niiden lasituksen metalliosat ovat siniset. Nämä rakenteet eivät ole alkuperäiset vaan ne ovat jälkeenpäin toteutettuja. Laaja kallioinen sisäpiha luo vastapainon sitä ympäröiville korkeille rakennuksille.

Arvot ja säilyneisyys

Kaupunkikuvallinen arvo perustuu rakennusten merkitykseen puistoa, Ristiaallokkoa ja Maininkia reunustavana muurimaisena elementtinä. Sisäpiha ja rakennukset muodostavat yhtenäisen, hyvin säilyneen kokonaisuuden. Kortteli toteuttaa melko hyvin alkuperäistä asemakaavaa.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

Pohjoisin, korkea asuinrakennus.

Kortteli Seitsemänmerenpuiston suuntaan.

Sisäpiha korkeuseroineen.

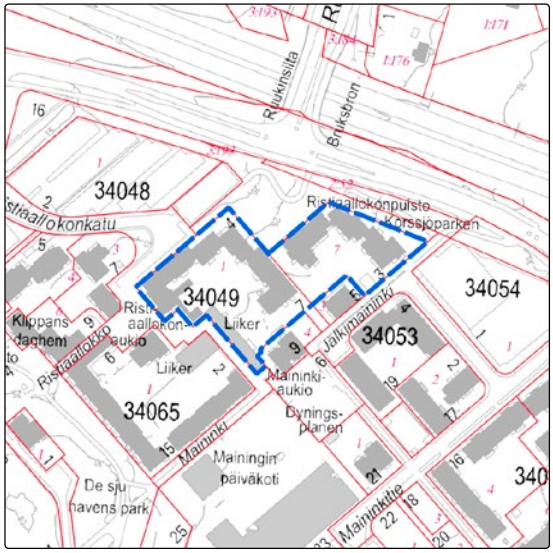
4.3.21 Jälkimaininki 3 ja 7

Alueen kuvaus

Lounaan puoleisen tontin rakennukset on suunnitellut Asuntosäätiö. Liikerakennuksen osalla suunnittelusta ovat vastanneet Kari Hyvärinen, Matti Porkka ja Hans Christian Slangus. Se on valmistunut vuonna 1976 ja asuinrakennus vuonna 1975. Koillisella tontilla sijaitseva talo on valmistunut vuonna 1998 ja sen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Bror Söderman Oy.

Korkeiden betonielementtirakennusten julkisivuissa on osia, jotka on maalattu vihreäksi (1976) tai tumman harmaaksi (1998). Matalissa liikerakennusosissa toimii ravintoloita. Pitkässä elementtirunkoisessa, tasakattoisessa rakennuksessa on valkoisesta tiilestä muuratut julkisivut. Pienemmän liikerakennuksen julkisivut ovat vihreäksi maalattua puuta ja sen yksi kulma on laajaa ikkunapintaa.

Polveileva rakennusmassa muodostaa luontevan reunan pihalle, mutta etenkin 1970-luvulla rakennetun osan vähäeleinen kasvillisuus ja laajat asvalttipinnat korostavat rakennusten hallitsevuutta lähiympäristössä. Toisen sisäpihan terassointi ja pihan kalliopinnat pehmentävät rakennusten liittymistä lähiympäristöönsä.

Arvot ja säilyneisyys

Korttelirakenteella ja rakennustavalla rinnemaastossa on kaupunkikuvallista arvoa osana Kivenlahden kokonaisuutta. Alue on toteutunut lähes ensimmäisen asemakaavan mukaisena.

Suojaisilla sisäpihoilla tärkeitä ovat luonnonmukaisina säilyneet maastonmuodot.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

Jälkimaininki 3

Jälkimaininki 7.

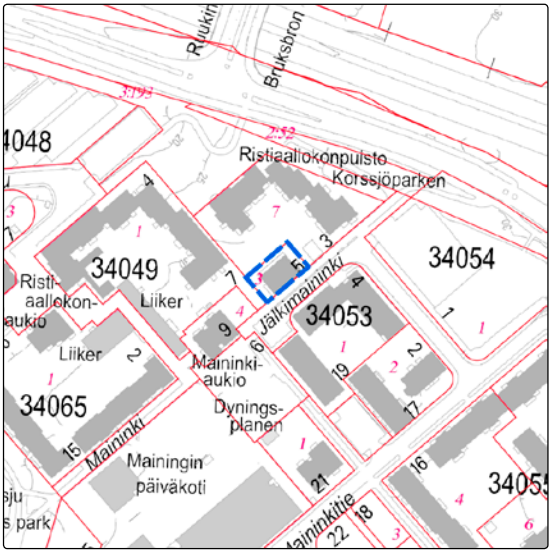
4.3.22 Jälkimaininki 5

Alueen kuvaus

Jälkimainingin varressa on arkkitehtuuriltaan alueen muusta rakennuskannasta poikkeava rakennus, jossa toimii Kivenlahden ryhmäkoti. Sen on suunnitellut Arkkitehtiryhmä Pitkäranta Oy ja se on valmistunut vuonna 2006.

Kaksikerroksisen rakennuksen betonielementtijulkisivut on maalattu oranssin eri sävyin. Aukotus ja elementtien saumoitus ja raidat ovat vapaasti sommitellut. Luoteeseen avautuvien avoparvekkeiden ulkoseinät ovat oranssiksi maalattua pystyponttilautaa. Myös muissa julkisivuissa on käytetty puuta harmaaksi tai ruskeaksi käsiteltynä vaakaritilänä. Sisäänkäynti avautuu Jälkimainingille ja sitä kattaa teräsrunkoinen katos, joka on tuettu vetoteräksin.

Alue on erotettu korostetusti ympäröivästä maisemasta kivimuurilla ja sen päälle rakennetulla puuaidalla omaksi kokonaisuudekseen 2000-luvun tyyliin.

Arvot ja säilyneisyys

Rakennuksen arvot perustuvat sen rooliin Jälkimaininkia rajaavaan rakennuksena. Rakennus edustaa 2000-luvun alun arkkitehtuuria ja on Kivenlahden alkuperäistä rakennuskantaa ja –tyyliä uudempaa historiallista kerrostumaa.

Muutoskestävyys

Muutoksia kestävä alue.

Arkkitehtuuriltaan poikkeava rakennus Jälkimainingin varrella.

4.3.23 Amfi

Alueen kuvaus

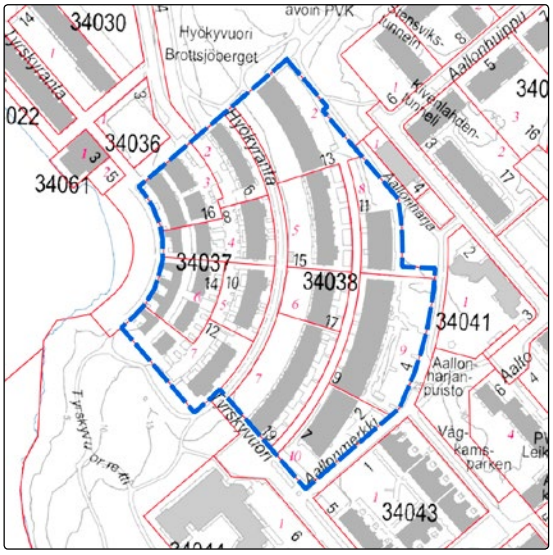
Amfissa on tavoiteltu italialaista valkeaa merenrantakaupunkia terasseineen ja inspiraation lähteenä on ollut matka Italian Sorrentoon.[87] Poikkeuksellinen, portaittain merestä kohti Hyökyvuoren huippua kasvava kaarimuoto tuo todella mieleen Välimeren rantakaupunkien polveilevat rinneratkaisut. Alueen jyrkkään rinteeseen sommiteltu viuhkamainen suunnitelma on syntynyt asemakaavaa valmistelevissa luonnoksissa ja pienoismalleissa.

Alue on valmistunut vaiheittain vuosien 1982-1986 välillä. 1. rakennusvaiheen rakennukset alueen länsipuolella ovat arkkitehti Heikki Koskelon suunnittelemia ja 2. rakennusvaiheen rakennukset itäpuolella ovat arkkitehti Kari Järvisen suunnittelemia.
Rakennukset on sijoitettu jyrkkään maastoon ja viuhkamaisuus korostaa rakennusten suhdetta mereen. Rakennusten välissä kulkee julkisia kävelyraitteja, mutta vahva kokonaisrakenne muodostaa alueelle yksityisen tunnelman. Talojen väliin jätetyt puistoraitit keventävät kokonaisrakennetta sekä lähi- että kaukomaisemassa: raittien vaahteraistutuksia täydentävät yksittäiset koivut.

Amfin yläosaan jätettyä avokallioaluetta on laajennettu maa-ainesta poistamalla, sekä lisätty istutuksia ja kiviä. Nämä valinnat eivät ole erityisen tyypillisiä 1980-luvulle, vaan liittää alueen kauniisti Kivenlahden vanhempiin 1970-luvun alueisiin. Eteläosa on liitetty luonnontilaiseen rantaan kukkivien pihaistutusten liukuessa luonnonmukaisempien kautta alkuperäisiin tervaleppiin. Istutusalueet liittyvät luontevasti ympäristöön.

Arvot ja säilyneisyys

Jyrkähköön rinteeseen amfiteatterin muotoisena rakentuva asuntoalue meren äärellä on Suomessa harvinainen kaupunkisommitelma. Rinnetalokylään geometrian avulla uuden lisäpiirteen tuova Amfi osoittaa selvästi ratkaisumallin mahdollisuudet uudenlaisen asuinympäristön kehittelystä. Taitavalla kerrosluvun valinnalla ja rakennusten rinteeseen upottamisella on voitu saada merinäköala kaikkiin asuntoihin.[88]

Kortteli on edustava esimerkki alueensa ja rakennusaikansa rakentamistavasta ja tyylistä. Rakennuksilla on rakennustaiteellista arvoa. Alue toteuttaa ensimmäistä asemakaavaa ja se on säilynyt hyvin alkuperäisen kaltaisena.

Muutoskestävyys

Herkkä muutoksille.

87 Pirkko Södermanin haastattelu, liite 2.
88 Ilonen: Arkkitehtuuriopas. Helsinki, Kauniainen, Vantaa, 1990.

Aallokko

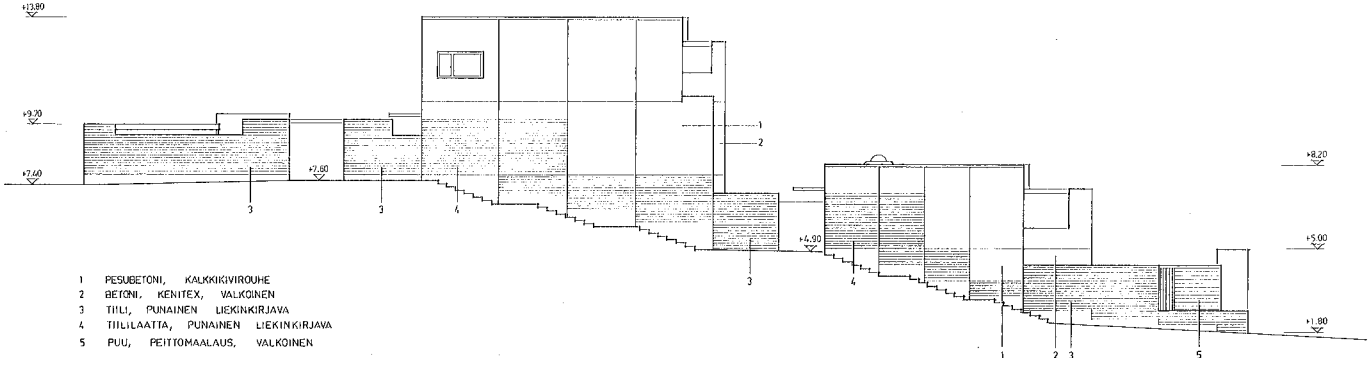
Hyökyranta

Yhteys alueen halki merenrannasta päiväkodille

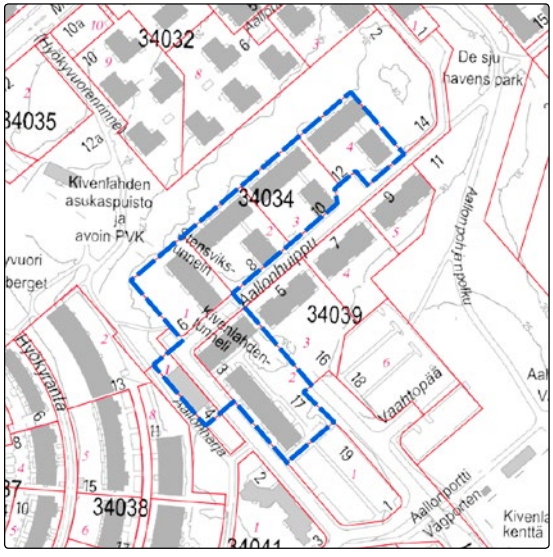

Näkymä alueelle Tyrskyvuoren suunnasta

Pääpiirustus, julkisivu luoteeseen, Asuntosäätiö, 12.3.1981

4.3.24 Aallonhuippu 3, 4, 6, 8, 10 ja 12 sekä Kivenlahdenkatu 17

Alueen kuvaus

Rakennukset ovat valmistuneet vuosina 1972 ja 1973 ne ovat Arkkitehtitoimisto Reijo Ailuksen suunnittelemia.

Asuinrakennukset Aallonhuipun varrella on sommiteltu L-muotoon tonteille ja ne rajaavat jokaiselle oman pihan. Pidempi lamellitalo on sijoitettu pihan perälle ja kohtisuoraan sitä vasten on rakennettu lyhyempi rakennus, jotka on yhdistetty toisiinsa katoksella. Niiden välistä pääsee kulkemaan useamman tontin läpi. Kolmi- ja neljäkerroksiset betonielementtitalot ovat ajalleen tyypillisiä lamellitaloja, jossa arkkitehtuuri on käytännön ja kustannustehokkuuden ohjaamaa. Elementeissä on keskellä samanlainen ikkuna-aukko ja valkoiseksi maalatut betoniparvekkeet rytmittävät julkisivua. Rakennusten sommittelu ja luonnonmukaiset pihat ovat onnistuneet.

Alue sijaitsee nimensä mukaisesti jyrkän selänteen huipulla, jonne ei ohjaudu muuten alueelta kulkua. Aluetta reunustavat avokalliot ja niiden karu mäntymetsä. Myös sisäpihoilla kallio ja sen kasvillisuus on kauniisti säästetty, eikä rakenteita ole juurikaan lisätty pihoille. Pohjoisinta pihaa on muokattu. Rakennusten muodostama jyrkkä reuna nojaa luoteessa luonnontilaiseksi jätettyyn metsään, jolle ei ole ohjattu virkistyskäyttöä asemakaavan virkistysaluemerkinnästä huolimatta. Idässä reunan luo muurimainen rakennusmassa.

Aallonhuipun lounaispuolella on laatikkomainen elementtitalo, jossa toimii hostelli. Julkisivut ovat vähäeleiset. Ne ovat käsittelemätöntä betonia, jossa on nauhamaiset ikkunat. Poikkeavana on sisäänkäynnin osoittavat puupilasterit. Rakennus on rinteessä ja Aallonhuipun puolella rakennus on kaksikerroksinen ja lounaan suuntaan kolmikerroksinen, siten että alimmalla tasolla on pysäköintitilat. Eteläpäädyssä on metallirakenteinen kierreportaikko.

Arvot ja säilyneisyys

Alue ja rakennukset ovat säilyttäneet hyvin alkuperäiset ominaispiirteensä. Ne ovat Kivenlahden alueen rakentumisen alkuvaiheessa toteutettuja taloja ja toteuttavat ensimmäistä asemakaavaa. Rakennuksilla on kaupunkikuvallista arvoa puistoa ja katutilaa rajaavina osina ja niiden korttelirakenteessa on onnistuneita ajalle tyypillisiä teemoja piha-alueiden käsittelyssä, niiden autoilta rauhoittamisessa sekä maastoon sovittamisessa.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue. Hostellirakennus Aallonhuipun lounaispuolella kestää muutoksia.

Näkymä puistosta lounaan suuntaan

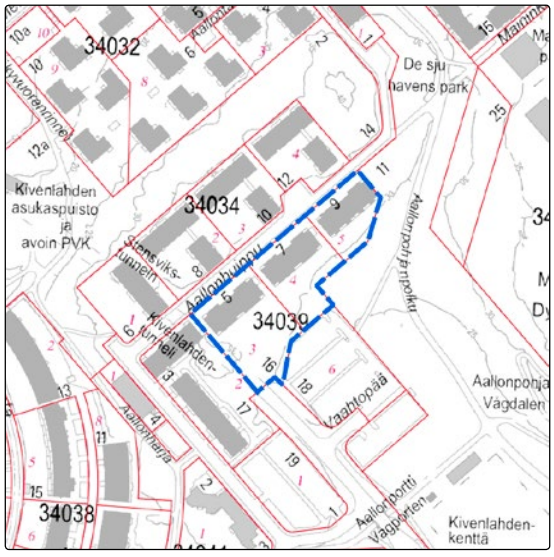

Aallonhuipun varrelle avautuvat pihat

Näkymä Hyökyvuoren suunnasta koilliseen

4.3.25 Aallonhuippu 5, 7 ja 9

Alueen kuvaus

Aallonhuipun eteläpuolta rajaa kolme pitkänomaista 6-7-kerroksista asuinkerrostaloa. Ne on valmistuneet vuonna 1971 ja 1972, Arkkitehtitoimisto Reijo Ailuksen suunnittelemina. Rakennuksen runko on keskeltä hieman kapeampi ja Aallonhuipun puolella päädyissä on sisäänvedetyt parvekkeet. Aukotus on ajalle tyypillisesti rationaalista. Elementin keskellä on yksi ikkuna-aukko. Kaikissa samanlainen. Kaakon suuntaan, pihoille päin, julkisivut ovat yhtä eleettömät, sisäänvedetyt parvekkeet päädyissä ja keskellä, muuten samanlaisia ikkuna-aukkoja valkoisessa betonijulkisivussa. Ylimmässä kerroksessa on muusta rungosta kapeammat kaksi tilaa, jotka on yhdistetty toisiinsa puurakenteisella pergolalla. Kolme taloa muodostaa hienon yhtenäisen muurin, joiden piha on ajalleen tyypillisesti autoista vapaa ja luonnonmukainen. Siellä kasvaa kookkaita havupuita ja avokallioalueet on säästetty.

Arvot ja säilyneisyys

Alue ja rakennukset ovat säilyttäneet hyvin alkuperäiset ominaispiirteensä ja ne ovat Kivenlahden alueen rakentumisen alkuvaiheessa toteutettuja taloja, jotka toteuttavat ensimmäistä asemakaavaa. Rakennuksilla on kaupunkikuvallista arvoa katutilaa rajaavina osina ja niiden korttelirakenteessa on onnistuneita ajalle tyypillisiä teemoja piha-alueiden käsittelyssä, niiden autoilta rauhoittamisessa sekä maastoon sovittamisessa.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

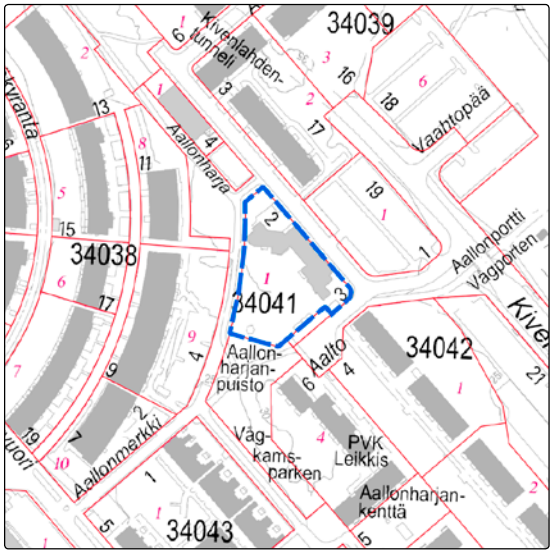

Kallioinen sisäpiha

Valkoinen muuri sisäpihan suojana

4.3.26 Aallonhuipun päiväkoti

Alueen kuvaus

Aallonhuipun päiväkodin on suunnitellut A-Konsultit ja se on valmistunut vuonna 1984. Rakennus sijoittuu Aallonhuipun varrelle, jonne johtaa myös useista muista eri suunnista jalankulku- ja pyöräilyväyliä.

Rakennus on yksikerroksinen ja massoittelultaan ja kattomuodoltaan ajalleen tyypillisesti kokeilevampaa ja vapaampaa arkkitehtuuria. Kadunpuoleiset julkisivut ovat punatiilestä muuratut ja pihanpuoleisissa julkisivuissa on käytetty vaalean siniseksi maalattua peiterimalaudoitusta. Punaiseksi maalattu saumapeltikatto on isossa roolissa julkisivujen arkkitehtuuria.

Rakennus rajaa lounaispuolelle maastonmuodoiltaan vaihtelevan pihan, jossa on kallioita, kiviä ja kasvaa kookkaita mäntyjä. Pihalta on yhteys kallioiseen Aallonharjanpuistoon.

Arvot ja säilyneisyys

Rakennus on arkkitehtuuriltaan tyypillinen 1980-luvun päiväkotirakennus, joka poikkeaa hieman Kivenlahden alueen tiukasta koordinaatistosta ja ensimmäisestä asemakaavasta. Kallioalueet ja kookkaat männyt edustavat alueelle tyypillistä luonnonmukaisuutta.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesi muutoksia kestävä alue.

Aallonhuipulle avautuva pääsisäänkäynti

Sisäpiha suurine mäntyineen

4.3.27 Tyrskyvuori 6

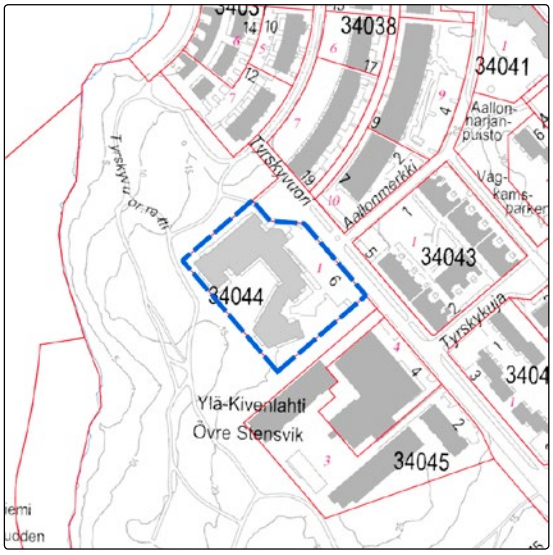
Alueen kuvaus

Vuonna 1999 valmistuneessa senioreiden palvelukeskuksessa on 112 palveluasuntoa ja 10-paikkainen dementiakoti.[89]

Rakennuksen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Erkki Salmi Oy ja se on valmistunut vuonna 1999.

Palvelutalo sijoittuu Tyrskyvuoren päätteeseen, ja hahmottuu voimakkaasti ympäristöstään erillisenä ja metsäalueelle työntyvänä.

Massoittelultaan moninainen rakennus on julkisivuiltaan käsittelemätöntä betonia ja sen sisäänkäyntijulkisivussa on runsaasti lasipintaa. Alimmassa kerroksessa on muurattua punatiiltä. Asunnoista avautuu eri ilmansuuntiin lasittamattomia, betonikaiteisia parvekkeita. Rakennus on pääosin neljäkerroksinen. Kaksi suurta kattoikkunaa antavat valoa rakennuksen ylimpiin kerroksiin. Suojaisalle sisäpihalle avautuu useita parvekkeita ja siltä on yhteys Tyrskyvuorelle.

Arvot ja säilyneisyys

Piha on arvokas käyttäjilleen, mutta Tyrskyvuoren puiston kokonaisuuteen se ei istu kovin hyvin. Kadun puoleinen alue jää irrallisen oloiseksi. Rakennus poikkeaa hieman ensimmäisestä asemakaavasta. Sinällään kokonaisuus on hyvin säilynyt sellaisessa muodossaan, kun se on aikanaan rakennettu.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

89 Espoonlahden kotikaupunkipolut

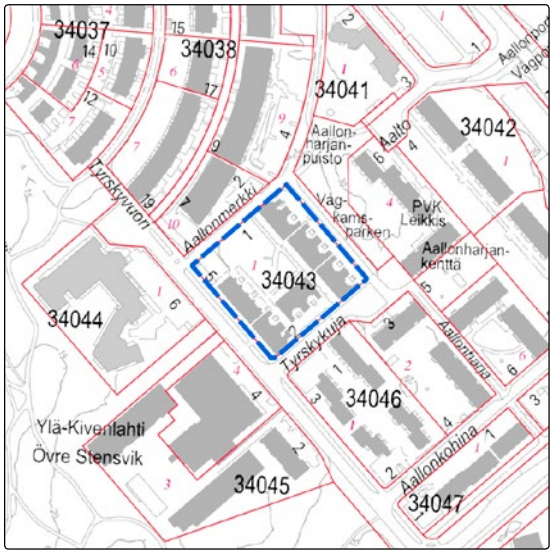

Tyrskyvuoren katujulkisivu

Tyrskyvuoren puistoon avautuva julkisivu

4.3.28 Tyrskykuja 2

Alueen kuvaus

Tyrskyvuoren, Tyrskykujan ja Aallonmerkin rajaamalle alueelle sijoittuu U-malliseen muotoon toteutettu kuuden talon tiivis rivitalokortteli. Talot ovat Arkkitehtuuritoimisto Simo Järvisen suunnittelemat ja ne ovat valmistuneet 1997.

Kaksikerroksisten betonielementtirakennusten alin kerros on punatiiltä ja ylin kerros käsittelemätöntä betonia.

Alue sijoittuu Tyrskyvuoren päätteeseen Tyrskyvuoren, Aallonharjanpuiston ja amfitalojen arvokkaan ympäristön väliin. 1990-luvun tyyliin alueella on pieniä puita ja muita istutuksia, mutta sisäpihalla kallioita on säilytetty Kivenlahden alueelle tyypillisesti ja siellä korkea puusto pehmentää kokonaisuutta. Koskematon kallio ei kuitenkaan erotu juurikaan ympäristöönsä rajaavan korttelirakenteen vuoksi, vaan kadulle hahmottuvat kallioleikkaukset. Pysäköintialueen sijoittaminen sisäpihalle ei ole alueelle tyypillistä.

Arvot ja säilyneisyys

Korttelirakenne poikkeaa alkuperäisen asemakaavan sommittelusta.

Muutoskestävyys

Muutoksia kestävä alue.

Julkisivu Tyrskykujalle

Tyrskyvuoren ja Tyrskykujan kulmaus

4.3.29 Tyrskyvuori 2 ja 4

Alueen kuvaus

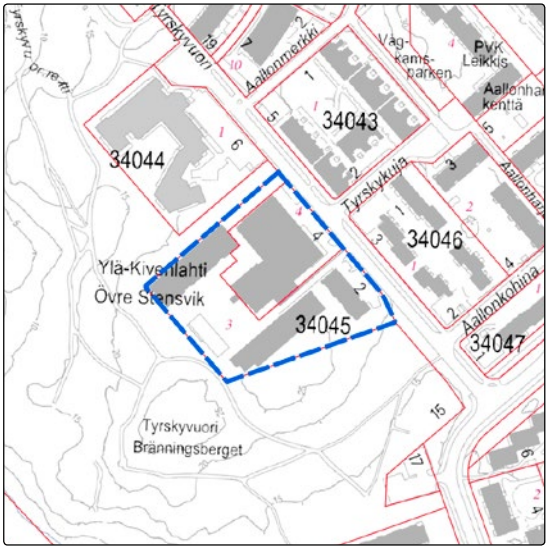
Alue koostuu monilla vuosikymmenellä rakennetuista osista. Päärakennuksen on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Timo Penttilä ja rakennus valmistui vuonna 1975. Uudemmat osat on suunnitellut arkkitehti Petri Rouhiainen vuosina 2009 ja 2012.

Suomen Kaupunkiliitto päätti vuonna 1970 rakennuttaa kurssi- ja koulutuskeskuksen, Kaupunkiopiston, Espoon Kivenlahteen. Kaupunkiopiston männikkötontti liittyy metsäiseen puistoon, joka laskee jyrkästi mereen. Rakennuksen yhden kerroksen korkuinen koulutus- ja toimisto-osa on sijoitettu kadun varteen pysäköintialueen päälle, joten mahdollisimman suuri osa tontista jää vapaaksi pihaksi. Nelikerroksinen asuntolasiipi tontin länsirajalla, matala sauna- ja uima-allasrakennus eteläsivulla sekä myöhemmin rakennettu toinen asuntolasiipi tontin itärajalla muodostavat suljetun pihan, joka avautuu aula- ja ruokailutiloihin suurten lasiseinien kautta.[90]

Tämän jälkeen rakennus palveli yksityisessä omistuksessa kongressikeskus Meripuistona aina vuoden 2013 konkurssiin saakka. Helmikuussa 2014 uudemmassa majoitusrakennuksessa avattiin huoneistohotelli, joka tarjoaa lyhyt- ja pitkäkestoista majoitusta mm. putkiremonttien alta muuttaville lähiseudun asukkaille.[91]

Rakennuksen runko on paikalla valettua teräsbetonia, julkisivut ovat muurattua punaista tiiltä, betonisia kuorielementtejä ja eristyslasia. Rakennus on perustettu suoraan louhitun kallion päälle. Alapohjat ovat maanvaraisia, paikalla valettuja laattoja. Kaupunkiopistoa on laajennettu vuonna 1985 rakentamalla siihen toinen asuntolasiipi. Rakennuksen alkuperäisessä suunnitelmassa on jo esitetty varaus laajennukselle. Tässä vaiheessa on suunniteltu sekä opistosiiven laajennusta että uutta asuntolasiipeä.[92]

Autopaikkojen sijoittaminen rakennuksen alle on säästänyt puistomaista tonttia.[93]

Uusimmat rakennukset on sijoitettu kallioleikkauksiin, eikä maiseman piirteitä ole hyödynnetty pihassa. Vaikutelma on voimakkaan 2010-lukuinen. Myös betonimuuraukset, aidat ja alueelle muuten epätyypilliset kiveykset (betonikiven muoto ja luonnonkiveykset) erottavat alueen muusta Kivenlahdesta.

Arvot ja säilyneisyys

Opistorakennus ja sauna ovat asemakaavalla suojeltuja.

Päärakennus oli aikoinaan huomionarvoinen arkkitehtuurikohde, mikä ilmenee sen saamasta huomiosta sekä Arkkitehtilehdessä, että Suomi rakentaa -näyttelyssä. Rakennus edustaa 70-luvun selkeää ja puhdaslinjaista modernia henkeä. Opintosiiven näkyviin jätetty pilari-palkkikonstruktio toimii komeana arkkitehtonisena aiheena. Rakennuksen arkkitehtuurin kannalta asuntolasiipien merkittävin arvo on se, miten ne rajaavat opintosiipeen lasiseinien kautta saumattomasti liittyvän kauniin sisäpihan ympäröivästä luonnosta. [94]

90 Arkkitehtilehti 1/76

91 Espoonlahden kotikaupunkipolut

92 Espoon Meripuisto, Tyrskyvuori 4, Rakennushistoriallinen selvitys, Lohman Arkkitehdit Oy, Arkkitehti Anna Saijonmaa, 13.11.2002

93 Espoon Meripuisto, Tyrskyvuori 4, Rakennushistoriallinen selvitys, Lohman Arkkitehdit Oy, Arkkitehti Anna Saijonmaa, 13.11.2002

94 Espoon Meripuisto, Tyrskyvuori 4, Rakennushistoriallinen selvitys, Lohman Arkkitehdit Oy, Arkkitehti Anna Saijonmaa, 13.11.2002

Rakennukset ovat arkkitehtonisesti edustavia ja uudet rakennukset on toteutettu materiaaleiltaan ja massoittelultaan päärakennukseen sopiviksi. Rakennuksen 1975 valmistuneiden osien suunnittelija Timo Penttilä on tunnettu suomalainen arkkitehti.

Korttelirajaukset ovat ensimmäisen asemakaavan mukaisia ja rakennuksen ensimmäiset osat on toteutettu alueen rakentumisen aikana. Julkisen rakennuksen paikka lienee valikoitunut Tyrskyvuoren vuoksi. Opisto liittyy virkistysalueisiin.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

Tyrskyvuorelle avautuvat katujulkisivut

Näkymä sisäpihalta pohjoisen suuntaan

Uudet rakennukset Tyrskyvuorelle

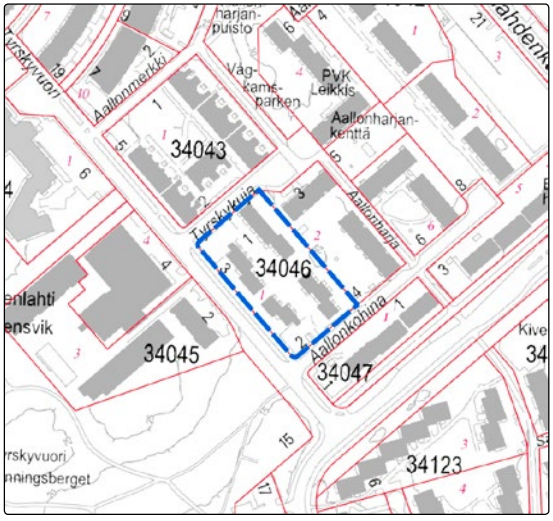

Julkisivu Tyrskyvuoren puiston suuntaan

4.3.30 Aallonkohina 2

Alueen kuvaus

Rakennukset on suunnitellut Keskus-Sato Oy:n arkkitehtiosaston arkkitehti Tapio Hänninen. Rakennukset ovat valmistuneet vuonna 1983. Ne rajautuvat aidattuna katuihin ja naapuritontteihin. Vastakkain rinteeseen toteutettujen neljän kaksikerroksisen talon väliin jää viehättävä piha-alue, jossa on avokalliota ja suuria puita. Rakennukset porrastuvat taidokkaasti rinnettä mukaillen. Niiden julkisivut on muurattu valkotiilestä. Ikkunat on maalattu puitteiltaan tummanruskeaksi ja ikkunoiden yläosassa on tummanruskeaa vaakapaneelia. Aidat ja varastotilat sisäänkäyntien yhteydessä ovat puurakenteisia ja maalattu tummanruskeiksi. Loiva satulakatto on tummanruskeata saumapeltiä. Pihat ovat pienipiirteisiä ja korostetun yksityisen oloisia. Materiaali- ja kasvivalinnat kuvastavat rakennusaikaansa.

Arvot ja säilyneisyys

Arvot perustuvat alkuperäisen asemakaavan tavoitteiden toteutumiseen korttelirakenteessa, rinnemaastoon sijoittamisessa ja ajalleen tyypillisiin materiaalivalintoihin, puuvartisiin istutuksiin ja perennoihin. Rakennukset ovat tyypillisiä esimerkkejä 1980-luvun rivitalotuotannosta. Kaupunkikuvallisesti ne noudattavat mittakaavaltaan Kivenlahden rakennetta kerrostalolähiön pientaloreunasta.

Muutoskestävyys

Muutoksia kestävä alue.

Näkymä Tyrskykujalta

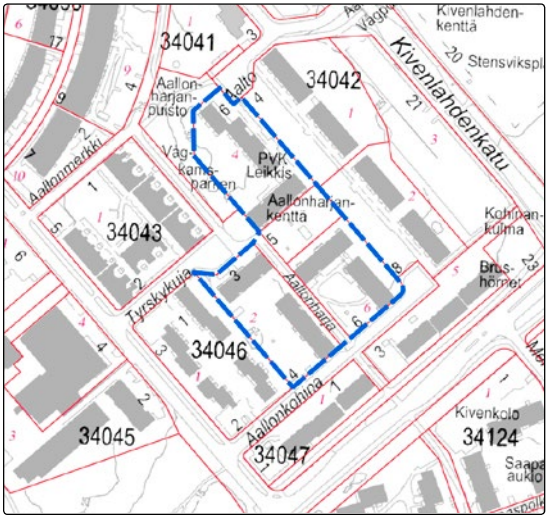
4.3.31 Tyrskykuja Aallonkohina

Alueen kuvaus

Tyrskykujan päähän sijoittuvan inventoidun alueen muodostavat neljäkerroksiset talot, jotka ovat Asuntosäätiön suunnitteluosaston arkkitehti Pekka Riikosen suunnittelemat. Rakennukset ovat valmistuneet vuonna 1974.

Julkisivut ovat valkoista betonielementtiä. Osittain sisäänvedetyt parvekkeet rytmittävät julkisivuja ja parvekkeiden kaiteissa on käytetty tehostevärejä; oranssia, keltaista ja vihreää. Vaakasuuntaisien ikkunoiden puitteet ovat tummanvihreät ja pitkällä julkisivulla niissä on kolmijako.

Säilytetyt kalliot ja korkeat vankat männyt muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, joka toistaa alueen muiden kallioselänteiden rakennustapaa.

Arvot ja säilyneisyys

Alueen arvot perustuvat 1970-luvulle tyypilliseen korttelirakenteeseen, jossa luonnonmukaisia, kallioisia ja autoista vapaita piho-ja rajaavat elementtikerrostalot. Vain aidatut yksityispihat ja leikkipaikat rikkovat perinteistä vähäeleistä yhteisöllisyyttä ja puolijulkista roolia. Asuntosäätiö on ollut merkittävä suunnittelijataho Kivenlahden alueella.

Julkisivu Aallonharjan kentän suuntaan

Muutoskestävyys

Muutoksia kestävä alue.

Pohjoisin rakennus sisäpihan suuntaan

Näkymä Aallonharjan puiston suunnasta

4.3.32 Kivenlahdenkatu

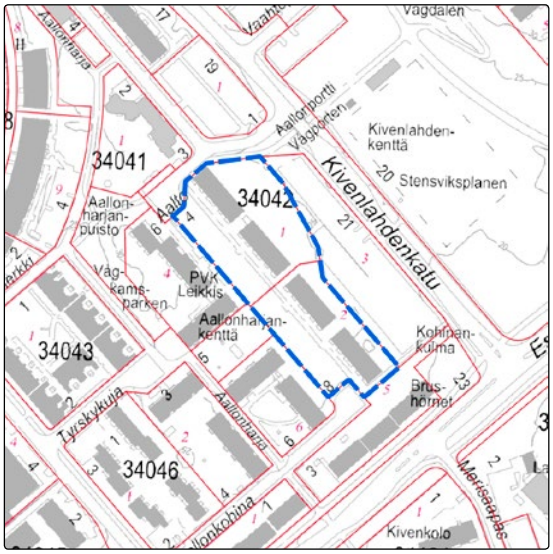
Alueen kuvaus

Neljän 7-8-kerroksisen kerrostalon ryhmän rinnemaastoon, Kivenlahdenkadun varteen on suunnitellut Asuntosäätiön suunnitteluosaston arkkitehti Pekka Riikonen. Talot ovat valmistuneet vuosina 1973 ja 1974.

Betonielementtitalot ovat Kivenlahdenkadun suuntaan yhtenäinen muuri, jossa ikkuna-aukotus ja niiden väliin maalatut huomiovärit, punainen, vaaleanpunainen, vihreä, harmaa ja beige, muodostavat pystysuoria väriraitoja muuten valkeisiin julkisivuihin. Lounaan suuntaan avautuvat, osittain sisäänvedetyt parvekkeet muodostavat myös vertikaalin elementin julkisivuihin. Rakennusten ylimmän kerroksen kattoterassit ovat onnistunut osa julkisivuissa ja sen tunnistaa hyvin kaukaa nähtynä. Rakennusten eteläpuoleiset päädyt ovat 8-kerroksisia ja niistä on yhteys korkein aidoin rajatuille terassille.

Selkeä muurimainen rakennusmassa Kivenlahdenkadun myötäisenä luon jylhän reunan alueelle ja näkyy kauas. Rakennusten lounaispuolelle jäävä piha kallioineen on yhtä lailla yksinkertaisen voimakaspiirteinen, eikä siksi jää rakennusmassalle alisteiseksi.

Piha on poikkeuksellisen mielenkiintoinen kävelytasoa korkeammalle sijoittuvana. Leikattu kallioseinä ei ole tyypillinen ratkaisu, mutta jyrkässä rinteessä perusteltu. Leikkaus on pakottanut rakentamaan aidan kallion päälle. Sisäänkäyntien terassoidut istutusaltaat vasta istutettuine puineen ja mataline pensaineen eivät vastaa alkuperäistä ilmettä.

Arvot ja säilyneisyys

Rakennusryhmä toteuttaa alkuperäisen asemakaavan tavoitetta. Rakennukset ovat Asuntosäätiön suunnittelemat, joka on ollut merkittävä suunnittelijataho Kivenlahden alueella. Rakennukset ovat tyypillisiä ja edustavia esimerkkejä aikansa kerrostalotuotannosta. Rakennukset ovat säilyttäneet hyvin alkuperäisen tyylinsä.

Yhtenäinen pitkä muuri tasavälein sijoittuneita ja toistensa kaltaisia rakennusmassoja Kivenlahdenkadun suuntaan muodostaa kaupunkikuvallisesti kiinnostavan kokonaisuuden ja sillä on maisemallista arvoa.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

Näkymä Kivenlahdenkadun suuntaan

Julkisivujen vertikaalit väriraidat Kivenlahdenkadun suuntaan

Kattoterassi

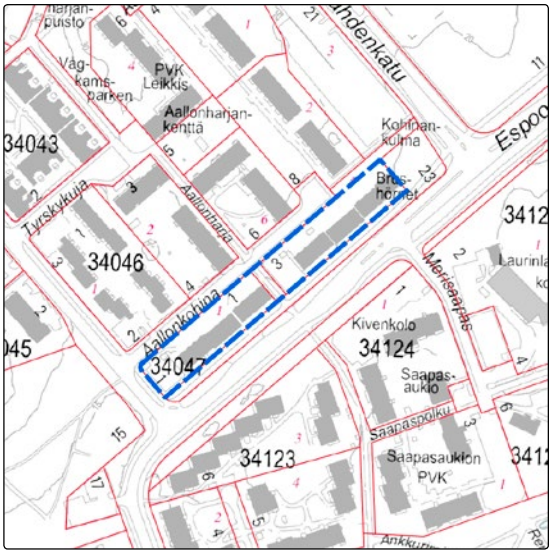

Pitkä, valkoinen julkisivumuuri lounaaseen

4.3.33 Aallonkohina 1 ja 3

Alueen kuvaus

Espoonlahdenrannan ja Aallonkohinan välin rivitalot on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Pekka Riikonen Oy. Talot ovat valmistuneet vuonna 1992. Rakennukset asettuvat katua korkeammalle tasolle ja sovitettu rinteeseen siten, että Aallonkohinan suuntaan ne ovat yksikerroksisia ja Espoonlahdenrannan suuntaan kaksikerroksisia. Laatikkomaisten rakennusmassojen harjakorkeudet vaihtelevat maastonmuotojen mukaan ja se tekee niistä ilmeikkäät Espoonlahdenrannan suuntaan. Idän suuntaan rakennusten julkisivut ovat valkoiseksi maalattua betonielementtiä, valkoisin ikkunapuittein räystäslistoin ja puuaidoin. Päätyjulkisivuissa ja Aallonkohinan puolella julkisivujen alaosassa on käytetty punatiiltä. Sisäänkäynnit avautuvat Aallonkohinan suuntaan ja niitä kattaa pienet kaarevat katokset. Yhteiset oleskelupihat ja leikkialueet sijoittuvat Aallonkohinan puolelle ja yksityiset pihat ovat aidattuja alueita Espoonlahdenrannan puolella. Pihat rajautuvat yleisistä alueista voimakkaasti ja ovat yksityisiä ja pienipiirteisiä, eivätkä liity erityisesti kumpaankaan katualueeseen.

Arvot ja säilyneisyys

Alue on toteutunut hieman alkuperäisestä asemakaavasta poiketen. Sen arvot perustuvat rakennusten maastoon sijoittamiseen ja niiden rooliin Espoonlahdenranta -katua reunustavana elementtinä.

Muutoskestävyys

Muutoksia kestävä alue.

Aallonharjan ja Espoonlahdenranta -kadun kulmaus

Sisäänkäynnit Aallonkohinan suuntaan

Pitkä julkisivu Espoonlahdenranta -kadun suuntaan

4.3.34 Mainingin koulu ja päiväkoti

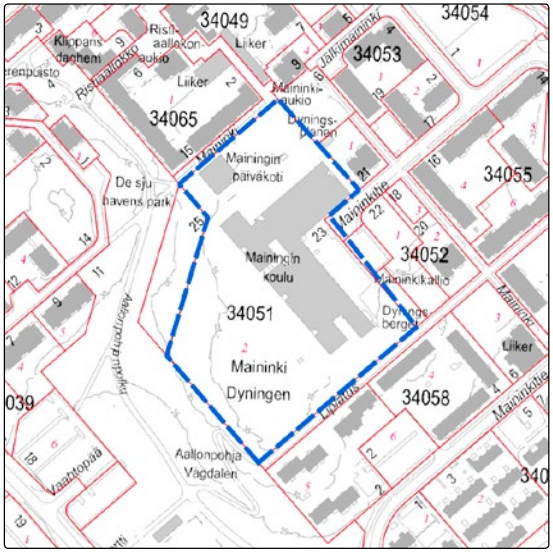
Alueen kuvaus

Mainingin koulu valmistui vuonna 1974 ja sen suunnitteli Arkkitehtitoimisto Osmo Lappo. Koulu on sijoitettu mäen päälle muun asuntoalueen mukaiseen koordinaatistoon. Koulun entisestä luonnontiedepainotuksesta muistona on Vaisalan 2001 lahjoittama sääasema ja sisäpihalla pyörivä Eino Ruutsalon teräsmobile Tuulipilari vuodelta 1981.[95]

Mainingin koulu on kookas kokonaisuus komean Mainingin kallionalueen reunalla. Rakennus on osittain yksi- tai kaksikerroksinen ja sen julkisivut ovat lähes kauttaaltaan punatiiltä. Yhtenäisen yksivärisen julkisivumateriaalin käyttö korostaa rakennuksen suurta kokoa. Katolla on teknisiä tiloja, jotka nousevat muuta rakennusmassaa korkeammalle tasolle. Niiden julkisivut ovat tummanharmaata metallikasettia. Ikkunat on sommiteltu nauhamaisiksi ja niiden puitteet ovat tummanruskeat. Mainingin suuntaan avautuvassa julkisivussa rakenne on osa ulkoista arkkitehtuuria ikkunoiden väleissä ulkonevin osin. Sokkeli on valettua ja maalaamatonta betonia ja sokkelin ollessa rinnemaastossa paikoin korkea, on se komeaa julkisivupintaa Liplatuksen suuntaan. Betonivalettua seinää löytyy myös Mainingin päiväkodin suunnan sisäänkäynnistä. Rakennuksessa on tasakatto.

Koulun piha-alue, joka on laajalta osin avokalliota ja komeita mäntyjä, on upea. Piha yhdistyy Aallonpohjan puistoalueeseen osaksi Kivenlahden poikittaista laajempaa viherakselia.

Mainingin päiväkoti sijoittuu Mainingin raitin varrelle 1970-luvun ihanteiden mukaisesti. Laatikkomainen rakennus sijoittuu kalliorinteeseen ja on kaksikerroksinen Mainingin suuntaan ja yksikerroksinen itäkulmalta ja pihan suuntaan. Julkisivut ovat punatiiltä ja ikkunat nauhamaisesti sommitellut ja ruskeaksi maalatut puitteiltaan. Aumakatto on saumattua peltiä ja sen harjalla on kookas tekninen tila. Myös päiväkotirakennus on Arkkitehtitoimisto Osmo Lappo tuotantoa ja se on valmistunut vuonna 1974.

Arvot ja säilyneisyys

Rakennukset ovat edustavia ja hyvin säilyneitä esimerkkejä arkkitehtuuriltaan ja ympäristöön sijoittamisen puolesta. Rakennukset on suunnitellut tunnettu Osmo Lapon arkkitehtitoimisto. Ne toteuttavat alkuperäisen asemakaavan tavoitteita. Rakennuksilla on kaupunkikuvallista arvoa keskeisellä paikalla Kivenlahtea.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

95 Espoonlahden kotikaupunkipolut

Koulun julkisivu Mainingin suuntaan

Koulun julkisivu Mainingin suuntaan

Koulun kallioinen piha-alue

Koulun laskeva rinnemaasto Liplatuksen suuntaan

Koulun julkisivu päiväkodin suuntaan

Mainingin päiväkoti

4.3.35 Mainingin tornit

Alueen kuvaus

Mainingin varren asuinrakennukset ovat valmistuneet vuonna 1974 ja ne on suunnitellut Asuntosäätiön suunnitteluosaston arkkitehti Jouni Kepsu.

Maininki on pitkä ja suora raitti välillä Espoonlahdenranta-Maininkiaukio. Se nousee useita metrejä matkan varrella ja korkoerojen vuoksi osa kuluista on jouduttu ratkaisemaan portailla. Rakennukset sijoittuvat raitin varteen tasavälein. Reunimmaisten talojen maantasossa on liiketiloja.

Rakennukset muodostuvat kahdesta osasta, joista toinen on 10-kerroksinen ja toinen 8-kerroksinen. Väliin jäävään osaan sijoittuu sisäänkäynti ja porrastila. Betonielementtijulkisivujen pinnat ovat harjatut ja vaaleaksi maalatut. Niiden korkeutta korostaa pystysuuntaisten ikkunoiden väliin maalatut vaalean ruskeat tai keltaiset osat, jotka muodostavat pystysuuntaisia osia julkisivuihin yhdessä ikkunoiden kanssa. Ulkonevat betoniparveketornit korostavat myös osaltaan rakennusten korkeutta. Osissa alimman kerroksen julkisivuja on käytetty tummanruskeaa julkisivulaattaa.

Maininkiaukiolla on monipuolisesti istutuksia: vanhaa säilytettyä puustoa, istutettua puustoa ja istutettuja pensaita, sekä köynnöksiä. Aukion kiveys on mustaa betonilaattaa, joka on ruudutettu noppakiviraidoilla. Aukiolta lähtevä katu asfaltoitu. Istutusalueiden reunat on rakennettu graniittireunakivestä, torin reunat betonisesta tukimuurista ja aukion reunassa on säästetty kallio, johon yhdistyy tontin piha leikkipaikkoineen. Aukion penkit on yhdistetty muureihin, mutta alueella on myös Tapiolan puupenkkejä.

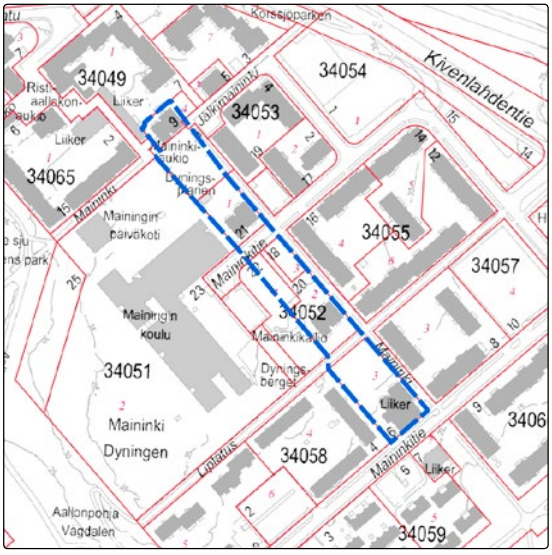
Aukion kasvillisuus sopii ympäröiviin alueisiin, mutta kurjenpolvet, narsissit ja tuiviot tuovat alueelle myös 1990-luvun henkeä.

Arvot ja säilyneisyys

Rakennukset ovat kaupunkikuvallisesti merkittäviä maamerkkejä Maininki -raitin varressa. Korkeat ja tasavälein sijoittuvat talot rytmittävät raitinvartta ja muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden.

Muutoskestävyys

Kohtalaisesti muutoksia kestävä alue.

Nouseva Maininki -raitti ja sen varren tornitalot

Maininkitie 6, 20, 21 ja Jälkimaininki 9.

4.3.36 Jälkimaininki Maininkitie

Alueen kuvaus

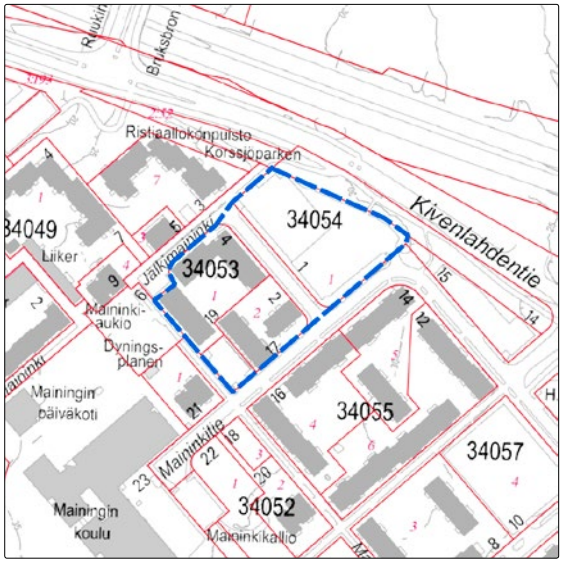
Jälkimainingin ja Maininkitien väliin jäävät asuinkerrostalot ovat valmistuneet vuosina 1972 ja 1974 ja ne on suunnitellut Asuntosäätiön suunnitteluosaston arkkitehti Jouni Kepsu.

Jälkimainingin varren rakennuksista toinen on L-mallinen, viisikerroksinen talo ja toinen kolmikerroksinen lamellitalo. Betonielementtijulkisivuissa on vaalea harjattu pinta. Ikkunat ovat pienikokoiset, vaakasuuntaiset ja useimmat kolmeen osaan jaettuja. Julkisivu jatkuu yhtenäisenä ja samalla materiaalilla sisäänvedettyjen parvekkeiden johdosta. Niitä on lasitettu jälkeenpäin. Sokkelit ovat valettua betonia, joka on maalattu ruskeaksi. L-mallisen rakennuksen kulmaukseen muodostuu pieni aukio Jälkimainingin mutkassa ja alakerrassa on liiketilaa. Myös lamellitalon luoteispäädyssä on katutasossa liiketilaa.

Rakennukset rajaavat rauhallisen oleskelualueen korttelin sisäpihalle, jonne on yksityisen oloiset sisäänkäynnit L-mallisen rakennuksen Jälkimainingin kulmauksesta, jossa alimmassa kerroksessa on kulkuaukko sekä rakennusten välistä, jossa kulkuaukko on hyvin kapea. Pihalla on suhteellisen paljon erilaisia rakenteita ja uusittuja leikkivarusteita. Aidatut ja rajatut istutusalueet erottavat pihan Kivenlahden muista 1970-luvun alueista.

Maininkitien varren lamellitalot ovat neljäkerroksisia ja niiden julkisivuihin on korjauksia, jotka muuttavat talojen ulkonäköä. Julkisivuihin on asennettu levyverhous ja tasakaton räystäitä on jatkettu julkisivupinnan yli. Maininkitiehen kohtisuoraan sijoittuvan rakennuksen kadun puoleiseen päätyyn on tehty koko julkisivun peittävä maalaus ja sisäänkäyntien päälle on toteutettu parvekkeet, jotka erottuvat jälkikäteen rakennetuiksi. Talojen muut parvekkeet ovat ulkonevia betonielementtiparveketorneja.

Inventoidun alueen koilliskulmauksessa, Kivenlahdentiehen rajautuen on laaja pysäköintialue, jossa on sekä kaksitasoiseen pysäköintirakennukseen sijoittuvaa pysäköintiä että kenttäpysäköintiä. Alue palvelee useita taloyhtiöitä ja keskittää alueen autot yhteen paikkaan pois katujen varsilta ja piha-alueilta.

Arvot ja säilyneisyys

Korttelin arvot perustuvat sen alkuperäisen asemakaavan mukaisuuteen. Asuntosäätiö on ollut merkittävä suunnittelijataho Kivenlahden alueella.

Jälkimainingin varren rakennukset ovat säilyttäneet alkuperäisen arkkitehtuurinsa, joka edustaa tyypillistä 1970-luvun niukkaa arkkitehtuuria. Maininkitien talojen alkuperäisyys on kärsinyt peruskorjauksissa.

Muutoskestävyys

Muutoksia kestävä alue.

Seinämaalaus Jälkimainingin suuntaan

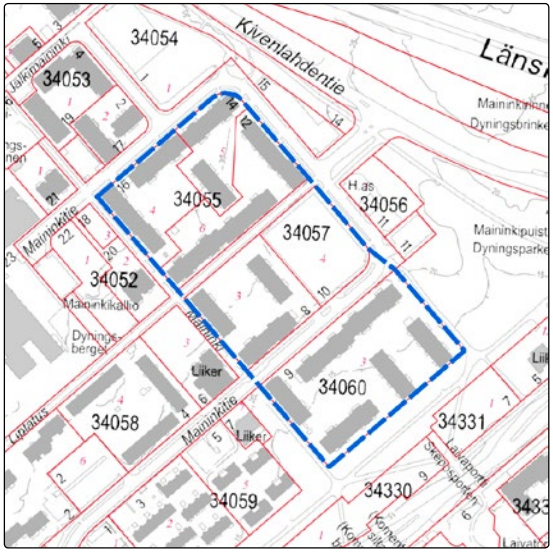

Suojaisa sisäpiha

4.3.37 Maininkitie

Alueen kuvaus

Maininki -raitin varren koillispuolen tontit ovat rakentuneet välillä 1972-1974 Arkkitehtitoimisto Reijo Ailuksen suunnittelemana. Jyrkästi nousevaa raittia reunustaa vuoroin neljäkerroksisten asuinkerrostalojen päätyjulkisivu, vuoroin pitkä julkisivu. Betonielementtitalot on suunniteltu rinteeseen onnistuneesti ja ne rajaavat 1970-luvulle tyypilliset sisäpihat talojen väliin. Vaaleita julkisivuja rytmittää puoliksi sisäänvedetyt parvekkeet. Paikoin rinnemaaston vuoksi korkea sokkeli on harmaaksi maalattua betonia. Ikkunoiden väleissä on vaalean vihreäksi, ruskeaksi tai punaiseksi maalattuja vyöhykkeitä. Pihat ovat sulkeutuneita ja paikoin aikaudelleen epätyypillisiä myöhempien muutostöiden vuoksi. Yhtä 1970-luvulle sinällään tyypillistä pihaa on muutettu rakentamalla betonikivisiä muurauksia ja betoniset reunakivet istutusalueille, sekä uusimalla pihojen valaisimia. Myös pienet havupensaat ovat aikakaudelle epätyypillisiä kasvivalintoja.

Arvot ja säilyneisyys

Rakennusten kaupunkikuvallinen arvo perustuu niiden luomaan intiimiin mittakaavaan Maininki -raitin varrella. Ne ovat arkkitehtuuriltaan ajalleen ja alueelleen tyypillisiä rakennuksia. Rakennukset ovat säilyneet hyvin, mutta piha-alueita on muutettu.

Muutoskestävyys

Muutoksia kestävä alue.

Talot rajaavat Maininki -raittia

Julkisivut Maininki -raitille

Sisäpihan oleskelualueet

Pitkä ja polveileva julkisivu Maininkitien suuntaan

4.3.38 Maininkitie 2

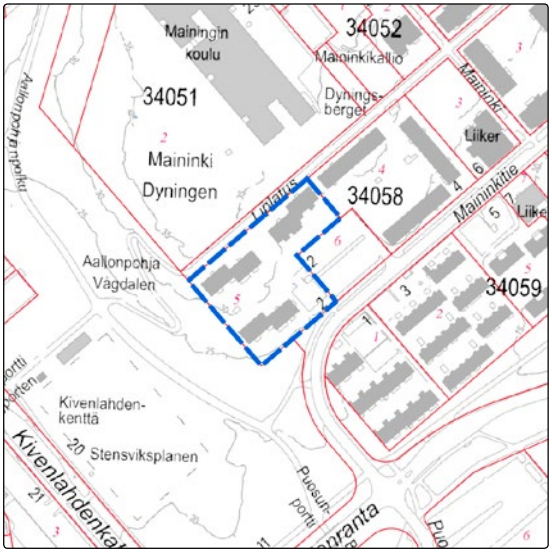
Alueen kuvaus

Maininkitie 2:n talot ovat Sato Arkkitehdit Oy:n suunnittelemat ja ne ovat valmistuneet vuonna 1983.

Rinnetontin talot muodostuvat kahdesta eri korkuisesta laatikkomaisesta massasta, jotka on sovitettu yhteen porrastaen. Rakennuksen korkeampi osa on kolmekerroksinen ja matalampi kaksikerroksinen. Julkisivumateriaalina on valkoinen tiili. Sisäänkäyntejä on korostettu alhaalta ylös ulottuvalla, ruskeaksi maalatulla vaakapaneloinnilla. Ulos työntyvien parvekkeiden kaiteet ovat punaiseksi maalattua vaakapaneelia. Ikkunat ovat 1980-luvulle tyypilliset yksiruutuiset puuikkunat, jossa on kapea tuuletusikkuna sivussa. Lisäksi on käytetty pientä ikkunaa kylpyhuonetiloissa. Räystäs- ja ikkunapellit sekä metalliset palotikkaat on maalattu siniseksi.

Pysäköinti on keskitetty Maininkitien varteen laajalle pysäköintialueelle. Kallioiselta rinnetontilta on yhteys koulun kalliopihalle ja Aallonpohjan virkistysalueelle sekä Kivenlahden jalkapallokentälle.

Tontti sijoittuu kauniisti maastoon, ja on säilyttänyt ympäröivää kalliota ja luontoa. Kevyet puuportaat korostavat luonnon roolia.

Arvot ja säilyneisyys

Rakennukset on toteutettu alkuperäisestä asemakaavasta poiketen. Rakennukset ja pihat ovat säilyneet alkuperäisessä asussaan. Onnistunutta on rakennusten sijoittaminen rinnemaastoon, mutta niillä ei ole merkittäviä kaupunkikuvallisia arvoja.

Muutoskestävyys

Muutoksia kestävä alue.

Näkymä pysäköintialueelta lounaaseen

Rakennukset sijoittuvat Maininkitietä ylemmälle tasolle

4.3.39 Maininkitie 4 ja 6

Alueen kuvaus

Rakennukset ovat Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky suunnittelemat ja ne ovat valmistuneet vuosina 1973 ja 1974.

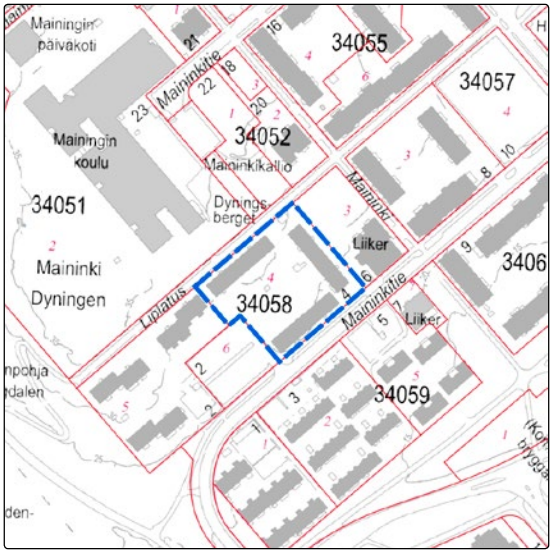
Pitkät rakennukset rajaavat rinnetontille rauhaisan sisäpihan, jossa on kalliota ja isoja mäntyjä. Yhden talon katutason tiloissa toimii päiväkoti.

Maininkitiehen rajautuva rakennus on kolmekerroksinen ja kaksi muuta taloa neljäkerroksisia. Rakennusten julkisivut on juuri kunnostettu ja nykyisin niissä on yhtenäinen rapattu pinta, ilman elementtisaumoja. Julkisivut ovat kermanvaaleat ja Maininkitien varren talossa valkoiset. Aukotus on eläväistä pienten ikkunoiden lukuisan määrän ja sijoittelun vuoksi. Ikkunat ovat tummanharmaaksi alumiiniosiltaan maalattuja ja kolmijakoisia tai yhden ruudun pieniä ikkunoita. Sisäänkäyntien kohdalla julkisivussa on alhaalta ylös ulottuva, muusta julkisivusta poikkeava väri. Valkoisessa talossa harmaa ja kermanvärisessä beige. Sokkeleissa on jälkeenpäin asennettu harmaa levy.

Pysäköinti on keskitetty naapuritontin kanssa jaetulle alueelle Maininkitien varteen. Vähäeleiset rakennukset, autoton rinnetontti ja pihan yksinkertainen vähäeleisyys muodostavat hyvin kauniin kokonaisuuden.

Arvot ja säilyneisyys

Alueen arvot perustuvat sen rakentamisajankohtaan Kivenlahden rakentumisen alkuvuosina, vaikka alue on toteutunut ensimmäisestä asemakaavasta hieman poiketen. Rakennukset on suunnitellut tunnettu arkkitehti. Rakennusten alkuperäisyys on kärsinyt korjaustöissä. Pihan yksinkertaisena säilynyt vähäeleisyys on säilynyt muuten aikakaudelleen tyypillisenä, mutta uudella kolmilankaverkkoaidalla rajattu leikkipaikka ei kuvasta aikakautensa tunnelmaa.

Muutoskestävyys

Muutoksia kestävä alue.

Kortteli Maininkitien suuntaan.

Sisäpihan isot puut.

4.3.40 Maininkitie 1 ja 3

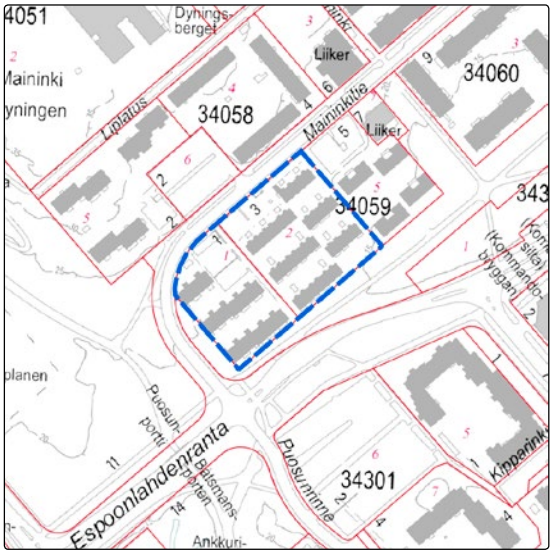
Alueen kuvaus

Maininkitie 1:n talot ovat vuonna 1979 rakentuneet ja ne on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Reijo Ailus. Maininkitie 3:n rakennukset ovat vuonna 1977 valmistuneita ja ne ovat Arkkitehtuuritoimisto Bengt Lundstenin suunnittelemat.

Kahden eri tontin rakennukset poikkeavat arkkitehtuuriltaan toisistaan, mutta ne ovat kaikki tiukasti Kivenlahden koordinaatistossa olevia, Espoonlahdenrannan suuntaan laskevaan rinteeseen pitkittäin sovitettuja rakennuksia.

Maininkitie 1:n talot ovat tasakattoisia elementtitaloja, joissa julkisivut ovat valkoiseksi maalattua ja harjattua betonia. Luoteiskulman talo on kaakkoon kolmekerroksinen, kun rinteen jyrkkyys on siinä voimakkain. Kaksikerroksisia, pitkien rakennusten massa on jaettu kahteen osaan porrastamalla julkisivua keskeltä. Sisäänkäyntien yhteydessä on puurakenteinen varasto ja katos. Varaston seinät ovat kuultokäsiteltyä lomalautaa. Ikkunoiden puitteet, pellitykset ja puiset vaakaritilät väleissä on maalattu samaan sävyyn. Yksityiset pihat on aidattu korkeilla ruskeaksi maalatuilla puuaidoilla ja niitä kattaa avokatos. Yhteiset pihat muodostuvat pitkien rakennusten väliin. Niissä on laajat hiekkapintaiset leikkialueet. Pysäköinti on koilliskulmassa terassoituna ja aidattuna. Pysäköintialueen kulmassa, Maininkitien varressa on yksikerroksinen taloyhtiön huoltorakennus, joka on julkisivumateriaaleiltaan ja kattomuodoltaan asuinrakennusten kanssa yhteneväinen.

Maininkitie 3:n talot ovat kaksikerroksisia ja satulakattoisia rakennuksia. Ne on sommiteltu tontille limittäin. Julkisivut ovat valkoista tiiltä ja vesikatteena on tummanruskea profiilipelti. Puukaiteet, ikkunoiden puitteet, ovet ja aidat ovat samaa sävyä. Pysäköinti on keskitetty tontin kulmaan ja limittyvien talojen väliin jää vehreät ja suojaisat pihat.

Arvot ja säilyneisyys

Kortteli on toteutunut alkuperäisestä asemakaavasta poiketen, pienimittakaavaisempana ja rakennusten lukumäärältä runsaampana. Rakennusten lomittainen sommittelulla ja keskitetyllä pysäköinnillä on saatu rauhalliset piha-alueet. Arkkitehtuuriltaan rakennukset edustavat ajalleen luonteenomaista tyyliä ja ne ovat säilyneet hyvin. Pihoihin on tehty vähäisiä muutoksia leikkivälineiden ja kasvillisuuden osalta, mutta pääpiirteissään pihat sopivat yhä ympäristöönsä.

Muutoskestävyys

Muutoksia kestävä alue.

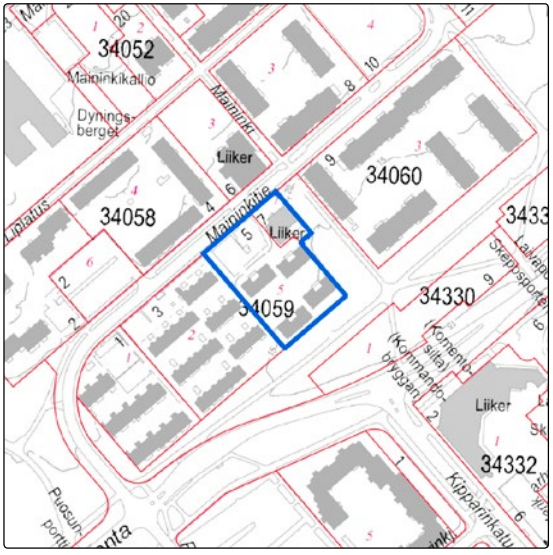

Maininkitieltä pihan suuntaan

Sisäänkäynnit

4.3.41 Maininkitie 5 ja 7

Alueen kuvaus

Maininkitie 5 luhtitalot ovat valmistuneet vuonna 1993 ja ne on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Pekka Riikonen Oy. Kulmassa sijaitsevan liikerakennuksen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Mauri Mäki-Marttunen Ky ja on valmistunut vuonna 1989.

Luhtitalot ovat rinteeseen toteutettuja ja sisäänkäyntien puolella niiden kerrosluku on kaksi. Kaakon suuntaan kerroksia on kolme. Laatikkomaisen rakennusmassan keskellä on sisäänkäynnit ja portaikko sisäänvedetyssä syvennyksessä. Tasakattoisten rakennusten julkisivut ovat valkoista betonia. Ikkunoiden puitteet ovat valkoiset. Kaakon suuntaan julkisivut ovat ilmeikkäämmät. Parvekkeiden betonikaiteet on porrastettu ja niistä lähtee teräsrunkoinen, kapea lasiseinä. Yksityiset pihat on aidattu harmaaksi maalatulla puuaidalla. Puusomisteet jatkuvat aidoista rakennusten päätyihin, jossa sitä on käytetty pysty- ja vaakasuuntaisena. Rakennusten keskellä on hiekkapintainen leikkialue. Autot on keskitetty Maininkitien varren pysäköintialueelle.

Liikerakennus Maininki -raitin ja Maininkitien kulmauksessa on yksikerroksinen ja kauttaaltaan valkoinen rapattu talo. Se muodostuu kahdesta lomittaisesta massasta, joista toinen on hieman matalampi. Rakennuksessa on tasakatto ja sen julkisivut ovat umpinaiset. Arkkitehtuuriltaan rakennus muistuttaa Etelä-Eurooppalaisia taloja. Räystäslinja on porrastettu ja se on korkeimmillaan keskellä, missä sisäänkäynti on. Sisäänkäyntiä kattaa pitkä, viininpunainen tekstiilikatos. Terassialueet on aidattu valkoisin puuaidoin. Yhteiset pihat ja leikkipaikat jäävät ympäröivän pienehkön puuston ja pensaiden suojaan.

Arvot ja säilyneisyys

Alue on toteutunut alkuperäisestä asemakaavasta hieman poiketen. Rakennukset ovat säilyneet alkuperäisessä asussa, mutta ne eivät ole suunnitteluajalle tai Kivenlahdelle erityisen edustavia esimerkkejä.

Muutoskestävyys

Muutoksia kestävä alue.

Julkisivut Espoonlahdenranta -tien suuntaan

Sisäpihan pelkistetyt julkisivut

5. Yhteenveto

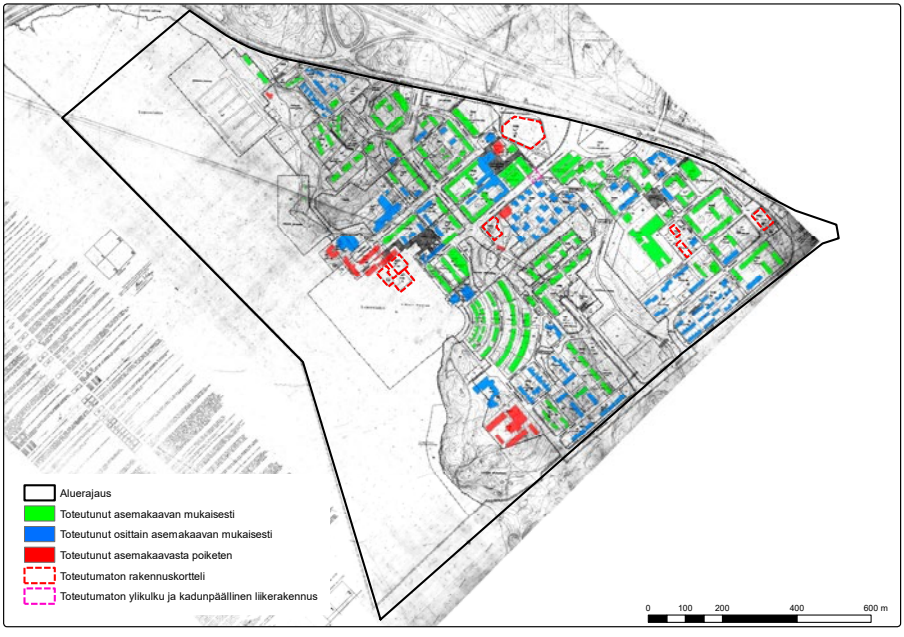
5.1 ALKUPERÄISTEN SUUNNITTELUTAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Kivenlahti on säilyttänyt hyvin voimakkaan strukturalistisen rakenteensa ja sen sekoittumisen metsäisiin alueisiin. Kivenlahden merellisyys ja Välimeren pikkukaupunki -tunnelma syntyy tiiviistä ja polveilevasta arkkitehtuurista, mielenkiintoisista pienipiirteisistä kävely-ympäristöistä palveluineen, valkoisesta väristä julkisivuissa sekä maastonmuotojen rohkeasta hyödyntämisestä rakentamisessa.

Alun perin Alvar Aallon ideasta lähteneen ja sitä Bror Södermanin jatkojalostaneena ajatuksena oli suunnitella Espoonlahden molemmat puolet käsittävä kaksoiskaupunki Budapestin tyyliin, mutta Kirkkonummi ei ollut halukas toteuttamaan visiota. Samoin Södermanin henkilökohtainen toive oli rakentaa Meritorin ja Kivenlahdentorin välinen alue matalana, mutta Espoon kaupunki vaati nostamaan kerroskorkeutta huomattavasti.

Kivenlahdelle ei ole muodostunut palvelujen osalta kovin voimakasta alakeskus identiteettiä, mikä oli vanhan yleiskaavan ajatus. Myös muita alakeskuksina toimineita alueita on pääkaupunkiseudulla kuihtunut kaupan keskusliikkeiden pyrkimyksestä taloudellisesti kannattavampiin isoihin yksiköihin.

Ensimmäinen asemakaavan tavoitteet ovat toteutuneet melko hyvin, vaikka asemakaavamuutoksia on tehty ja aluetta on rakennettu usealla vuosikymmenellä. Merkittävin ero suunnitelman ja nykytilan välillä ovat asemakaavan radikaaleimmat rakentamisen paikat; keinoniemi ja liiketila Merivirran päällä. Keinosaaren toteut-

Ensimmäisen asemakaavan toteutuneisuus

tamatta jättäminen on muuttanut Meritorin alkuperäistä roolia: Nyt Meritori avautuu suunniteltua voimakkaammin meren suuntaan. Toisaalta merellistä tunnelmaa vähentää satama-alueen sijoittuminen pelkästään alueen pohjoisosaan, eikä suunnitelman mukaisesti Meritorin yhteyteen. Nykyisessä satamassa on myös palveluita visioitua vähemmän ja yksityinen luonne tekee sen roolista alkuperäisestä suunnitelmasta poikkeavan.

Kivenlahden vaihtelevat maaston muodot on rakennettaessa huomioitu aikakauden ihanteiden mukaisesti. Kallioisten lakialueiden reunoja on rakennettu 1970-luvulla, laakson ja sen reunojen, sekä muuten rohkean maiseman hyödyntämisen tiivis ja pienipiirteinen ympäristö 1980-luvulla ja tornitalot ja meritäytön päälle rakentaminen 1990-luvulla.

5.2 ALUEEN IDENTITEETTIÄ KUVAAVAT ALUEET JA KOHTEET

Selvityksen perusteella Kivenlahden alueelta on tunnistettavissa alueita ja kohteita, jotka ilmentävät hyvin alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita ja rakentamisaikakauden ominaispiirteitä.

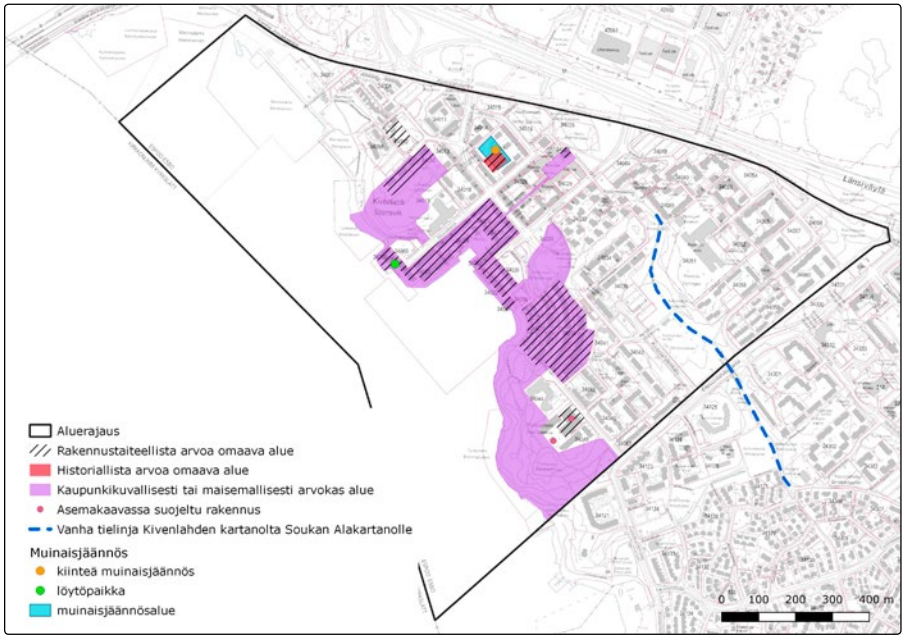
Kivenlahden identiteetti muodostuu kahden metsäisen mäen väliseen laaksoon rakennetusta tiiviistä ja merellisestä kaupungista. Maiseman huippukohtia ovat ruutukaavan koordinaatistosta poikkeava amfi-kortteli ja sen roolia vahvistava tornitalo (Aallokko 3).

Vapaasti kuljettava ja mittakaavaltaan tiivis rantaraitti on alueen erikoisuus (Merensilta-Aallokkoranta-Tyrskyranta). Meritori on laaja ja onnistunut kokonaisuus. Arkkitehtuuri sen ympärillä on yhtenäistä ja laadukasta. Meritorin ja Kivenlahdentorin yhdistävä raitti, Merenkäynti, on mittakaavaltaan ja maaston käsittelyltä onnistunut julkinen tilasarja. Se päättyy komeaan torniin Kivenlahdentorin laidalla.

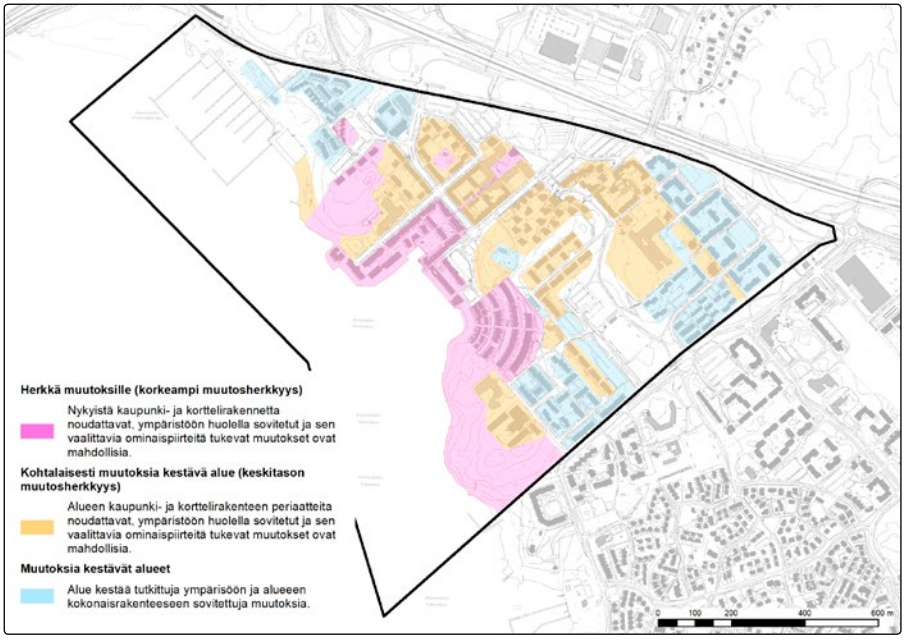
Kivenlahti tarjoaa maisemaan kiintopisteitä; tornitalo (Aallokko 3) rannassa ja kaksi Kivenlahden torin läheisyydessä (Meriusva 1 ja 5) sekä Marintornit ovat havaittavissa kauas myös Kivenlahden alueen ulkopuolelta.

Alueen kartanohistoriasta on säilynyt kaksi rakennusta ja vanha tienpohja Kivenlahden kartanolta Soukan Alakartanolle. Rakennukset ovat edelleen käytössä ja tienpohja palvelee pitkältä matkalta jalankulku- ja pyöräilytienä puistoalueella.

Kivenlahden kulttuurihistoriallinen arvoalue on lähes yhtenäinen. Yhtenäisestä alueesta irrallaan sijaitsevat ainoastaan rakennustaiteellisesti arvokas rivitalokohde (Vilkkupoiju 8) alueen luoteisosassa, historiallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaat kartanon rakennukset ja keskiaikainen kylämäki sekä historiallisesti arvokas tienpohja.

Arvokkaat ja säilytettäväksi suositellut kohteet ja alueet Kivenlahdessa

Muutoskestävyyden kategoriat ja suunnittelun ohjeistus

6. Lähteet

ARKISTOLÄHTEET:

Espoon kaupunginmuseo

Kuvakokoelmat: vanhat valokuvat ja diat

KAUKO-järjestelmä: vanhat valokuvat ja rakennustiedot

Espoon kaupunkisuunnitteluvirasto: vanhat kaavat

Espoon rajapintapalveluiden avoimet aineistot: https://www.espoo.fi/fi-FI/Asioi_verkossa/Muut_palvelut/Avoin_data

Espoon rakennusvalvonnan arkisto, eCity-palvelut: https://arska.espoo.fi/

Finna: Suomen arkistojen, kirjastojen ja museoiden aarteet: www.finna.fi

Kansallisarkiston digitaaliarkisto: http://digi.narc.fi/digi/search.ka

Kansalliskirjaston julkaisuarkisto Doria: http://www.doria.fi/

Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen tiedostopalvelu: https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta

Maanmittauslaitoksen vanhat painetut kartat: http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/

Museovirasto. Muinaisjäännösrekisteri: https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_default.aspx

SÄHKÖISET LÄHTEET:

Espoon karttapalvelu: [http://kartat.espoo.fi/ims]

Espoon historia: [https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Tietoa_Espoosta/Historia], luettu 11.6.2019.

MFA: Nettipohjainen arkkitehdit-tietokanta: [http://www.mfa.fi/arkkitehdit]

Länsimetro: [https://www.lansimetro.fi/], luettu 24.6.2019.

Arkkitehdit von Boehm: [http://www.arkboehm.fi/palvelut], luettu 10.6.2019.

Arkkitehtuurimuseo: Tapiolan suunnittelijat. [http://www.mfa.fi/suunnittelijat], luettu 22.5.2019.

Espoon kaupunki. Simo Järvisen aukio: [https://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Kaavoitus/Nimisto/Nakokulmia_nimistoon/Simo_Jarvisen_aukio__Simo_Jarvinens_plat(149769)], luettu 27.6.2019.

LÄHDEKIRJALLISUUS:

Arkkitehtilehti. 1/1976.

Brandolini, Sebastiano: Gullichsen, Kairamo, Vormala – Architecture 1969-2000. 2000.

Fishman, Robert: Urban Utopias in the Twentieth Century. 1977.

Hautamäki, Raija: Espoon kartanopuistot. Espoon kaupungin tekninen keskus. 2001.

Hankonen, Johanna: Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta; Suunnittelujärjestelmän läpimurto suomalaisten asuntoalueiden rakentumisessa 1960-luvulla. 1994

Helander, Vilhelm & Rista, Simo: Suomalainen rakennustaide. Modern Architecture in Finland. 1987.

Hurme, Riitta: Suomalainen lähiö Tapiolasta Pihlajanmäkeen. 1991.

Härö, Erkki: Espoon rakennuskulttuuri ja maisema. 1991.

Ilonen, Arvi: Helsinki, Espoo, Kauniainen, Vantaa; Arkkitehtuuriopas. Arvi Ilonen. 1990.

Itkonen, Uolevi: Espookirja. 1992.

Itkonen, Uolevi: Espoonlahden kehitys ja sen historiallinen tausta. 1980.

Jalkanen, Riitta; Kajaste, Tapani; Kauppinen, Timo; Pakkala, Pekka & Rosengren, Camilla: Kaupunkisuunnittelu ja asuminen. 2017.

Juvonen-Eskola, Annamari: Kauklahden tiiliteollisuus – tiilimurskana pellossa. Pro gradu – tutkielma. 2003.

Kummala, Petteri: Jälleenrakennuskauden pientalosuunnittelu. Suomen rakennustaiteen museo. 2004.

Lahti, Matti J.: Espoo maalaispitäjästä suurkauppalaksi. 1975.

Luoto, Reima T. A.: Espoo: Kasvun näkijät ja tekijät; Espoon viisi vuosikymmentä 1950-2000. Espoon kaupunginmuseo 2004.

Maisala, Pertti: Espoo – oma lukunsa. 2008.

Neuvonen, Petri: Kerrostalot 1880-2000; Arkkitehtuuri, rakennustekniikka, korjaaminen. 2006.

Schildt, G 1994: Alvar Aalto. A life's work - Architecture, design and art. 1994.

Stjernberg, Mats: Helsingin seudun 1960- ja 1970-lukujen lähiöiden sosioekologinen ja demograinen kehitys vuoden 1990 jälkeen. 2017.

Vartola, Anni: Kuritonta monimuotoisuutta – postmodernismi Suomalaisessa arkkitehtuurikeskustelussa. 2014.

Vuorinen, A: Espoonlahti: Merellinen kaupunginosa. 29.9.2016.

SELVITYKSET, INVENTOINNIT JA SUUNNITELMAT:

Arkkitehtitoimisto HNP Heikinheimo: Tapiolan läntisten lähiöiden rakennuskannan säilyneisyysinventointi ja arvottaminen 2001-2002. 2002.

Espoon kaupunki: Espoonlahden kotikaupunkipolut. 30.9.2014.

Espoon kaupunki: Kivenlahden metrokeskus. Lähiympäristö- ja korttelisuunnitelma. 18.5.2017

Espoon kaupunki ja WSP: Kivenlahden täydennysrakentamisen tarkastelu. 22.12.2016.

Espoon kaupunkisuunnittelukeskus & WSP: Kivenlahden rantaalueen ideasuunnitelma. 15.6.2016.

Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 6/2017: Soukan keskeisten alueiden inventointi.

Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 1/2017 A.: Espoon tiestön historia. Kinttupolkuja ja Kuninkaantietä.

Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 6/2014: Maankäytön kehitys Espoossa.

Lohman Arkkitehdit Oy. Arkkitehti Anna Saijonmaa. Espoon Meripuisto. Tyrskyvuori 4. Rakennushistoriallinen selvitys. 13.11.2002.

Uudenmaan liiton julkaisuja E 114: Missä maat on mainiommat. Uudenmaan kulttuuriympäristöt. 2012.

HAASTATTELUT

Asuntosäätiön toimitusjohtajan(evp) Anja Mäkelän haastattelu 7.6.2019. Ramboll. Liite 1.

Pirkko Södermanin haastattelu 20.6.2019. Ramboll. Liite 2.

Liite 1.

ASUNTOSÄÄTIÖN TOIMITUSJOHTAJAN (EVP) ANJA MÄKELÄISEN HAASTATTELU 7.6.2019, HAASTATTELIJANA ARKKITEHTI EEVALIISA HÄRÖ/ RAMBOLL

Anja Mäkeläinen syntyi Keiteleellä ja kävi koulunsa Pielavedellä ja Kuopiossa. Kuopion lukion ja ylioppilaaksi tulon jälkeen hän opiskeli Kuopiossa YO-merkonomiksi. Opinnot jatkuivat Tampereen yliopistossa, missä Anja suoritti kunnallistutkinnon. Ensimmäiset työpaikat olivat Nurmijärven ja Laukaan kunnissa toimistosihteerin ja kunnan sihteerin sijaisen töissä. Haaveena oli opiskelu oikeustieteellisessä ja kustantaakseen opiskeluajan, Anja haki Asuntosäätiölle töihin ja aloitti 1.1.1974 Asuntosäätiön juristiosastolla. Oikeustieteellisen opinnot hän aloitti syksyllä 1975. Anja työskenteli työn ohessa ja valmistui vain 3v 3 kk opintojen jälkeen. Asuntosäätiön toimitusjohtaja Heikki von Hertzen tuki vahvasti työn ohessa opiskelevia nuoria. "Asuntosäätiö oli kolmas korkeakouluni", toteaa Anja Mäkeläinen.

Asuntosäätiössä oli suurehko juristien osasto, jossa valmisteltiin tonttien luovutusasiakirjat ja muutenkin maanhankintaan, -omistamiseen ja rakentamiseen liittyvät asiakirjat. Anja liittyi tiimiin. "Hertzen piti tavastani kirjoittaa muistioita ja pöytäkirjoja", josta syystä Anja nimettiin Asuntosäätiön johtoryhmän sihteeriksi. Asuntosäätiön asiamiehenä toimi Arno Aho, hallinnollisena johtajana Yrjö Riikonen ja toimitusjohtajana Heikki von Hertzen. Asuntosäätiön päättävänä elimenä oli valtuuskunta, johon oli nimetty edustajat laajasti yhteiskunnan poliittisesta ja järjestötoiminnan johdosta. Valtuuskunnassa oli myös vahva suunnittelijoiden näkemys, jäseninä olivat mm. arkkitehdit Heikki Siren, Reima Pietilä ja Simo Järvinen, jotka myöskin paljon suunnittelivat Asuntosäätiölle. Asuntosäätiön merkityksestä yhdyskuntien rakennuttajana todettiin, "että se oli kokoaan paljon suurempi".

Juristitiimin lisäksi Asuntosäätiössä toimi 1970-luvun alussa vielä laaja, lähes 100 henkilön suunnitteluosasto, joka jouduttiin lakkauttamaan nk. öljykriisin vuonna 1973 aikaansaaman laman vuoksi.

Pian Anja Mäkeläinen nimettiin Asuntosäätiön markkinointijohtajaksi ja Tapiolan rakennusliike Oy:n OTO toimitusjohtajaksi. OTO myytiin sittemmin Pohjola Rakennus Oy:lle. Asuntosäätiön toimitusjohtajaksi Anja Mäkeläinen nimitettiin 1.5.1994, jossa hän seurasi toimitusjohtaja Veikko Riikosta. Näihin aikoihin Asuntosäätiö rakennutti hyvin monipuolista asuntokantaa, kaupallisia- ja palvelurakennuksia, sittemmin yhtiö on erikoistunut tuottamaan asumisoikeusasuntoja.

Ensiksi markkinointijohtajana ja sittemmin uutena toimitusjohtajana1990-luvun alkupuolella työpöydälle tuli hyvin uudenlaisia tehtäviä. Näitä olivat mm. Matinkylän keskustan (Iso Omena) kehittäminen ja uuden kaupunginosan, Suurpellon suunnittelu.

Ulkomaisten konferenssien, IFHP:n (International association for housing and planning) yhteistoiminnan ja tutustumisten tuloksena Anja kehitti oman, suomalaiseen yhdyskuntarakentamiseen sopivan vuorovaikutusprosessin. Ensimmäiseksi aloitettiin Matinkylän palveluiden ja rakentamisen kehittäminen, johon sisältyi laaja ja moniarvoinen yhteistoiminta yhdessä Matinkylän Huollon toimitusjohtaja Mikko Peltokorven kanssa. Yhteisen pöy-

dän ääreen kutsuttiin asukkaiden, asukasyhdistysten, viranomaisten, kirjastojen, koulujen, seurakunnan ja kaikkien alueella toimivien toimijoiden edustajia. Vaikeatkin asiat nostettiin ratkaisuhakuisesti pöydälle ja ristiriitatilanteissa Anja kysyi: "Mitenkä sinä tämän asian ratkaisisit?" "Kuka ottaa asiasta vastuun?" Keskeisenä yhteistoiminnan lähtökohtana oli luottamuksen saavuttaminen.

Luottosuunnittelijakseen Anjalle valikoitui arkkitehti Mauri Tommila, jonka kanssa yhteistyötä tehtiin kymmenkunta vuotta. Toisena Anjan luottoasiantuntijana oli kaupallisten hankkeiden asiantuntija Kyösti Pätynen, jonka kanssa yhteistyönä mm syntyi raportti "Cities on edge", joka sisälsi 25 kehittämishanketta Espooseen. Yhdessä toimien Matinkylän keskustaan syntyi laaja asuin-, palvelu- ja liikekeskus Iso Omena, jossa uutena ideana oli, että asunnoista pääsee suoraan hissillä kauppakeskukseen ja sen alla olevaan pysäköintihalliin.

Matinkylän kokemusten pohjalta jatkettiin Suurpellossa. Alustavat kaupunkirakenteelliset ideat tulivat Tommilan pöydältä, kuten ajatus näyttävästä pääkatu- ja kaupunkiaukioiden sarjasta, jonka mitoitus lähti Helsingin Esplanadilta. Suunnitelmia laadittiin yhteistyössä kaupungin kaavoittajien ja asukasyhteistyön kanssa ja niinpä toimijat yllätti se, että Espoon kaupungin kaupunkisuunnittelun oma suunnitelma ohittikin yhteistyössä syntyneen suunnitelmaluonnoksen. Anekdoottina Anja kertoi, kuinka Henttaan asukasaktiivi, toimittaja Erkki Holvikivi eräänä sunnuntaiaamuna tuohtuneena soitti ja kertoi, että Espoo kaupunki on laittanut yllättäen oman versionsa Suurpellon kaavasta nähtäville. Pikaisten neuvotteluiden tuloksena nähtäville saatiin myös Asuntosäätiön johdolla asukasyhteistyön tuloksena tehty asemakaavaluonnos, joten samaan aikaan Suurpellosta oli nähtävillä kaksi versiota. Näistä Asuntosäätiön ja asukasyhteistyön tuloksena syntynyt kaavaluonnos tuli lopulta jatkosuunnittelun pohjaksi.

Kivenlahden asemakaava valmistui 1971, ennen Anjan saapumista Asuntosäätiöön. Yläkaupunkia oli aloitettu rakentaa heti kaavan valmistuttua, alakaupungissa aloitettiin tonttien muodostaminen, jossa työssä Anja Mäkeläinen nuorena juristina oli mukana. Kaavan toteuttamiseksi Hertzenillä oli vahvat näkemykset, jotka lähtivät samoista periaatteista, mitä oli noudatettu Tapiolan rakentamisessa. Hertzen korosti näkemystään Kivenlahden kaksista kasvoista: Merelle kääntyvistä ja Länsiväylälle kääntyvistä kasvoista sekä jalankulun viihtyisistä reiteistä näiden ja palvelukeskittymien välillä. Kivenlahden Meritorin, Amfin sekä rantapuistojen ja -raittien rakentaminen antoi alkunsa Espoon hienon Rantaraitin toteuttamiselle. Yksi Hertzenin teeseistä oli, että "koti ei ole pelkkä rakennus". Kokonaisuus oli tärkeä ja se sisälsi asunnon, rakennuksen, sen lähiympäristön, hyvät ja turvalliset yhteydet palveluihin sekä aidon luonnon ja luonnossa virkistäytymisen ympäristön.

Bror Söderman toimi Kivenlahden asemakaavoituksen arkkitehtina aluksi Asuntosäätiön omassa suunnittelutoimistossa, mutta kaupungin kaavoitusmonopolin konkretisoituessa 1970-luvulla ja luottamushenkilöiden niin vaatiessa Bror siirtyi Espoon kaupunkisuunnitteluvirastoon kaavoittajaksi, edelleen päätyönään Kivenlahden asemakaavoitus. Rannan Amfi sai luontevan muotonsa maastonmuodoista ja idea valkeasta kaupungista patioineen Italiasta, torni löytyi ajatuksena joltain Amerikan ekskursiolta. Tornitalon (Aallokko 3) varsinainen muotoilu annettiin ensimmäiseksi pohdittavaksi arkkitehti Reima Pietilälle, jonka jälkeen sitä jatkojalosti toteutukseen arkkitehti Simo Järvinen. Muu Amfi oli jo rakennettu, kun tornin rakentaminen alkoi. Simo Järvinen koki tornin rakennusaikaisen suuren kritiikin henkilökohtaisena ja raskaana tappiona.

Asuinrakennuksia Kivenlahden alueelle suunnitteli myös Asuntosäätiön oma arkkitehti Heikki Koskelo, joka samoin suunnitteli Lippulaivan ostoskeskuksen ensimmäisen, nyt jo puretun kauppakeskuksen. Sekä arkkitehdit Bror Söderman että Simo Järvinen suunnittelivat paljon rakennuksia Kivenlahteen ja Espoonlahteen. Kivenlahden Meritori lähiympäristöineen on vahvasti Bror Södermanin käsikalaa, Meritori on saanut Uuden Suomen Miljöö -palkinnon. Samoin Lippulaivaa vastapäinen, Ulappatori sekä sen kauppa- ja pysäköintilaitos (molemmat purettuja) ja ajatukset Ulappatorin maisemasta olivat Bror Södermanin,

vaikka insinööritoimisto Viatek (nyk. Ramboll) niistä jatkoi katu- ja toteutussuunnitelmiin. Arkkitehtitoimisto ATS suunnittelu lienee ArkkitehtiToimistoSöderman.

Asuntosäätiön ja Hertzenin tapaan suunnitella liittyi aina pienoismallit. Kaikista hankkeista laadittiin tarkat maastomallit, joihin kadut ja rakennusmassat sovitettiin. Maisemankäsittelyssä Asuntosäätiöllä oli oma maisema-arkkitehti Carl Johan Gottberg, Tanskassa valmistunut maisema-arkkitehti, joka tuli jo Tapiolan suunnittelijaksi. C.J Gottberg oli vanhan ajan hienokäytöksinen herrasmies, joka osasi nostaa esiin nuoria, taitavia maisemasuunnittelijoita, kuten Jussi Jänneksen, Leena Luostarisen ja Juhani Kaarteen. Gottberg korosti asuinalueiden talvivihreän merkitystä ja se näkyykin Tapiolan laajoissa vuorimäntyistutuksissa, mutta myös kaikissa Asuntosäätiön vastuulla olleissa hankkeissa. Gottberg ja Kaarre toimivat myös Kivenlahdessa.

Laki kuntien kaavoitusmonopolista 1966 oli Hertzenille vaikea pala. Hertzen koki vaikeaksi luovuttaa Espoon vielä heiveröiselle kaupunkisuunnitteluvirastolle Hertzenin omia kaavoitusnäkemyksiä toteuttava ja Asuntosäätiön määrätietoisesti johtama kaavoittaminen. Hän ei koskaan täysin hyväksynyt kaupungin valtaa kaavamonopolissa, josta välillä syntyi tiukkaakin mielipiteenvaihtoa niin Espoon virkamiesten kuin myös luottamusmiesten kanssa.

Anja Mäkeläinen toimi Asuntosäätiössä 7 vuotta samaan aikaan Heikki von Hertzenin kanssa. Hertzen oli vaativa esimies, innovatiivinen, aikaansa edellä ja korosti kokonaisuuksia, mutta toisaalta hän oli äkkipikainen ja läheisille työtovereilleen ja alaisilleen välillä hyvinkin tyly. Kokoukset saattoivat alkaa vahvalla puheenvuorolla ja läsnäolijoiden ”ripityksellä”, ennen kuin päästiin varsinaiseen asiaan. Tämän vastapainona Hertzen arvosti asiantuntijoita ja mielellään kiinnitti näistä parhaiksi katsomansa Asuntosäätiön hankkeisiin. Erityisesti Bror Söderman oli hänen luottoarkkitehtinsa. Brorhan oli aloittanut arkkitehdin uransa tekemällä diplomityönsä Kivenlahden kaavoittamisesta.

Liite 2.

SISUSTUSARKKITEHTI PIRKKO SÖDERMANIN HAASTATTELU 20.6.2019 HAASTATTELIJANA ARKKITEHTI EEVALIISA HÄRÖ /RAMBOLL

Pirkko Söderman on edesmenneen arkkitehti Bror Södermanin puoliso.

Pirkko Söderman itse on aloittanut työuransa sisustusarkkitehtina Alvar Aallon toimistossa, josta siirtynyt tekemään YK:n FAO-järjestön hankkeita ja sittemmin on aktiivisesti osallistunut Bror Södermanin arkkitehtitoimiston töihin ja tehnyt kaikki toimiston hankkeiden sisustussuunnitelmat.

Pirkko Söderman on toiminut vahvana taustatukena Asuntosäätiön hankkeissa. Bror Söderman oli Heikki von Hertzenin luottosuunnittelija.

Asuntosäätiön kunnianhimoiset hankkeet täyttivät luonnollisesti von Hertzenin ajan ja ajattelun. Hän saattoi täysin arvaamattomasti tulla Södermaneille pohtimaan arkkitehtuuria ja kaupunkisuunnittelua useaksikin päiväksi. Erityisesti sen jälkeen, kun Södermanit ostivat von Hertzenin vanhan Tapiolan asunnon. Heikki tuli vanhaan asuntoonsa ikään kuin edelleen kotiinsa ja saattoi viettää siellä pitkiäkin aikoja Brorin kanssa hankkeita pohdiskellen. Pirkko Söderman edelleen asuu tätä suurta asuntoa, jonka on arkkitehti Arne Ervi suunnitellut Heikki von Hertzenille.

Öisillä istunnoilla pohdittiin erityisesti Kivenlahden hanketta. Suurena haaveena oli nk. "Budapest" ajatus, joka tarkoitti laajaa, koko Espoonlahden ympäröivää kaupunkia, josta puolet olisi ollut Espoon ja toinen puoli Kirkkonummen puolella. Kaupunkirakenne olisi kiertänyt koko lahden ympäri ja lahdelle suunniteltiin kelluvia saaria ja kelluvia ravintoloita. Kirkkonummen kunta ei ollut hankkeelle myötämielinen ja se jouduttiin siinä laajuudessa hautaamaan. Espoon puolelle hankkeesta toteutettiin Kivenlahti. Näihin aikoihin arkkitehdit mieluusti hakivat inspiraatiota maailmalta ja yhtenä inspiraatiomatkan kohteena oli Italian Sorrento.

Bror Söderman teki arkkitehtuurin diplomityönsä Asuntosäätiölle Kivenlahden kaavoituksesta. Kivenlahti ja Espoonlahden alueet olivat hänelle keskeisiä ja henkilökohtaisesti merkittäviä hankkeita. Söderman teki kaavoitusta näille alueille sekä Asuntosäätiön toimeksiannoista, että myös Espoon kaupungin kaavoittajana. Tässä työssä hän oli erittäin kunnianhimoinen ja tarkka. Hänellä oli vahva näkemys kokonaisuudesta rakennusten, viheralueiden, raittien ja kaikkien näihin sisältyvien detaljeiden osalta. Esimerkkinä Kivenlahden Amfin rannasta, Bror Söderman oli paikalla ohjaamassa rakentamista kivi kiveltä.

Kaupunkisuunnittelun lisäksi Bror Söderman teki mittavan uran rakennussuunnittelussa. Tapiolan, Kivenlahden ja Espoonlahden lisäksi hän suunnitteli rakennuksia laajasti ympäri Suomea.

Erityisesti Pirkko Söderman korosti Brorin erityistä muistia ja harvinaista kykyä keskittyä aina pöydällä olevaan hankkeeseen.

ESPOO

Kivenlahden rakentaminen entiselle Stensvikin kartanoalueelle käynnistyi 1970-luvun alussa ja alue sai nykyisen muotonsa pääpiirteissään 1990-luvun lopussa. Vaikka alue on toteutunut pitkän ajanjakson aikana ja alueen ensimmäisiin asemakaavoihin on tehty useita muutoksia, ovat alkuperäiset suunnitteluperiaatteet edelleen nähtävissä.

Kivenlahden rakennetun ympäristön inventointi on laadittu alueen kaavoituksen sekä täydennys- ja korjausrakentamisen tueksi. Selvityksen tavoitteena on tunnistaa alueen arvokkaat aluekokonaisuudet ja niiden ominaispiirteet sekä alueen historialliset arvot.

RAMBØLL